

دستگاه

رشد آموزش

فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی | برای مربیان مراکز پیش‌دبستانی، والدین، معلمان و دانش‌جو معلمان و کارشناسان آموزش و پرورش |
دوره یازدهم | شماره ۲ | زمستان ۱۳۹۸ | ۴۸ صفحه | ۴۰۵۰۰ ریال | پیامک: ۳۰۰۸۹۹۵
www.r o s h d m a g . i r

• دوره پیش‌دبستانی و طرح‌های موفق جهانی • غیرت ملی، از همان آغاز
• انواع بازی‌های مشارکتی • اهمیت پوشش گیاهی در محیط‌های آموزشی کودکان

ولادت حضرت زینب (س)
وروز پرستار مبارک باد.

۱۱ دی ماه

رشد آموزش

فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی | برای مربیان مراکز پیش دبستانی، والدین، معلمان، دانشجو معلمان و کارشناسان آموزش و پرورش
دوره یازدهم | شماره ۲ | زمستان ۱۳۹۸ | ۴۸ صفحه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

مدیر مسئول: مسعود فیاضی
سر دبیر: مسعود تهرانی فرجاد
هیئت تحریریه:
دکتر فرخنده مفیدی
مرتضی طاهری
فریده عصاره
دکتر رخساره فضلی
دکتر بتول سبزه
مدیر داخلی: الهام الیکایی
ویراستار: افسانه حجّتی طباطبائی
مدیر هنری: کوروش پارسا نژاد
طراح گرافیک: ایمان اوجیان
دبیر عکس: پرویز قراگوزلی
نشانی دفتر مجله:
تهران، ایران شهر شمالی، پلاک ۲۶۶
تلفن دفتر مجله: ۰۲۱-۸۸۳۱۱۹۱-۹
(داخلی ۴۱۳)
نمبر مجله: ۰۲۱-۸۸۴۹۰۳۱۶
صندوق پستی مجله: ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵
صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن امور مشترکین: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸
وبگاه: www.roshdmag.ir
پیام نگار: pishdabestani@roshdmag.ir
پیامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵
چاپ و توزیع: شرکت افست
شمارگان: ۶۲۰۰ نسخه

یادداشت سردبیر / فصلی نو/ ۲

مطالعات بین الملل / اهمیت سرمایه گذاری در دوره پیش از دبستان و طرح های موفق جهانی /

دکتر رخساره فضلی / ۴

گفت و گو / نشست بررسی مجله رشد آموزش پیش دبستانی در شهرستان قرچک / تنظیم نازنین بودری / ۷

تربیت و آموزش / ارتباط کودک با خدا / زهرا شمس / ۱۲

تربیت و آموزش / غیرت اسلامی - ملی، از همان آغاز / مرتضی طاهری / ۱۴

فعالیت / قانون پذیری / عاطفه امیری / ۱۵

فعالیت / بازی های مشارکتی / مریم کاظمی / ۱۸

گزارش / تبیین رویکردها و اهداف نظریه انسان عامل در حوزه تربیت کودک / پری حاجی خانی، زهرا

میرزایی / ۲۱

تربیت و آموزش / چالش دروغ گویی کودکان / ندا سلامت / ۲۶

مطالعات بین الملل / آموزش پیش دبستانی (مروری بر نظام آموزشی پیش دبستانی ایران، فرانسه، مالزی و

کره جنوبی) / گلشن کریمی، زینب مرادی و آزاده باواخانی / ۲۸

فعالیت / بازی های بومی و محلی فرصتی برای یادگیری و شاد بودن / مصطفی سهرابلو / ۳۴

شهد کلام و حی / نگرشی بر تربیت اسلامی کودکان پیش دبستانی / دکتر سیامک طهماسبی،

زینب غلامی / ۳۶

تربیت و آموزش / اهمیت پوشش گیاهی در محیط های آموزشی کودکان / زهرا شیر خانلو،

محسن پور صادقیان / ۴۱

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم:

• مقاله هایی را که برای درج در مجله می فرستید، باید با آموزش پیش دبستانی مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد. • مقاله های ترجمه شده باید با متن اصلی هم خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنان چه مقاله را خلاصه می کنید، این موضوع را قید بفرمایید. • مقاله با نرم افزار ورد - Word - از طریق پست الکترونیکی مجله نیز ارسال شود. • نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. • محل قرار گرفتن جدول ها، نمودارها، شکل ها و عکس ها در متن مشخص شود. • مجله در، رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله های رسیده مختار است. • آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان رشد آموزش پیش دبستانی نیست. بنابراین، مسئولیت پاسخ گویی به پرسش های خوانندگان با خود نویسندگان یا مترجم است. • مجله از عودت مطالبی که برای چاپ مناسب تشخیص داده نمی شود، معذور است.

اول دفتر به نام ایزد دانا فصلی نو

تحول، لازمه رشد است و تربیت اثربخش همواره تحول‌نگر می‌باشد. مجله رشد پیش‌دبستان برای تحقق هر چه بهتر اهداف تعلیم و تربیت در این دوره با بهره‌مندی از پیشینه و پشتوانه‌های ارزشمند، خود را موظف به تحول می‌داند. از جمله سوابق سودمند این مجله، زحمات اندیشمندان سرکار خانم **دکتر فرخنده مفیدی** است. ایشان با چند دهه تلاش در عرصه آموزش و پرورش کودکان پیش‌دبستانی کشور، تاکنون سردبیری این فصلنامه را نیز برعهده داشته‌اند. با قدردانی از تلاش‌های دلسوزانه ایشان، از خدای مهربان برایشان سلامت و توفیق روزافزون خواستاریم.

اکنون در فصلی نو و آغازی توأم با امید به آینده، برآنیم که به کمک شما مخاطبان فرهیخته، گام‌های دیگری در مسیر رشد و تربیت کودکان میهن عزیزمان برداریم.

تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش زمانی محقق می‌شود که از بنیادی‌ترین دوره تحصیلی، یعنی دوره پیش از دبستان، آغاز گردد.

به عبارت دیگر، پیش از دبستان دوره‌ای بنیادین در نظام تعلیم و تربیت کشور است. صاحب‌نظران تعلیم و تربیت و دلسوزان این حوزه بر این نکته تأکید دارند که سال‌های اولیه تربیت یا همان اوان کودکی، پایه و اساس تربیت جامعه است و برنامه‌ریزی همه‌جانبه و اجرای صحیح هر برنامه‌ای در آموزش و پرورش کشور زمانی مؤثر خواهد بود که در عمل و به‌طور فراگیر

از پیش از دبستان آغاز شود. مجله رشد پیش دبستان با انعکاس برنامه‌ها، فعالیت‌ها، دیدگاه‌ها، مسائل و راهکارهای اثربخش در تعلیم و تربیت کودکان، فرصتی مناسب برای دیده شدن و زمینه‌سازی جهت فراگیر شدن دوره پیش از دبستان است. از سوی دیگر، این مجله امکانی برای ارتقای بنیة علمی و حرفه‌ای مدیران، مربیان و دست‌اندرکاران و همچنین ارائه آموزش‌های غیرحضوری به ایشان و اولیای گرامی می‌باشد. این امکان در صورتی سودمندتر خواهد بود که با مشارکت و همدلی شما مخاطبان عزیز همراه شود. از این رو، با افتخار و با همکاری اعضای محترم هیئت تحریریه سعی داریم به غنای مطالب از جنبه‌های گوناگون علمی و عملی بيفزاییم.

تقارن انتشار چهل و یکمین شماره مجله را با چهل و یکمین سالگرد پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی به فال نیک می‌گیریم. اکنون با تأسی به مربیان بزرگ انقلاب، از امام و رهبری تا شهدای گران‌قدر و به‌ویژه شهید مخلص، **سردار حاج قاسم سلیمانی** که با نثار جان عزیزش به ملت ایران خودباوری و سربلندی مضاعف بخشید، از خدای مهربان توفیق مسئلت می‌نماییم و امیدواریم که به یاری او بیش از پیش در تربیت نسل آینده این مرز و بوم موفق باشیم.

سردبیر

اهمیت سرمایه‌گذاری در دوره پیش از دبستان و طرح‌های موفق جهانی

در کلاس؛

- برنامه‌ی درسی مشخص به همراه استانداردهای سلامت و ایمنی؛
- امکان ارتباط و تماس صریح و مستمر با والدین؛
- حصول اطمینان از سلامت و رشد مناسب کودکان هنگام

ورود به پیش‌دبستان (سنجش).

گرچه ثروت عامل اصلی توانایی کشورها در ارائه خدمات پیش‌دبستانی است. برخی کشورها مثل استرالیا، کانادا، سنگاپور و آمریکا با وجود متوسط درآمد سرانه بالا، در شاخص پیش‌دبستانی شرایط خوبی ندارند. البته این به معنای پایین بودن کیفیت برنامه‌های پیش‌دبستانی در این کشورهاست.

از آنجا که نگرش‌های اقتصادی به‌طور فزاینده بر کیفیت سرمایه انسانی تأکید و در این زمینه باهم رقابت می‌کنند، سیاست‌گذاران نیاز دارند اطمینان حاصل کنند که همه کودکان بهترین آمادگی ممکن برای ورود به دبستان را به دست می‌آورند. در بسیاری از کشورها با وجود متوسط درآمد سرانه و درآمد کمتر نسبت به سایر کشورها، خدمات گسترده‌ای در دوره پیش‌دبستانی ارائه می‌شود. با وجود چالش‌های بودجه‌ای، برخی از کشورها از جمله شیلی و جمهوری چک برای کسب اطمینان از تأمین پیش‌دبستانی برای کودکان همه خانواده‌ها تلاش‌های قابل توجهی کرده‌اند. گرچه در این کشورها برای بهبود استانداردهای پیش‌دبستانی باید کار بیشتری انجام شود، آن‌ها امکان دسترسی حداقلی برای همه کودکان را فراهم آورده‌اند.

پیش‌دبستانی و بهبود اقتصاد

برای کشورهای در حال توسعه، اولین قدم اساسی جهت بهبود اقتصاد از فعالیتهای کم‌ارزش به ارزش افزوده بالا، توسعه آموزش و پرورش دوره پیش‌دبستانی است. در کشورهایی که توسعه پیش‌دبستان هنوز به‌هنگار اجتماعی تبدیل نشده، افزایش سرمایه‌گذاری برای رشد اوان کودکی با چالش‌های بیشتری همراه است. تحقیقات نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری دولت‌ها در رشد اوان کودکی اگر به خوبی هدایت گردد، می‌تواند به بازده سالانه از ۸ تا ۱۷ درصد منجر شود. چنین بازده‌هایی ناشی از کاهش نیاز به آموزش‌های جبرانی و هزینه‌های آن، جرم کمتر و افزایش رفاه در زندگی است.

براساس گزارش مؤسسه بین‌المللی اکونومیست (EIU)^۱، توجه به کودکان به‌عنوان یادگیرندگان موفق مادام‌العمر و شهروندان مؤثر، به‌ویژه در جوامعی که در آن‌ها عدالت اجتماعی کمتر وجود دارد، راه مؤثری برای در هم شکستن چرخه فقر نسلی و رسیدن به پیشرفت است. بر همین اساس، بنیاد لیون سنگاپور مأمور شد که برای رتبه‌بندی پیش‌دبستانی‌ها و ارائه خدمات در چند کشور، شامل کشورهای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)^۲، شاخص‌هایی تدوین و شرایط را بررسی کند. شاخص اصلی، ارزیابی میزان فراهم کردن بستر شروعی خوب و فراگیر برای همه کودکان سه تا شش ساله بود. شاخص‌های ارزیابی عبارت بودند از: دسترسی، هزینه‌های مالی و کیفیت محیط‌های پیش‌دبستانی.^۳

یافته‌های اصلی تحقیق به شرح زیرند:

– کشورهای شمال اروپا عملکرد خوبی دارند. فنلاند، سوئد و نروژ در صدر جدول‌اند و این به لطف سرمایه‌گذاری‌های پایدار، طولانی‌مدت و اولویت دادن به رشد اوان کودکی است، که اکنون کاملاً در این کشورها جا افتاده است. یکی از دلایل موفقیت کشورهای اروپایی در توسعه دوره پیش‌دبستانی تبدیل شدن این امر به هنجاری اجتماعی است؛ مثلاً ایرلند سال ۲۰۱۰ را سال پیش‌دبستانی رایگان اعلام کرد. به رغم وجود مشکلات جدی در بودجه، در مجموع کشورهای پیشرو در دوره پیش‌دبستانی این عناصر را دارند:

- راهبرد جامع توسعه و ترویج رشد اوان کودکی به‌عنوان یک حق قانونی؛
- ثبت‌نام حداقل یک سال قبل از دبستان برای همه کودکان ۵ تا ۶ ساله و ثبت‌نام اغلب کودکان ۳ تا ۵ ساله؛
- تخصیص یارانه برای اطمینان از اینکه کودکان در خانواده‌های محروم دوره پیش‌دبستان را گذرانده‌اند؛
- در صورت خصوصی‌سازی خدمات پیش‌دبستان، همخوانی هزینه ارائه خدمات با دستمزد متوسط جامعه؛
- در نظر گرفتن الزامات و صلاحیت‌های خاص برای مربیان پیش‌دبستان؛
- لحاظ کردن دستمزدهای مناسب و تراکم پایین کودک

جوامع با افزایش تنوع روبه‌رو هستند و آمادگی برای پذیرش تنوع موجود، با تلفیق در دوره پیش‌دبستان انجام می‌شود. استفاده از برنامه درسی سایر کشورها، بدون توجه به انطباق آن با فرهنگ و آداب و رسوم محلی، می‌تواند خطرات و چالش‌هایی به همراه داشته باشد. البته امروزه استفاده از برنامه درسی و راهنمای اجرای برنامه سایر کشورها بسیار آسان است؛ چون شیوه‌های خوب می‌توانند مشترک باشد اما متخصصان در رابطه با حفظ فرهنگ منحصر به فرد و ارتقاء خرده‌فرهنگ‌ها هشدار می‌دهند.

آغازی قوی

در پروژه آغاز قوی کشورهای^۴ (OECD) نظام یک‌پارچه‌ای برای کودکان قبل از دبستان تبیین شده است. اجرای این برنامه‌ها نیازمند همکاری و مشارکت همراه با تعهد دستگاه‌های

کاهش نرخ
تراکم و
همخوانی
آموزش‌های
دبستان و
پیش‌دبستان،
اطمینان از
امنیت و
سلامتی در
کلاس نیز از
عوامل مؤثر
بر کیفیت‌اند

در میان کشورهای ثروتمند که گام‌های قابل توجهی در راستای تأمین کیفیت عمومی برداشته‌اند، بسیاری هنوز به یک سطح حداقلی گذراندن دوره پیش‌دبستانی به‌عنوان حق قانونی برای کودکان دست نیافته‌اند. از سویی، دسترسی به آموزش و پرورش دوره پیش‌دبستان در کشورهایی که توان مالی خوبی ندارند، کمتر و محدودتر است. با بررسی‌های ساده اقتصادی، مشخص می‌شود کشورهایی که کمترین میزان دسترسی به پیش‌دبستان را دارند، کشورهای گرانی هستند. با فراهم شدن امکان دسترسی به دوره پیش‌دبستان در یک کشور، توان مالی نیز بیشتر می‌شود. حصول اطمینان از استانداردهای آموزش معلمان، تدوین برنامه درسی روشن و اطمینان از حضور و درگیر شدن والدین، از اصلی‌ترین محرک‌های کیفیت آموزش و پرورش دوره پیش‌دبستان است.

سایر عوامل مثل کاهش نرخ تراکم و همخوانی آموزش‌های دبستان و پیش‌دبستان، اطمینان از امنیت و سلامتی در کلاس نیز از عوامل مؤثر بر کیفیت‌اند. در دهه‌های اخیر، افزایش مهاجرت منجر به افزایش تعداد کودکان مهاجری شده است که وارد نظام آموزشی بسیاری از کشورها می‌شوند. بسیاری از

پیش‌نیازهای ورود به دبستان، بررسی‌های مختلفی انجام شده است که نشان می‌دهد برنامه‌ها و رویکردها باید منطبق با یافته‌های روان‌شناسی و همسو با راهبردهای یادگیری طبیعی کودکان خردسال باشند. از سوی دیگر، لازم است دستگاه‌های ارائه‌دهنده خدمات در ارتباط با نگهداری، مراقبت، تغذیه سالم و آموزش به‌طور هماهنگ عمل کنند.

پی‌نوشت‌ها

1. Economist Intelligence Unit
2. Organisation for Economic Co-Operation and Development
3. Starting Well 2012
4. Starting Strong (2006)

منابع

1. Starting Strong II: Early Childhood Education and Care. OECD (2006).
2. Starting well Benchmarking early education across the world A report from the Economist Intelligence Unit (2012).
3. UNESCO. (2007). Strong foundations - Early childhood care and education, Report, Paris.
4. UNESCO and SEAMEO 2018, Pursuing Quality in Early Learning Vol. 1 Early Childhood Care and Education (ECCE) Teacher Competency Framework for Southeast Asia (SEA).

احساس
تعهد
دستگاه‌های
مختلفی
که باید با
آموزش و
پرورش
همراهی
و همکاری
داشته
باشند، مهم
است

مختلف با محوریت آموزش و پرورش است. تعلیم و تربیت مبنای همکاری‌های مشترک دستگاه‌های مختلف تلقی می‌شود و در تمام کشورهایی که در این زمینه کار شده، برای کودکان نیازمند و پشتیبانی از گروه‌های در معرض آسیب برنامه‌ریزی شده است. کلیه کشورهایی که در ارتباط با اوان کودکی کار می‌کنند، تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز برای ارائه خدمات با کیفیت به بچه‌های سن قبل از دبستان را مورد تأکید قرار داده‌اند. سه محور دسترسی، کیفیت و مدیریت به‌عنوان رویکرد مشارکتی در این حوزه مورد توجه قرار گرفته‌اند. تأکید همه کشورهای جهان بر آموزش و ایجاد شرایط مناسب شامل نیروها و منابع انسانی، جمع‌آوری داده‌ها و نظارت بر روندها و فعالیت‌هایی است که در ارتباط با کودکان قبل از دبستان انجام می‌شود.

احساس تعهد دستگاه‌های مختلفی که باید با آموزش و پرورش همراهی و همکاری داشته باشند، مهم است. تحقیقات نشان می‌دهد که اگر دستگاه‌های مختلف، آموزش اوان کودکی را به‌عنوان یک مسئله مشترک مورد توجه قرار دهند، کودکان خدمات یک‌پارچه‌ای دریافت می‌کنند و نتیجه این امر، رشد همه‌جانبه آن‌ها و آمادگی‌شان برای ورود به مدرسه است. در بسیاری از کشورها برای مدیریت چالش‌های گذار کودکان خردسال به مدرسه، به‌خصوص در ارتباط با زبان مادری و

نشست بررسی مجله رشد آموزش پیش دبستانی در شهرستان قرچک

در شهریور ماه سال جاری جلسه‌ای با عنوان نقد و بررسی مجله رشد آموزش پیش دبستانی در اداره آموزش و پرورش شهرستان قرچک برگزار شد. در این نشست، آقای بختیاری رئیس آموزش و پرورش قرچک، خانم اسدی معاون پژوهش و برنامه‌ریزی و خانم امیری معاون آموزش ابتدایی این اداره، آقای پورحسین و هیئت همراه، همچنین آقای تهرانی فرجاد از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی به همراه مربیان و مؤسسان دوره پیش دبستانی شهرستان قرچک حضور داشتند.

بختیاری جلسه را با طرح چند موضوع درباره جست‌وجوگری آغاز کرد و گفت: «کارکرد مدرسه صالح در سند تحول بنیادین، پرورش دانش‌آموزان و نوآموزانی است که به دنبال جست‌وجوگری و تعقل و تفکر و کنجکاوی و حقیقت‌یابی باشند. انسان موجودی کمال‌گراست و همواره به

دنبال پاسخ سؤال‌های خودش است که نمی‌تواند در قالب کتب درسی به آن‌ها برسد و برای رسیدن به این پاسخ‌ها باید به دنبال منابع چاپی دیگر مثل همین مجله رشد، هم باشد، اگر بخواهیم دانش‌آموز را جست‌وجوگر بار بیاوریم، قطعاً کسی که به عنوان مربی یا معلم در این راه قدم بر می‌دارد هم باید جست‌وجوگر باشد؛ بکوشد تا بیشتر بداند و مطالعه کند تا بتواند انتقال‌دهنده باشد. در دوره پیش دبستانی مغز کودک رشد می‌کند و بعضی آموزش‌ها هست که فقط باید در این دوره به او داده شود. استفاده از منابع به‌روز برای آموزش این نوآموزان قطعاً مؤثر است. باید بگوییم که این جلسه کارگاهی است و شما قطعاً در مجله پیش دبستانی با مواردی برخورد کرده‌اید که بیان آن‌ها می‌تواند به مؤلفان و گروه تألیف سازمان پژوهش

و دست‌اندرکاران مجله در این کار کمک کند. چیزی که واقعاً روی پیشرفت تحصیلی اثرگذار است، رسیدگی به یادگیری بهتر است که البته ما در این زمینه ضعف داریم و باید به منابع دیگری هم فکر کنیم. دوره پیش دبستانی دوره حساسی است و یادگیری در آن، زمینه آینده و رشد دانش‌آموزان را فراهم می‌کند.»

اسدی ضمن تشکر از حاضران صحبت‌های خود را با بحث نهادینه کردن هویت ایرانی اسلامی شروع کرد: «خوشحالم که جلسه نقد و بررسی مجله رشد در قرچک برگزار می‌شود. مجله رشد در بخش پیش دبستانی در زمینه تربیت اصولی کمک پایه‌ای می‌کند؛ به‌خصوص در زمینه نهادینه کردن هویت ایران و ایرانیان و یکپارچه‌سازی و پرهیز از سلیقه‌های مختلف در تربیت. از همه مهم‌تر این است که بچه‌ها با طی کردن این دوره امکان آن را پیدا کنند که به پایه‌های بالاتر بروند. در بعضی موارد، دانش‌آموزان دو زبانه نمی‌توانند پیشرفتی داشته باشند

پرورش عواطف و احساسات دینی و عبادی است. در مجله مطالب قرآنی و احادیث کمرنگ است؛ آموزش مهارت‌های زندگی به نسبت دبستان در این دوره کم است؛ آموزش‌هایی مثل آموزش کنترل خشم و قدرت صبر. در کشورهای پیشرفته‌ای مثل چین و ژاپن بچه‌ها بیشتر در خارج از فضای کلاس فعالیت دارند اما ما برای این کار به مجوز نیاز داریم. اگر این محدودیت‌ها کم شود بهتر است. درصدی از بچه‌های دبستانی حتی قادر به بستن بند کفش یا دکمه لباس خودشان نیستند. بهتر است مطالب مربوط به دست‌ورزی بیشتر شود. در دوره پیش‌دبستانی بحث مهم، خوب گوش دادن است نه نوشتن؛ در صورتی که اولیا، ما توقع نوشتن داریم. باید مثلاً جلسه بگذاریم و اولیا را توجیه کنیم

توقع نوشتن دارند. باید مثلاً جلسه بگذاریم و اولیا را توجیه کنیم؛ چون توقع دارند که بچه همه چیز را در پیش‌دبستانی یاد بگیرد. از آنجا که ۸۰ درصد یادگیری از طریق بصری است و ممکن است بعضی والدین بی‌سواد باشند، پیشنهاد می‌کنم که سیدی هم در قالب مجله تولید شود. از آنجا که بچه‌ها خواندن بلد نیستند. بهتر است قصه‌های داخل مجله نصفه نوشته شود و نوآموزان در خانه آن‌ها را کامل کنند.

این باعث تقویت قدرت حل مسئله و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموز می‌شود. شنیدن نظر دوستان خلایقیت کودک را افزایش می‌دهد و باعث می‌شود که بچه‌ها قصه را خلق کنند.»

محمدی، مؤسس و مربی پیش‌دبستانی آموزش‌وپرورش: «همواره از این مجله استقبال کرده‌ام و از مؤلفان تشکر می‌کنم.

در دوره پیش دبستانی بحث مهم، خوب گوش دادن است نه نوشتن؛ در صورتی که اولیا، ما توقع نوشتن داریم. باید مثلاً جلسه بگذاریم و اولیا را توجیه کنیم

و به پایه‌های بالاتر بروند؛ چون درس را یاد نمی‌گیرند. قبلاً این استانداردها رعایت نمی‌شده است، اما مجله رشد حتماً گام‌هایی در این زمینه برمی‌دارد که بتواند همه بچه‌های پیش‌دبستانی را آماده و یکپارچه کند تا ما به‌طور رسمی تر آن‌ها را در پایه‌های بالاتر آموزش بدهیم.»

تهرانی فرجاد هم از حضور خود در این جلسه ابراز خرسندی کرد. او این دیدار را به فال نیک گرفت و با بیان خاطره‌ای به نقل از یکی از مربیان پیش‌دبستانی به حساسیت این گروه سنی اشاره کرد: «مربی پیش‌دبستانی مدرسه‌ای در شیراز تعریف می‌کرد نوآموزی به او گفته است من پدرم را خیلی دوست دارم؛ چون شیطان را پیش خودش نگه می‌دارد که پیش من و مادرم نیاید. او ما را می‌زند و شیطان هم پیش آدم‌های بد می‌ماند؛ پس شیطان الان پیش پدرم است.» مربی این کودک هم موضوع را این‌طوری جمع کرده بود که من حتماً با پدرت صحبت می‌کنم تا او هم کار بد نکند و شیطان از شما و خانه‌تان دور شود. هدفم از نقل این خاطره این بود که به استدلال و حساسیت این گروه سنی پردازم و بگویم این گروه سنی در برهه مهمی قرار دارند.»

پورحسین با اشاره به برگزاری نشست‌های قبلی در استان تهران گفت: «چهار جلسه در این زمینه در بخش‌های مختلف استان تهران برگزار شد و نتایج آن هم راضی‌کننده بود. هدف از این نشست این است که بتوانیم به محتوایی که در آموزش‌وپرورش ایجاد می‌شود با دید انتقادی نگاه کنیم؛ فرهنگ مطالعه را ترویج دهیم و مطالعه را نهادینه کنیم و در نهایت بتوانیم تعامل و ارتباطی سازنده بین تولیدکنندگان محتوا و مخاطبان در این دیدار به وجود آوریم. امید داریم که بتوانیم با مشارکت شما دوستان در آموزش‌وپرورش، اسناد تأکیدی را تبیین کنیم و بین همکاران ترویج دهیم. همکاران لطف کنند در قالب ۵ دقیقه در مورد محتوای مجله، دیدگاه‌ها و انتقاداتشان بگویند. آیا مطالب مجله از استدلال منطقی برخوردار است؟ آیا مطالب سازمان یافته مطرح شده‌اند؟ آیا مطالب به‌روز و خوب و کارآمدند و نیازهای معلمان، دانش‌آموزان و خانواده را برطرف می‌کنند؟ این مجلات در کیفیت بخشی به کار ما تا چه میزان تأثیر دارد؟ مجلات تا چه میزان در بین شما نفوذ دارند؟ چند درصد از شما این مجله را مطالعه می‌کنید؟ آیا در تهیه و تولید این مجلات مشارکت دارید؟ آیا برای تولید محتوا می‌توانید کار گروهی انجام دهید؟ آیا

اسدی

اهداف سازمانی مثل سند تحول بنیادین و سند برنامه درسی ملی در محتواها گنجانده شده است؟ آیا بخش‌بندی و گرافیک مجله کیفیت مناسبی دارد؟ به عنوان مخاطب، فکر می‌کنید جای چه مطلبی در مجله خالی است؟»

خواجوی مؤسس پیش‌دبستان باب درنا و معلم پایه پنجم مدرسه شاهد: «با توجه به اینکه از جمله اهداف پیش‌دبستانی

امیری

این مجله باعث کاربردی شدن مسائل درسی برای ما شده است. همراهی خانواده از ثمرات این مجله بوده است. بچه‌ها با علاقه خاصی آن را دنبال می‌کنند. یکی از نوآموزان

ما از مادرش خواسته بود که شکل سربند روی سرش را مثل عکس جلد مجله رشد در بیاورد و او را به مراسم عزاداری ببرد. برای همین، مادر این کودک هم شروع به خواندن مجله کرد. بهتر است بخشی از مجله به تبادل تجربه همکاران اختصاص داده شود. نکته دیگر مشکلات رفتاری بچه‌هاست. مؤسسان مراکز پیش‌دبستانی، مربیان و والدین به مشاوره احتیاج دارند. من شخصا برای حل مشکلات یک نوآموز، از مشاوره چندین روان‌شناس تحت‌نظر اداره آموزش و پرورش استفاده کردم این نوآموز مشکلات بسیاری داشت؛ از نشستن سرکلاس گرفته تا رفتار با دوستانش، اما خانواده او با ما همراهی نمی‌کردند و به خاطر این موضوع با این همه مشاوره نتوانستیم مشکل این بچه را حل کنیم. بهتر است قصه‌های مطرح شده در مجله در قالب مشکلات رفتاری بیان شود تا ما بتوانیم خانواده‌ها را هم بیشتر همراه کنیم. یکی از مواردی که در باب اطلاعات مربیان پیش‌دبستانی از نظر معارف و اعتقادی وجود دارد، این است که اجتهادی عمل می‌شود. درباره مراسم مثل شب یلدا از جهت نوع موسیقی و شکل اجرای برنامه نباید مدیر طبق نظر شخصی خود رفتار کند. به نظر

«دوره پیش دبستانی رابطه‌ای صمیمانه میان مربی و نوآموز برقرار می‌شود. مربی وارد زندگی کودک می‌شود و نیازهای او را برطرف می‌کند»

می‌رسد که باید در راستای اصول ارزشی و اعتقادی و مطابق با هنجارهای اسلامی ملی به مربیان الگو داده شود. در بحث آموزش هم نوعاً به شکل متکلم وحده آموزش داده می‌شود و نمونه یا الگوی آموزشی ارائه نمی‌شود. باید بتوان آموزشی را به شکل داستان اجرا کرد تا نتایج بهتری گرفته شود.»

تهرانی: مواردی که شما مطرح کردید بیشتر به رشد کودک برمی‌گردد؛ چون رشد پیش‌دبستانی برای مربی است. اگر نکته‌ای هم در مورد پیش‌دبستانی دارید بفرمایید.

عبدالمملکی، مربی پیش‌دبستانی نجمه: «به نظر من به عنوان یک معلم، خوب است نکاتی برای همراهی والدین و مربی در مجله مطرح شود؛ برای مثال، بعضی از والدین اطلاع کاملی از پیش‌دبستانی ندارند. جلسه توجیهی مدیر که اول سال برگزار می‌شود هم برای بعضی از اولیا قانع‌کننده نیست. یک شماره مجله رشد، جداگانه به اولیا اختصاص یابد و روشن شود که دقیقاً پیش‌دبستانی در مورد چیست و بچه‌ها در این دوره باید چه چیزی یاد بگیرند. اگر امکانش هست، مطالب چاپ شده حول مشکلات اولیا و مربیان با بچه‌ها باشد؛ برای مثال، یک بچه‌ای بیش فعال است و مادرش هم اطلاعاتی در این رابطه ندارد. پس از داروهایی که از اطرافیان شنیده است استفاده می‌کند و این باعث مشکلات بیشتری می‌شود. اگر اطلاعاتی در رابطه با این مشکلات مطرح شود، والدین را برای حل مشکلات خود بهتر راهنمایی می‌کند.»

پورحسین: «دوره پیش‌دبستانی رابطه‌ای صمیمانه میان مربی و نوآموز برقرار می‌شود. مربی وارد زندگی کودک می‌شود و نیازهای او را برطرف می‌کند. باید ارتباطمان را با مجله بیشتر کنیم و ما مربیان جلسه تبادل اطلاعات بگذاریم. به نظر من بهتر است شروع به مطالعه و بررسی کنیم.»

قاسمی، مؤسس پیش‌دبستانی نیکان: «اکثر مربیان پیش‌دبستانی آموزش مرتبط با رشته را ندیده‌اند. یکی از اهداف رشد این باشد که آموزش‌های دوره پیش‌دبستانی را به صورت مستقیم و غیرمستقیم در مجله بیاورد. مربیان بهزیستی

تفاوت‌هایی با مربی‌های ما دارند و نکاتی می‌دانند که مربی‌های ما حتی درباره آن‌ها نشنیده‌اند. در کنار مطالب مکتوب، می‌شود واقعیت افزوده هم تولید کرد. چون فیلم را راحت‌تر می‌شود دید. حالا ممکن است سیدی، هزینه اضافه‌ای را تحمیل کند. نمونه‌های عینی مثل خاطرات مربیان می‌تواند بیشتر مؤثر باشد.»

خزایی

توسلی، مؤسس و مربی پیش‌دبستانی: «اولین نکته‌ای که در مجله به آن اهمیت می‌دهم، کارگاه خلاق است. چون بیشتر آموزش‌هایی که توسط مربیان داده می‌شود، باید همراه با خلاقیت و غیرمستقیم باشد. اگر کارگاه هنر خلاق با استفاده از تجربه مربیان مجرب و حتی مربیان دیگر کشورها باشد، بهتر است؛ مثل نمایش خلاق،

بازی، کاردستی ضمناً مجلات می‌توانند بازی‌هایی پویایی را نیز ارائه‌نمایند.»

خرزایی، از پیش‌دبستان آفتاب آراز: «برای مربیانی که تجربه‌چندانی ندارند، صفحه‌سؤالات متداول بسیار کمک‌کننده می‌تواند باشد. مربیان مؤسسه ما مجله رشد کودک را به‌طور کامل برای بچه‌ها می‌خوانند؛ چون ممکن است تعداد مجلات کم باشد و برای رشد مربی هم همین‌طور است و صفحات را روی دیوار می‌چسبانیم که خوانده شود. ما در مؤسسه خود تلاش می‌کنیم که مسئولیت‌پذیری را به بچه یاد بدهیم مدرسه ما دومین مدرسه زیر نظر محیط‌زیست است و خیلی در این زمینه فعالیت کرده‌ایم.

دامغانیان

پیشنهاد می‌کنم که در محتوای مجله به محیط‌زیست و آثار باستانی در حال تخریب و اهمیت استفاده از آب هم بپردازید.» دامغانیان، مؤسس و مدیر پیش‌دبستانی: «پیش‌دبستانی اصلاً به رسمیت شناخته نمی‌شود. پدر و مادرها اغلب از ما می‌پرسند که آیا بچه ما باید پیش‌دبستانی برود؟ اگر بگوییم باید برود، دروغ گفته‌ایم. اگر هم بگوییم نه، بچه از اهداف این دوره باز می‌ماند. شرایط کلاس‌ها آن قدر نامناسب است که نمی‌شود از مربی انتظار داشت که سرکلاس مجله را اجرا کند؛ چون کلاس کثیف است، میز و نیمکت‌ها خوب نیست و فضای کلاس کوچک است. در بخش معرفی کتاب، بهتر است کتاب‌ها را با تخفیف در اختیار مربیان قرار بدهند. بعد تربیت جنسی به خاطر محدودیت‌ها کمتر پرداخته می‌شود و دست ما هم در این زمینه بسته‌تر است. باید به مربی‌ها اطلاعات داده شود که چگونه این موضوع را سرکلاس توضیح دهند. مطالبی که مربوط به سند تحول است باید با ذکر دقیق راهکار موجود در سند آورده شود. استادان و کارشناسان مربوطه هم معرفی شوند تا بتوان بیشتر از آن‌ها استفاده کرد؛ البته با هزینه مناسب! اگر به تجربه‌های مربیان پرداخته شود، قابل استفاده‌تر است. صفحه‌ای به مشکلات مربیان اختصاص یابد تا در آن مربیانی که یک مشکل را حل کرده‌اند، به پرسش‌های سایرین پاسخ دهند و آن‌ها را راهنمایی کنند. از طرف رشد پیش‌دبستانی سمینارهایی گذاشته شود و یک نفر به‌عنوان نماینده حضور پیدا کند و بعد این مطالب را به بقیه انتقال دهد. دید بعضی از مربی‌ها نسبت به مجله رشد مثل پیک نروزی است. آن‌ها به مجله نظر مثبتی ندارند. روی این هم باید کار شود. خلاقیت مربی در هر موضوعی باید به اسم خودش ثبت شود تا بقیه هم از آن بهره ببرند.»

فعلی، مربی و مؤسس مرکز پارسا: «اگر یک مسابقه در مجله گنجانده شود خیلی بهتر است. جایزه مسابقه می‌تواند به مربیان انگیزه دهد. ما در مرکز از وسایل دور ریختنی استفاده می‌کنیم اما می‌توان از تمام تصاویر مجله کودک استفاده کرد.

مثلاً کودک حیوانات اهلی را قیچی کند و در قالب آلبوم برای مجله بفرستد و از طرف مجله جایزه‌ای به او تعلق بگیرد. در این صورت، بچه‌ها بیشتر استقبال می‌کنند.»

عباسی‌زاده، مرکز ترانه بهاری: «آیا این مجله کودک فقط برای کودکان عادی است و مراکز استثنایی را شامل نمی‌شود؟ چون من بچه مبتلا به اوتیسم دارم. قصه‌ها را کودکانه‌تر برایش تعریف می‌کنم که متوجه شود. از انجمن هم درخواست کردم اما فقط مجلاتی به من می‌دهند که مخصوص من است. کاش برای بچه‌های استثنایی مطلبی بگذارید.»

تهرانی فرجاد در پاسخ به این ایده گفت: «پیشنهاد خوبی است. البته مسئولیت رشد پیش‌دبستانی با ما است اما بنده با دوستان رشد کودک بی‌ارتباط نیستم و من حتماً این پیشنهاد را انتقال می‌دهم. پیشنهاد می‌کنم شما هم از طریق درگاه‌های ارتباطی اقدام کنید. سردبیر مجله حتماً توجه می‌کند. باید تصاویر مجله و کتاب درسی بچه‌های استثنایی را هم شامل شود.»

کنگاور، مربی و مؤسس پیش‌دبستانی «مجلات رشد با هدف مطالعه بین همکاران و بچه‌ها چاپ می‌شود، اما در حال حاضر با وجود فضاهای مجازی و بمباران اطلاعات هر مطلبی در دسترس هست. البته مطالب مجلات رشد واقعاً کاربردی است اما این مجلات باید آن قدر جذابیت داشته باشند که من معلم از آن‌ها برای ارتقای خودم استفاده کنم. عنوان مطالب و طراحی صفحات می‌تواند به این جذابیت بیفزاید یا مثلاً برای مطالب آموزشی باید مثال‌هایی آورده شود. مربیان آموزش‌های لازم را می‌بینند اما به هر حال تجربه هر روزه مربی بهتر از تئوری است. پیشنهاد می‌کنم که مطالب مهارتی موجود در مجله کاربردی‌تر باشد و اگر مطالب مهارتی دسته‌بندی شده باشند، قابل استفاده‌ترند. اگر مطالب با عنوان مسئله شروع شود و بعد به حل آن بپردازد. می‌تواند مخاطب بیشتری جذب کند.»

ضامنی، کارشناس پژوهش و سرپرست کارشناس مشاوره: «بعضی از مطالب مجله تیتروهای جذابی ندارند و عکس آن‌ها هم بی‌ربط است محتوا حتی اگر کوتاه‌تر باشد، کاربردی‌تر است. در حال حاضر متن‌ها طولانی هستند.»

مجلات رشد
با هدف
مطالعه بین
همکاران و
بچه‌ها چاپ
می‌شود،
اما در
حال حاضر
با وجود
فضاهای
مجازی و
بمباران
اطلاعات هر
مطلبی در
دسترس
هست.
البته مطالب
مجلات
رشد واقعاً
کاربردی
است

ملک محمودی، مربی پیش دبستانی: «پیرو صحبت‌های خانم کنگاوری، نقش آموزشی دیوار در کلاس‌های پیش دبستانی در شماره ۳۹ صفحه ۱۵ خیلی کاربردی و درست است. این‌گونه مطالب هم خلاقیت بچه‌ها را تقویت می‌کنند و هم باعث می‌شوند که بچه‌ها منظم‌تر شوند اما بعضی از مطالب کاربردی نیستند. شاید مطالبی خیلی مهم باشد اما جذابیت نداشته باشد».

امیری

امیری، معاون آموزش ابتدایی اداره آموزش و پرورش قرچک: «می‌خواهم به عنوان یکی از والدین در مورد مجله بگویم که مشکل، کم بودن انگیزه همکاران برای مطالعه است. اکثر همکاران راحت از کنار مجله می‌گذرند. باید کاری انجام شود که از این مجله بیشتر استفاده کنیم».

پورحسین در ادامه، پیشنهاد خود را هم مطرح کرد: «دو صفحه را در هر فصلنامه به یک شهرستان اختصاص دهیم و از مسائل و دغدغه‌های مناطق مختلف بگویم. اگر همکاران ما یک روز کار خودشان را فیلم‌برداری کنند و برای مجله بفرستند،

قشقای

می‌تواند موضوع خوبی برای تولید محتوا باشد.» قشقای هم پیشنهاد خود را در زمینه استفاده از وبگاه مجله این‌طور مطرح کرد: «ما هر سال کار تولیدی جشنواره الکترونیک را داشتیم. تولید محتوا و برنامه‌ساز باید با هم ارتباط برقرار کنند. مشکل این است که محتواساز زیاد است اما برنامه‌ساز نه، اداره کل هم آموزش‌هایی در این زمینه گذاشته است. ما به اداره کل پیشنهاد دادیم که با استفاده از آثاری که در مناطق مختلف تهران تولید می‌شود - از پیش دبستانی گرفته تا متوسطه - که البته بیشتر هم پیش دبستانی است، اقدامی انجام دهند؛ چون تنها اقدام که اکنون روی آن‌ها می‌شود این است که به جشنواره‌ها راه پیدا می‌کنند و در نهایت به جشنواره کشوری می‌روند اما وبگاه رشد فرصتی است که می‌توان

برای بارگذاری این‌ها استفاده کرد؛ مثلاً حداقل از آثار کسانی که به مرحله استانی و کشوری می‌رسند، استفاده شود. این در حالی است که ما در زمینه تولید محتوا و اقدام پژوهی افت کرده‌ایم و کسی از منابع موجود استفاده نکرده است.»

پورحسین در جواب قشقای گفت: «بخشنامه آمده است که آثار افراد برگزیده در مجله چاپ شود.» در جمع‌بندی آخر جلسه، تهرانی در پاسخ صحبت‌های حضار افزود: «برای دور شدن از پراکندگی مطالب، ما در پیش دبستانی برنامه‌های عمومی و فراگیر و استاندارد و همچنین برنامه‌های اقتضایی داریم که البته این دو باید بیشتر در مجله تبیین شوند. یکی از رسالت‌های مجله این است که مربی را ارتقا دهد و مقالاتی هم به والدین مربوط می‌شود. ما قرار بود شماره ویژه والدین داشته باشیم اما به‌خاطر کاغذ و دیگر مسائل کمی محدودیت هست. این خبر را به شما بدهم که بحثی مطرح شده است که مجله‌ای به نام رشد خانواده تولید شود در مورد به رسمیت شناخته نشدن پیش دبستانی، باید بگویم که امسال دستورالعمل اجرایی برنامه درسی پیش دبستانی تهیه شده است که از دفتر پژوهش در اختیار مراکز قرار می‌گیرد تا بتوان نگاه به خواندن و نوشتن، کم کردن فعالیت‌های مداد کاغذی و ارزشیابی را بیشتر تبیین کرد. بحث سند تحول هم در شماره پاییز امسال در مقاله‌ای که در آن به‌طور دقیق به سند تحول اشاره شده، چاپ شده است. سازمان محیط‌زیست با مشارکت سازمان پژوهش، برنامه کتابی، حدوداً ۷۰ صفحه‌ای در زمینه محیط‌زیست را تهیه کرده‌اند، به نام راهنمایی مربی ویژه محیط‌زیست. این کتاب از نظر محتوایی می‌تواند دغدغه‌های شما را در این زمینه مرتفع کند. عکس و سوژه‌های عکس هم نکته جالبی است. در مورد اینکه چگونه می‌شود مهارت‌های فردی را در عکس نشان داد (آن هم برای مخاطب عام) شما به ما پیشنهاد دهید. رساندن مفهوم با عکس تا حدودی دشوار است. اینکه مجله در معرض دید بچه و در کتابخانه باشد خیلی مؤثر است. برای تبیین مجله در مرکز، از جلد مجله شروع کنید و سریع به سراغ مطالب نروید. از بچه‌ها بخواهید از این تصاویر استفاده کنند و قصه بگویند. ما در خیلی مدارس دیده‌ایم که مقالاتی از مجله را به عنوان ضمن خدمت در نظر گرفته‌اند. می‌توان برای کار کردن روی مطالب مجله و ارائه دادن این مقالات امتیازهایی به هر شکل به مربیان اختصاص داد. وبگاه گروه پیش دبستان، قسمتی مربوط به دوره‌های تحصیلی دارد که می‌توان از آن مقاله بارگیری کرد. پیشنهاد می‌کنم که مدیران مشروح میزگردها را که در هر شماره می‌آید، مطالعه کنند. در مورد آموزش‌های اعتقادی، ما در بحث فلسفه و هنر و خلاقیت و آموزش‌های دینی برنامه‌هایی داریم. اگر پیشنهادی در این زمینه‌ها دارید برای ما بفرستید. بدانید که این مجله با هدایت و راهنمایی و نظارت پیشکسوتانی چون خانم دکتر مفیدی جلو می‌رود.»

وبگاه گروه پیش دبستان، قسمتی مربوط به دوره‌های تحصیلی دارد که می‌توان از آن مقاله بارگیری کرد

ارتباط کودک با خدا

اشاره

دغدغه بسیاری از والدین این است که آیا می توانند با فرزندان شان درباره موضوعات پیچیده ای چون خدا صحبت کنند و اینکه آیا اصولاً می توان درباره مفاهیمی چون خدا، پیامبر، جهان آخرت، آفرینش و هستی، تکلیف، عبادت و مانند آن با بچه ها حرف زد.

کلیدواژه ها: کودک، خدا، آشنایی با خدا، خدادوستی، مهربانی خدا.

عجایب و اسرار می گردد و زمانی که برای پرسش های کلیدی خود پاسخی منطقی می یابد. احساس آرامش می کند. اگر کودک حوادث تلخ و شیرینی از این قبیل را با خدا مرتبط بداند، هم در شناخت خود نسبت به خدا عمیق تر می شود و هم روحش که به دنبال عجایب و اسرار است، ارضا می گردد. همچنین حرف زدن درباره خدا، به کودک احساس امنیت می دهد؛ زیرا خدا جلودانی و مافوق همه تغییرات است و در دنیایی که همه چیز آن زودگذر است، اعتقاد به خدا می تواند بهترین حامی و راهنمای اخلاقی کودک باشد، و بالاخره توجه به خدا و احساس نیاز به او، مایه آرامش روح و روان کودک می شود؛ زیرا این احساس از کودکی در فطرت و نهاد انسان قرار داده شده و طبق فرمایش پیامبر اسلام (ص)، کودک مادامی که اطرافیانش او را از پرستش خدا باز نداشته اند، دارای فطرت خداپرستی و ایمان است.

متأسفانه با وجود اینکه خداشناسی ضرورتی مهم و نقطه عطفی در زندگی کودکان و فرزندان است، والدین از آن غافل اند و به ضرورت آن توجه کافی ندارند؛ در حالی که زندگی کودک در سایه ایمان معنا پیدا می کند. گمان برخی والدین این است که آموزش آموزه های کتاب خدا و اعتقادات دینی برای کودک

حرف زدن درباره خدا از این جهت حائز اهمیت است که می تواند بهترین راه رفع مهم ترین نیازهای کودکان باشد؛ زیرا کودکان بیش از بزرگسالان، خود و اطرافیانشان را نیازمند تکیه گاه قوی و مهربانی می بینند که می تواند همه آرزوهای آن ها را برآورده سازد. فایده دیگر صحبت کردن درباره خدا این است که همه چیز را در دنیا توضیح می دهد: زیبایی طبیعت، تولد نوزاد یا مرگ یک دوست، و این توضیح (مرتبط کردن رویدادهای طبیعی به خدا) با نوعی احساس شگفتی نیز همراه است؛ زیرا روح کودک به دنبال

۳ تا ۵ سالگی

در این مرحله این سؤال غلط است که «چطور کودک را وادار کنم به خدا اعتقاد پیدا کند؟» چه اینکه این اعتقاد درونی به صورت اجمال، در فطرت و آفرینش او وجود دارد. پرسش صحیح این است: «چطور به او نشان دهم که خدا در زندگی‌اش حضور دارد؟». زمانی که بچه‌ها از مشاهده شگفتی‌های اطرافشان حیرت زده می‌شوند، از چیزی ناراحت‌اند یا شادی ناگهانی را تجربه می‌کنند، زمینه فکری‌شان برای این مسئله آماده است و شما می‌توانید حضور خدا را با حرف زدن در این باره، به آن‌ها نشان دهید؛ مثلاً وقتی کودک ۵ ساله شما که از مرگ پدر بزرگش غمگین و تعجب زده است وقتی می‌پرسد: «پدر بزرگ پس از مرگ چه می‌کند؟ آیا در بهشت است؟» در واقع به اطمینان خاطر نیاز دارد. اگر در پاسخ به او بگویید: «تو چه فکر می‌کنی؟» احتمالاً می‌گوید: «پدر بزرگ الان در بهشت در کنار فرشتگان است»، شما در این هنگام نظر او را تأیید کنید. همچنین، وقتی کودک در واکنش به تولد فرزند جدید اظهار خوشحالی یا شگفتی می‌کند، به آسانی می‌توانید خدا را به او نشان دهید یا هنگام خوردن غذا، برای او توضیح دهید که این خوراکی‌های مفید را خداوند مهربان آفریده است و ما باید از او سپاسگزاری کنیم. آنگاه خودتان به دور از رفتارهای مصنوعی و ظاهری شکرگزاری به جای آورید تا کودک همگام با شما آرام آرام بیاموزد. در فاصله سنی ۳ تا ۵ سال، کودکان خدا را اغلب موجودی چون یک رهبر روحانی می‌دانند. چنین برداشتی به این پرسش‌ها می‌انجامد: «آیا خدا می‌خواهد؟ خدا کجا زندگی می‌کند؟ غذای او چیست؟» برای فیصله دادن به این موضوع و ارضای حس کنجکاوی و تخیل کودک، جوابی صادقانه به او بدهید؛ مثلاً بگویید: «نمی‌دانم».

به یاد داشته باشید که کودک در سنی نیست که بتواند چیزی بیش از این پاسخ اجمالی، درک کند اما اگر در پاسخ به او بگویید: «خدا چیزی نمی‌خورد و جا و مکانی ندارد»، نه تنها قانع نمی‌شود بلکه دچار سردرگمی بیشتری می‌شود.

شما می‌توانید از او سؤالاتی بکنید که به گفت‌وگو علاقه‌مند شود. به خاطر داشته باشید که همیشه سؤالات کودک را جدی بگیرید و هرگز او را مورد تمسخر قرار ندهید. بچه‌ها نمی‌توانند منتقدانه فکر کنند و صحبت‌های شما را مورد ارزیابی قرار دهند. وقتی با کودک پیش‌دبستانی درباره خدا حرف می‌زنید، کارشناس شما باید؛ دقت کنید حرفی نزنید که بعدها پشیمان شوید. مثلاً اگر به او بگویید: «هر وقت بد رفتاری کنی، خدا عصبانی می‌شود» او خدا را در خیال خود به صورت پدر عصبانی مجسم می‌کند که آماده است او را برای هر اشتباهی تنبیه کند.

منابع

۱. کلیدهای آموختن به کودکان درباره خدا، دکتر ایریس یاب، مترجم: حاجی زاده.
۲. آرام‌فرد، منصوره؛ حلت، احمد. ویتامین‌های عشق یا فرزندان. 3. The secret of happiness, K.V. Kreislen.

ضرورتی ندارد و این کار وظیفه آنان نیست؛ بنابراین، کودکان را به حال خود وامی‌گذارند در حالی که باید زمینه‌هایی ایجاد شود تا با وسعت یافتن تدریجی به گزاره‌های ذهنی، آن‌ها به سطحی از معرفت و دانش برسند که ضرورت اعتقاد به خدا را درک کنند.

موکول کردن این امر به سن نوجوانی یا پایان دوران کودکی دیر به نظر می‌رسد. زیرا کودکان توان درک این مفاهیم را دارند و در این شرایط اگر با آن‌ها درباره خدا به طور صحیح و منطقی صحبت نشود و از سویی، آن‌ها اعتقاد به خدا را در اعمال و رفتارهای والدین نیابند، بعداً بسیار سخت است. آنچه والدین بدان عمل می‌کنند، بیش از آنچه می‌گویند بر ذهن کودک تأثیر می‌گذارد و کودک زمانی بیشتر با خدا آشنا می‌شود که اعتقادات مذهبی را به طور عملی در زندگی والدین ببیند. حال اگر عمل والدین مطابقت چندانی با دین نداشته باشد، کودک درک صحیحی از دین پیدا نمی‌کند. اینجاست که ضرورت آموزش صحیح دین به کودکان، بیشتر روشن می‌شود.

برای اینکه کودکان درک صحیحی از خدا داشته باشند، لازم است به آن‌ها اجازه دهید آزادانه درباره خدا گفت‌وگو کنند؛ زیرا بهترین راه ارتقای معنویت در کودکان، راحت و آشکار حرف زدن از خداست. اصل عملی‌ای که اغلب روان‌شناسان آن را تأیید می‌کنند، این است که بگذارید بچه‌ها خود گفت‌وگو را هدایت کنند و عقایدشان را بگویند و بعد با سؤال کردن درباره نظرات شما، موضوع را پیگیری کنند.

نکته مهم اینکه اگر در فرایند رشد کودک پیش‌فرض و اطلاعاتی از درک و برداشت کودک از خدا، در هر مرحله سنی او داشته باشیم، با اطمینان بیشتری می‌توانیم به وی کمک کنیم. در اینجا به مراحل رشد روانی کودک و اینکه در هر مقطع چگونه باید با او درباره خدا حرف بزنیم، اشاره می‌کنیم.

۱ تا ۳ سالگی

ابتدا یادمان باشد که ایمان به خدا فطری و ذاتی است و ما باید زمینه‌هایی را فراهم کنیم تا بذریع ایمان به خوبی و متعادل در وجود کودک شکوفا شود. بنابراین، خداشناسی در این سن اهمیت زیادی دارد. کودکان نوپا می‌توانند کلماتی را که از مفاهیم مقدس برخوردارند یاد بگیرند. در ابتدا، با کلماتی مانند قرآن، خدا، پیامبر و امام آشنا شوند. البته با بیانی کودکانه و واژگان بسیار ساده و عینی، اگر بچه‌ها به سادگی با این کلمات مأنوس نشوند، بعدها نمی‌توان مفاهیم بزرگ را به آن‌ها آموخت. از همه مهم‌تر، باید عشق و محبت به خدا را در آن‌ها تقویت کنید. به آن‌ها بگویید که خداوند دوستشان دارد و همواره از بچه‌ها مراقبت می‌کند. نکته دیگر اینکه کودک به این جهت که یکی از وابسته‌ترین موجودات دنیاست، در رفع نیازهای خویش، به والدین وابستگی کامل دارد. اگر کودک از این جهت مشکلی نداشته باشد و والدین در محبت و توجه به او از چیزی فروگذار نکنند، از اعتماد به آن‌ها، اعتماد و توکل به خدا را نیز می‌آموزد.

غیرت اسلامی- ملی، از همان آغاز

آنچه موجب نگارش این یادداشت کوتاه شده، مصاحبه‌چندی پیش رسانه‌ها با سرباز سرافراز میهن، سردار شهید حاج قاسم سلیمانی، حین بازدید از مراحل ساخت فیلم ۲۳ نفر است. گفتنی است که این رادمرد بزرگ، پس از ۴۰ سال جانبازی و فداکاری در راه عزت و استقلال کشور و نجات مظلومان از دست وحشیان داعشی در تاریخ ۱۳ دی‌ماه ۹۸ با حمله تروریستی و بزدلانه حاکمان مستکبر و ستمگر آمریکای جهان‌خوار به درجه‌والای شهادت نائل آمد. در این مصاحبه، ایشان با اشاره به اظهارنظر یک خانم مسیحی لبنانی که پس از جنگ ۳۳ روزه و پیروزی حزب‌الله لبنان با رژیم اشغالگر قدس گفته بود: ای کاش می‌شد با پیوند قطعه‌ای از لباس رهبر شجاع حزب‌الله به لباس برخی از نوجوانان و جوانان، غیرت ملی را در آنان تقویت نمود؛ تأکید نمودند که «اگر می‌شد لباس آن ۲۳ نفر نوجوان غیور، مجاهد و اسیر دوران جنگ تحمیلی را نیز به بعضی نوجوانان و جوانان میهن پوشانید، غیرت ملی و دینی در آنان مضاعف می‌شد».

اینک با توجه به دسایس همیشگی بدخواهان کشورمان ضروری است. از همان آوان کودکی، روحیه سلحشوری و غیرت دینی و ملی را در آنان پرورش داد؛ زیرا کودکان دارای فطرت پاک و پذیرای حق و عدل‌اند و به قول حضرت امام (رضوان‌الله‌علیه) به ملکوت نزدیک‌ترند. برای دستیابی به این هدف مهم، چند راهکار عملی به شرح زیر پیشنهاد می‌شود که با تکمیل آن‌ها توسط مربیان عزیز و باتجربه، مفید خواهند بود.

- معرفی سلحشورانی از گذشته و حال مانند شهیدان رئیس علی دلواری، ستارخان سردار ملی، سردار سلیمانی و ... از طریق خواندن سرگذشت و مبارزات آن‌ها و بیان ویژگی‌ها و خصایل اخلاقی آنان با زبانی بسیار کودکانه و ساده؛
- نمایش انیمیشن و فیلم‌های مناسب از صحنه‌های قابل مشاهده برای کودکان؛
- اجرای بازی‌ها و نمایش خلاق با مضامین مزبور؛
- ترتیب دادن فرصت‌های بحث و گفت‌وگو با کودکان در این زمینه.

قانون‌پذیری

کودکان با ورود به زندگی اجتماعی و بعد از گذراندن مراحل اولیهٔ کودکی، با ملاک‌ها و قوانین بیرونی بیشتری روبه‌رو می‌شوند. حالا دیگر در مهد کودک، شهر بازی، خانه یا هنگام بازی با همبازی‌ها نمی‌توانند دائماً به‌صورت یک جانبه انتظار داشته باشند که خواسته‌هایشان برآورده شود و گاهی باید صبر کنند و منتظر بمانند. گاهی باید شاهد برآورده شدن خواسته‌های دیگران باشند و گاهی از اصولی پیروی کنند تا بازی جمعی با همسالان ادامه داشته باشد. یکی از موضوعات مهم دورهٔ کودکی، درک چرایی و پیروی از قوانین است. در این مقاله به آموزش قانون به کودکان در مهد کودک‌ها می‌پردازیم.

روش آموزش قوانین به کودکان در مهد کودک

مرحلهٔ اول: درگیر ذهنی اولیه و ایجاد انگیزه و کنجکاوی
مرحلهٔ دوم: به چالش کشیدن تفکر کودک
مرحلهٔ سوم: تدوین قوانین برای پیروی کودکان و پیگیری عمل به آن:

- * رعایت ترتیب مراحل بازی
- * توجه به جزئیات بازی
- * جلوگیری از پراکندگی اهداف و افزایش عملکرد صحیح
- * احترام به حقوق یکدیگر
- * رعایت نوبت (حق تقدم)
- * اجازه گرفتن
- * قانون اعتماد در بازی (اگر به دیگران اعتماد کنید، آن‌ها هم به شما اعتماد خواهند کرد. این همان قانون طلایی در ارتباطات شرکت‌کنندگان است.)

بازی‌های قانون‌پذیر

انواع بازی‌های رقابتی، مسابقه‌ها و همچنین بازی‌های سنتی تحرکی و نشستنی قوانین خاص خودشان را دارند. هر بازی به فضا و شرایط و قوانین معینی نیاز دارد که آن را از سایر بازی‌ها متمایز می‌کند. بازی‌ها به خاطر قوانین‌شان حتی ممکن است تک نفری انجام شود.

مثلاً بازی‌های نشستنی منچ و مار و پله که از ۲ تا ۴ نفر بازیکن دارد و بازی فکری شطرنج که از سنین خردسالی هم انجام می‌شود.

بازی لی‌لی که در آن رعایت نوبت و حق تقدم بسیار اهمیت دارد.

بازی‌های مسابقه‌ای و رقابتی - گروهی همچون فوتبال، بسکتبال و حتی فوتبال دستی قوانین منظمی دارند. کودک به این مسئله پی می‌برد که رعایت قوانین، روند بازی را شیرین‌تر و لذت‌بخش‌تر می‌کند.

بازی سنتی وسطی و قایم‌باشک، بالابندی، شمع گل پروانه و انواع بازی‌های سنتی قانون‌پذیرند. در ادامه، یکی از بازی‌های سنتی و قانون‌مند را که در میان کودکان طرفداران زیادی دارد با شرح جزئیات معرفی می‌کنیم.

وسطی

- **اهداف کلی:** ایثار و از خود گذشتگی، دقت در سرعت عمل، هوشیاری و همیاری، تقویت روحیهٔ تعاون
- **اهداف جزئی:** انعطاف‌پذیری بدن، ایجاد هماهنگی بین اعضا و اعصاب و دقت در نشانه‌گیری
- **تعداد بازیکن:** ۳ تا ۴ نفر به بالا

نمونه بازی نمایش خلاق

این بازی برای تخیل‌پردازی و حرکات خلاقانه خیلی خوب است. یک نفر باغبان است و بقیه بچه‌ها نقش مجسمه را در باغ دارند. قبل از شروع نمایش، باید برای بچه‌ها توضیح بدهید که چگونه نقش مجسمه را ایفا کنند و بی حرکت و ثابت مثل مجسمه باشند. بازی و نمایش خلاق به این صورت است که باغبان باید وانمود کند که در باغ در حال قدم زدن است؛ گل‌ها را می‌چیند، درخت‌ها را تماشا می‌کند، به گیاهان آب می‌دهد و هر کاری دیگری را که مرتبط به باغبانی است انجام دهد. اگر کودک خجالتی بود، از او بخواهید فقط در محیط بازی قدم بزند. بچه‌هایی که مجسمه‌اند تا زمانی که به هم برخورد نکنند، هر جا که دوست دارند بروند و قدم بزنند ولی به محض اینکه باغبان به آن‌ها نگاه کند، باید شبیه مجسمه شوند و اگر در حال حرکت و تکان خوردن باشند از بازی خارج می‌شوند. آخرین نفری که باقی می‌ماند، در دور بعدی بازی، نقش باغبان را دارد.

نمایش خلاق
برای کودکان
یک بازی
خلاق است
که می‌تواند
شامل اجرای
داستان
و تخیل
پردازی
با حرکات
خلاقانه باشد

- سن بازیکنان: ۵ سال به بالا
- ابزار لازم: یک توپ
- محوطه بازی: ۱۵*۱۰ متر

شرح بازی: بازیکنان یا دانش‌آموزان به دو گروه مساوی تقسیم می‌شوند. یکی از این دو گروه به قید قرعه یا شیر و خط در وسط محوطه بازی قرار می‌گیرد و گروه دیگر، در دو قسمت به طرفین عرضی محوطه بازی روانه می‌شوند. شروع بازی با پرتاب توپ به وسیله یکی از بازیکنان گروه کناری آغاز می‌شود. گروه کناری سعی بر این دارد که با نشانه رفتن و زدن افراد گروه وسطی، باعث سوختن و اخراج آن‌ها شود.

تلاش اعضای گروه داخلی هم بر این است که با حرکات سریع، از اصابت توپ در امان بمانند و چنانچه یار سوخته داشته باشند با ایثار و گرفتن توپ در هوا، که یک امتیاز محسوب می‌شود، او را به بازی برگردانند.

ممکن است به مرحله‌ای از بازی برسیم که فقط یک نفر از گروه وسطی، در داخل میدان بازی باشد. در این صورت، اگر تا ۱۰ شماره پرتاب نتوانند او را هدف‌گیری کنند و بزنند، تمامی یاران سوخته گروهش را احیا می‌کند و همگی در وسط میدان باقی می‌مانند و بازی را ادامه می‌دهند.

اگر تمامی بازیکنان وسطی در محدوده میدان باشند، هر توپ گرفته شده، یک امتیاز ذخیره ضد اخراجی محسوب می‌شود و اخراج‌ها را به تأخیر می‌اندازد.

گرفتن توپ پس از برخورد با زمین موجب سوختن بازیکن است.

نمایش خلاق و قانون‌پذیری

نمایش خلاق برای کودکان یک بازی خلاق است که می‌تواند شامل اجرای داستان و تخیل‌پردازی با حرکات خلاقانه باشد. وانمود کردن برای ایجاد صحنه بازی، اساس نمایش خلاق است. حرکات خلاقانه یک جزء مهم کلیدی در برنامه آموزشی کودکان است. کودکان از پنج سالگی به بالا، از به کار بردن تخیلات و بدنشان برای خلق حرکات خلاقانه لذت می‌برند. در بازی‌های نمایش خلاق، خلاقیت و رعایت قوانین بازی با هم ترکیب می‌شوند و اثر هنری پدیدار می‌گردد. اگر هنگام اجرای فعالیت هر کدام از بازیگرها به دلخواه خود رفتار کند و به قوانین بی‌اعتنا باشد، کار کل گروه به هم می‌ریزد و نمایش، ارزش هنری خود را از دست می‌دهد.

حتی در بازی‌های عروسکی، هر عروسک، دیالوگ خودش را به نوبت و در جایگاه خودش بیان می‌کند؛ در غیر این صورت، نوعی بی‌نظمی و از هم‌گسیختگی ایجاد می‌شود.

بردن و همچنین علاقه‌مند کردن کودکان به مشاغل مختلف، می‌توان قوانین راهنمایی و رانندگی و اصول عبور از خیابان روی خط عابر و همچنین علائم چراغ راهنمایی را در قالب بازی و نمایش به کودک آموزش داد.

در ابتدا بهتر است با مقوا و وسایل ساده، یک خیابان و چراغ راهنما و یک خط عابر پیاده به صورت نمادین ترسیم کنیم. یکی از بچه‌ها نقش پلیس و چند نفر نقش راننده و چند نفر هم نقش عابرین را بازی کنند.

در ادامه، بچه‌ها می‌توانند نقش‌هایشان را جابه‌جا کنند تا بدین ترتیب در هر نقشی از اجتماع، چه راننده، چه پلیس و چه عابر، با رعایت قوانین خیابان در این بازی پیروز میدان باشند.

در فرآیند این بازی اگر

شعر چراغ راهنمایی هم خوانی شود به جذابیت آن می‌افزاید.

● رنگ قرمز:

من رنگ قرمز هستم/ که اون بالا نشستم/ وقتی منو می‌بینم/ ایست می‌کنم نمی‌رن/ هر ماشینی که این‌جاست/ اگر نایستد خطاست

● رنگ زرد:

من رنگ احتیاطم/ بین چه با نشاطم/ من دوست قرمز هستم که این وسط نشستم/ چشمم که روشن می‌شه/ از سرعتا کم می‌شه

● رنگ سبز:

من رنگ سبزم اینجا/ که این پایین نشستم/ وقتی که روشن می‌شم/ زود زود همه رد می‌شن/ تا خیلی خوب و راحت/ برن خونه سلامت

قوانین نمایش باغبان

● جای مجسمه‌ها نباید در طول بازی ثابت باشد. آن‌ها در صورتی که باغبان چند بار از کنارشان رد شود و جابه‌جایی نداشته باشند، از بازی خارج می‌شوند.

● هر کس می‌تواند فقط یک بار باغبان باشد تا نوبت به سایرین هم برسد. اگر در بازی باغبان یک نفر چندین بار انتخاب شود، از باغبان بخواهید که خودش نفر بعدی را انتخاب کند تا همه یک دور باغبان شوند و بازی هیجان داشته باشد.

● باید به این نکته توجه داشته باشید که بچه‌ها در طول بازی نباید با هم صحبت کنند و یا در تماس فیزیکی با یکدیگر باشند. هر صحبت یا تماسی باعث خروج آن‌ها از بازی می‌شود.

نمونه دوم بازی نمایش خلاق

نمایش پلیس بازی

در این بازی علاوه بر ایجاد نشاط و لذت

بازی‌های عروسکی، هر عروسک، دیالوگ خودش را به نوبت و در جایگاه خودش بیان می‌کند؛ در غیر این صورت، نوعی بی‌نظمی و از هم‌گسیختگی ایجاد می‌شود

بازی‌های مشارکتی

طناب‌کشی گروهی

وسایل مورد نیاز:

یک طناب نرم که به پوست دست کودک آسیب نرساند.
(برای هر کودک حدود یک متر) و مقدار کمی روبان و ماژیک یا گچ.

روش اجرا:

روبان را دقیقاً به وسط طناب متصل می‌کنیم و خط بزرگی با ماژیک یا گچ بر زمین می‌کشیم.
از آنجا که می‌توان این بازی را در فضای باز و یا حتی در محیط کلاس انجام داد، در آن از مشارکت تعداد زیادی از بچه‌ها استفاده می‌شود؛ مثلاً دو گروه ۶ تا ۷ نفره و یا حتی بیشتر.
سهم کودکان در این بازی یکسان است؛ بنابراین همه آن‌ها از مشارکت در بازی لذت زیادی می‌برند.

ماهیگیری آهن‌ربایی

وسایل مورد نیاز: یک چوب دستی که

به‌عنوان میله ماهیگیری به کار می‌رود؛ چند شکل ماهی که روی مقوا کشیده شده و سپس بریده شده است؛ گیرنده‌های کاغذ بزرگ، یک آهن‌ربای کوچک، مقداری نخ.

روش اجرا: تعدادی شکل ماهی را روی

یک قطعه مقوا بکشید و آن‌ها را با قیچی ببرید. آهن‌ربای کوچک را به نخ و سپس به چوب دستی متصل کنید. به سر هر ماهی مقوایی یک گیره کاغذ بچسبانید. کودکان را به گروه‌های دو یا چند نفره تقسیم کنید تا

در لحظات بازی، با تشویق هم‌گروه‌های خود در نتیجه بازی مشارکت داشته باشند. حتی می‌توانید روی هر ماهی را شماره‌گذاری کنید. با انجام دادن این بازی، کودک با شمردن و نام اعداد نیز آشنا خواهد شد.

قطار اعداد

وسایل مورد نیاز: مقوای کلفت، ماژیک، قیچی

روش اجرا

یک قطار دارای شماره‌های مختلف بسازید؛ به این صورت که ابتدا تصویر یک قطار را که حداقل ۱۵ تا ۲۰ واگن ۱۰ سانتی‌متری دارد، روی قطعه‌ای مقوای نقاشی کنید. سپس تصویر واگن‌های نقاشی‌شده قطار را همانند پازل تقسیم‌بندی و از عدد یک تا ... شماره‌گذاری کنید. آن‌ها را به ترتیب بچید. هر بخش را به نحوی برش دهید که با عدد بعد و قبل خودش جور شود؛ مثلاً شماره دو (۲) فقط با شماره یک (۱) جور شود (مثل قطعات یک پازل). کودکان وقتی با مشارکت یکدیگر اعداد را با هم جفت می‌کنند تا شکل قطار را بسازند، توالی اعداد را کشف خواهند کرد.

کودک با انجام دادن این فعالیت، علاوه بر یادگیری اعداد به اهمیت کار گروهی و مشارکت پی می‌برد و لذت مشارکت را می‌چشد.

بازی‌های سنتی - مشارکتی

اکثر بازی‌های سنتی، با مشارکت و به صورت گروه‌گروه انجام می‌شود؛ بازی‌هایی همچون: آموزش نجیرباف، گرگم و گله می‌برم، وسطی و زووو... که مهم‌ترین هدف آن‌ها کسب لذت و ایجاد انگیزه مشارکت و احساس صمیمیت و اجتماعی شدن است. این بازی‌ها نیاز چندانی به ابزار ندارند و در عین حال بازیکنان بیشتری را به خود جذب می‌کنند. در ادامه، یکی از این بازی‌ها را بررسی می‌کنیم.

بازی سنتی آموزش نجیرباف

اهداف کلی: آموزش اصوات، تقلید و

شناخت صداهای مختلف حیوانات
اهداف جزئی: رعایت نوبت و احترام به حقوق دیگران،
تحرك و شادی، تبعیت از قانون
تعداد بازیکن: حداقل ۱۰ نفر
سن بازیکنان: ۸ تا ۱۴ ساله
ابزار لازم: ندارد
محوطه بازی: محوطه خاصی لازم ندارد، ترجیحاً حیاط مدرسه.

شرح بازی:

ابتدا دو نفر که تقریباً از لحاظ نیروی جسمانی و قد و وزن یکسان و قدری بزرگ‌تر از بقیه‌اند، انتخاب می‌شوند؛ یکی به‌عنوان سرگروه و دیگری آموزش‌نجیرباف. این دو بازیکن به دو سر رشته و زنجیری که سایر بازیکنان با قلاب کردن دست‌های یکدیگر درست کرده‌اند، می‌پیوندند و دایره‌وار کمانی را تشکیل می‌دهند. ابتدا سرگروه، آموزش‌نجیرباف را مخاطب قرار می‌دهد و این دو سؤال و جواب‌هایی را به صورت شعر رد و بدل می‌کنند. البته در اینجا بقیه بچه‌ها سرگروه را همراهی می‌کنند.

سرگروه و سایر بچه‌ها

آموزش‌نجیرباف!...
بله...!
زنجیر منو بافتی...؟
بله...!
پشت کوه انداختی...؟
بله...!

این بازی‌ها نیاز چندانی به ابزار ندارند و در عین حال بازیکنان بیشتری را به خود جذب می‌کنند

بابا اومده!...
چی چی آورده؟...
نخود و کشمش!...
با صدای چی؟؟؟
با صدای گربه!!
میو، میو، میو، ...

به محض اینکه آموزشجیرباف نام حیوانی را بر زبان می آورد، سرگروه و سایر بازیکنان صدای حیوان مورد نظر را درمی آورند؛ به راه می افتند و از زیر دست های آموزشجیرباف و نفر دوم که دست هایشان را به هم داده اند، می گذرنند؛ به جز همان نفر دوم که به صورت کت بسته، پشت به بچه ها قرار می گیرد. سرگروه دوباره شعر را شروع می کند و آموزشجیرباف آن را با نام حیوانی تمام می کند و همه بچه ها از زیر دست های به هم گره خورده نفری که کت بسته پشت به بچه ها ایستاده است و نفر سوم، عبور می کنند.

در نتیجه، نفر سوم نیز دست هایش پیچ می خورد و پشت به بچه ها قرار می گیرد. خلاصه این بازی را تا جایی انجام می دهند که همه بچه ها، جز سرگروه و آموزشجیرباف، کت بسته و پشت و رو و یا به عبارتی زنجیر (!!)

شوند.

داستانی با هدف ترغیب مشارکت

یکی بود یکی نبود. شکارچی ماهری بود که روی زمین برای کبوترها دامی پهن کرده بود و کمی دورتر در گوشه ای کمین کرده بود تا کبوترها بیایند. بعد از مدت کمی یک دسته کبوتر از راه دور پروازکنان و بازیکنان در آسمان ظاهر شدند و برای خوردن دانه هایی که شکارچی ریخته بود، بی توجه روی دام نشستند و گرفتار شدند. سردسته آن کبوترها طوقی نام داشت.

کبوترها وقتی دیدند که در دام افتاده اند، همه غمگین و ناراحت شدند و سعی کردند از میان سوراخ های تور فرار کنند اما موفق نشدند. شکارچی وقتی دید آن همه کبوتر در تورش گرفتار شده اند، هیجان زده شد و به سمت دام دوید تا پرنده ها را بگیرد. طوقی به همراهان خود گفت: «گوش کنید دوستان. ما خیلی عجله کردیم و در نتیجه به دام افتادیم،

اما نباید وقت را تلف کنیم. شکارچی دارد به طرف ما می آید. اگر لحظه ای را هدر بدهیم، فرصت فرار کردن را از دست خواهیم داد. باید متحد شویم و با مشارکت از دست او فرار کنیم. اگر هر یک از ما بخواهیم به تنهایی فرار کنیم، فایده ای ندارد. اگر بخواهیم خودمان را نجات دهیم، باید همکاری کنیم. کبوترها پرسیدند: «باید چه کار کنیم؟» طوقی جواب داد: «بیایید همگی، همزمان به یک طرف پرواز کنیم». کبوترها قبول کردند و همه با هم بلند شدند و در حالی که تور را با خود حمل می کردند، به رهبری طوقی پرواز کردند. شکارچی به سرعت به دنبال کبوترها دوید؛ به امید اینکه وقتی خسته شدند و به زمین افتادند، آن ها را بگیرد اما هر چه شکارچی سریع تر می دوید، کبوترها سریع تر پرواز می کردند. بعد از اینکه آن ها راهی طولانی پرواز کردند، طوقی گفت: «دیگر از شکارچی خبری نیست... پس بهتر است برای راهی از این دام به طرف خانه دوستم، موش مهربان، پرواز کنیم. او می تواند تور را با دندان هایش پاره کند.»

کبوترها با همکاری هم به طرف منزل موش حرکت کردند. موش از دیدن کبوترها و تور تعجب کرد ولی به سرعت بند دام ها را یکی یکی جوید و از پای کبوترها جدا کرد. در آخر هم به کبوترها به خاطر آن همه یکدلی و همکاری آفرین گفت.

خلاقیت گروهی و مشارکت

کودک با مشارکت، ارزش کار کردن با دیگران را درمی یابد و با همکاری و تعاون، در کارها پیشرفت می کند. همچنین با بهره گیری از کمک و دانش دوستان و هم کلاسی هایش، دستاوردهای چشمگیری در انتظارش خواهد بود.

فواید مشارکت های خلاقانه

سرعت بخشیدن به کار کودک با انجام دادن کار مشارکتی در می یابد که مهم نیست که توانایی دارد یا خیر، مهم همکاری و مشارکت وی در فعالیت های جذاب است.

کودک با انجام دادن کار مشارکتی در می یابد که مهم نیست که توانایی دارد یا خیر، مهم همکاری و مشارکت وی در فعالیت های جذاب است

در نشستی با حضور صاحب نظران و
پیشکسوتان دوره پیش دبستان

تبیین رویکردها و اهداف نظریه انسان عامل در حوزه تربیت کودک

دکتر خسرو باقری، استاد دانشگاه تهران و متخصص فلسفه آموزش و پرورش است. او تألیفات زیادی در این حوزه دارد. باقری در فلسفه آموزش و پرورش، عاملیت انسان را محور و اساس نظریه خود قرار داده است. توجه به عاملیت انسان باعث می شود انسان موجودی پویا در نظر گرفته شود که در هر لحظه در معرض تصمیم گیری است و باید انتخاب کند.

دکتر نرگس سجادی، عضو هیئت علمی گروه فلسفه تعلیم و تربیت دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران و از شاگردان اوست که همراه دکتر باقری، به صورت مبسوط درباره این نظریه پژوهش کرده است. به همین منظور، دفتر پیش دبستانی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، نشستی را با حضور او برای تبیین اهداف و رویکردهای نظریه انسان عامل به ویژه در حوزه پیش دبستانی برگزار کرد. این نشست با حضور شرکت کنندگان محترم زیر برگزار شد:

- جناب آقای صدوقی، سرپرست دفتر دوره های تحصیلی در سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
- آقای مسعود تهرانی فرجاد، رئیس گروه پیش دبستان سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
- آقای مرتضی طاهری، همکار سابق گروه پیش دبستان
- محمد بیگی، کارشناس آموزش پیش دبستان اداره کل شهر تهران

- آقای مسعود وکیل، از پیشکسوتان تعلیم و تربیت دینی
- آقای نبی الله صادقیان، از پیشکسوتان تعلیم و تربیت
- آقای مهدی مروجی، کارشناس حوزه تفکر
- آقای یونس باقری، پیشکسوت تعلیم و تربیت و مدیر داخلی مجله قرآن و معارف اسلامی

- خانم رقیه قنبری، از کارشناسان گروه پیش دبستان
- خانم فاضلی، از کارشناسان گروه پیش دبستان

و ما می‌توانیم بگوییم زمینه‌سازی انجام می‌شود که افراد پس از طی این دوران، به بلوغ و ظهور موارد شناختی - گرایشی و ارادی برسند، پس از آن ما وارد تعامل ناهمتر از با او می‌شویم. به همین دلیل دوره تمهید در آثار اولیه دکتر باقری مجمل بود.

محوریت خانواده در دوره تمهید

وی با اشاره به دغدغه‌های شخصی خود ادامه داد: من کودک خردسالی داشتم و می‌خواستم ببینم در جریان تعامل ناهمتر از با او طی ۱۲، ۱۳ سال آینده، در دوران کودکی چه برخوردی باید با او داشته باشم. همه آنچه گفته شد، مقدمات مطالعه من به همراه گروهی از شاگردان دکتر باقری در سال ۸۹ در بحث دوران کودکی را فراهم آورد. این فعالیت‌ها منجر به این شد که من بعداً در زمینه‌های تحقیقاتی خودم بحث دوران کودکی از منظر «عاملیت انسانی» یا از منظر رویکرد اسلامی عمل به عنوان یک محور عمده را دنبال کنم. پایان‌نامه‌هایی را در این حوزه هدایت کردم و کارهای مشترکی را با دکتر باقری به صورت مشترک یا به تنهایی ادامه می‌دادم. البته همچنان هم این دیدگاه در دوران کودکی در حال تکوین است چون نظریه انسان عامل یا رویکرد اسلامی عمل هم در همه حوزه‌ها بسط پیدا نکرده است.

مثلاً در برنامه درسی در جلد دوم کتاب «درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران» درباره سه حوزه تاریخ و علوم تجربی و ریاضی بحث‌هایی شده ولی بعضی از موارد

در بخش ابتدایی این نشست، دکتر نرگس سجادیه ضمن تبیین نظریه انسان عامل، ویژگی‌ها و مختصات آن را در تمایز با نظرات مشابه بیان کرد و سپس با ذکر مصادیق، چگونگی کاربرد این نظریه را در کار با کودکان، تشریح کرد. بخش دوم این نشست به پرسش و پاسخ گذشت.

خانم سجادیه، بر این باور است، حوزه کودکی در ایران مغفول واقع شده و معمولاً کودکان به عنوان بزرگسال کوچک در نظر گرفته شده و بسیاری اوقات دیده نمی‌شوند و کودکی چند سالی است که در واقع به عنوان یک موضوع پژوهشی مورد توجه اندیشه‌ورزان و فعالان تعلیم و تربیت قرار گرفته است.

وی با بیان تاریخچه‌ای از سیر مطالعاتی و آشنایی خود با دکتر خسرو باقری، گفت: پیش از آنکه من در سال ۱۳۸۲ توفیق شاگردی آقای دکتر خسرو باقری را پیدا کنم با خواندن جلد اول کتاب «نگاهی دوباره به تربیت اسلامی» متوجه شدم که دیدگاه او در میان نظریه‌های رقیب از انسجام خیلی خوبی برخوردار است و این قابلیت را دارد که بتواند مبنای یک نظریه‌پردازی در مورد تربیت، ابعاد و دوره‌های مختلف آن قرار گیرد.

دکتر باقری به دلیل اینکه «تربیت» را «تعامل» می‌داند، فرضشان این است که مربی و متربی از یک سطحی از عقلانیت و شناخت و گرایش و اراده‌ورزی برخوردارند. بر این اساس، متربی را انسانی می‌داند که می‌تواند انتخاب کند، با ما همراه شود یا نشود. او مثل موم در اختیار مربی نیست بلکه فعالیت‌هایی دارد و می‌تواند در جریان تربیت مداخله کند. بنابراین جریان تربیت، مجموعه‌ای از فعالیت‌های مربی و متربی است یعنی من نمی‌توانم متربی را حاشیه‌ای در نظر بگیرم و مربی را فعال مایه‌دانه. این پیش فرض با تعاریفی که از کودکی می‌شد، همخوان نبود. دکتر باقری در کتاب مزبور متوجه و متذکر این نکته شده و به همین دلیل گفته بود که تربیت به معنای تمام از دوران بلوغ به بعد رخ می‌دهد و تعامل از دوران بلوغ به بعد معنا دارد و قبل از آن را به نام «دوران تمهید» نام‌گذاری کرده بود. یعنی فعالیت‌هایی که ما انجام می‌دهیم در پیش از بلوغ مصداق تعامل حداکثری نیست

هر دیدگاهی که ما در مورد تربیت ارائه می‌دهیم حتماً باید مبتنی بر یافته‌های تجربی ما از بوم خودمان باشد

هم مغفول مانده و من این پروژه را یک پروژه در حال تکوین می‌دانم. نظریه «انسان عامل» هم نظریه جوانی است، ضمن آنکه هر دیدگاهی که ما در مورد تربیت ارائه می‌دهیم حتماً باید مبتنی بر یافته‌های تجربی ما از بوم خودمان باشد. به طور مثال، در دنیای واقعیت کودک خاورمیانه‌ای با کودک آمریکایی متفاوت است.

کودک خاورمیانه‌ای همیشه در لبه آتشفشان زندگی می‌کند، آتشفشان جنگ و تصمیمات متنوع و متعددی که گرفته می‌شود. در واقع خاورمیانه، حادثه‌خیز است و بنابراین کودکی که ما با او مواجهیم با یک کودک سوئدی که در جزیره آرام اسکاندیناوی است، متفاوت خواهد بود. از آن طرف زمینه‌های دینی - فرهنگی - تمدنی که در کشور ما وجود دارد قطعاً کودک را به نحو خاصی صورت‌بندی می‌کند و ما بدون در نظر گرفتن این مقتضیات نمی‌توانیم نظریه‌پردازی صرف داشته باشیم. در سال‌های اخیر این امکان برای ما فراهم شده که با بعضی از مراکزی که به صورت غیردولتی در تهران و اصفهان فعالیت می‌کنند، نزدیکی بیشتری داشته باشیم. دکتر مدنی فر از اعضای گروهی که ما با هم کار می‌کردیم به‌طور مداوم تقریباً هر دو هفته یک بار در پیش دبستانی و دبستان پویه در اصفهان حضور دارند و جلسات مداومی را با مربیان و با مسئولین آن مرکز دارند. در عین حال با یک سری از مراکز دیگر مثل میزان و مفید هم ارتباطاتی وجود دارد.

از منظر او، در تمهیدات دوران کودکی، خانواده باید

محور باشد و اگر هم حاکمیت وارد این حوزه می‌شود نوع برخوردش با نوع تربیت رسمی باید متفاوت باشد. از سویی، از صفر تا صد تربیت پیش از دبستان را دولت نمی‌تواند انجام دهد. ماهیت وجود کودک این اجازه را نمی‌دهد و خانواده باید محور قرار بگیرد و به همین دلیل انواع تربیت‌های غیررسمی که در خانواده اتفاق می‌افتد و ابزارهای تربیتی مثل کتاب کودک، انیمیشن و فیلم که در دسترس خانواده‌ها در مقام مربیان وجود دارد، می‌تواند عملکرد تربیت شان را بهبود ببخشد، اهمیت فوق‌العاده‌ای پیدا می‌کند. البته در ۳، ۴ سال اخیر بحث ارزشیابی کتاب‌های کودک مطرح شده و اینکه کتاب‌های کودک را ما بتوانیم از منظر تربیتی بررسی کنیم، چون در کشور ما از قبل از انقلاب گروه‌هایی با همت خانم میرهادی و دیگران بوده‌اند که ارزشیابی کتاب را انجام می‌دادند، ولی این ارزشیابی‌ها عمدتاً ارزشیابی‌های ادبی و زیباشناختی است که توسط مترجمان و نویسندگان اتفاق می‌افتد در حالی که با نگاه تربیتی، منطق متفاوتی در ارزیابی این کتاب‌ها وجود دارد.

انسان در امتداد شرایط نیست گرچه که تحت تأثیر شرایط است ولی ادامه شرایط و محیط نیست

انسان انتخابگر در دیدگاه اسلامی عمل

دکتر سجادی به بیان توصیف کلی از دیدگاه اسلامی عمل تصریح کرد: این رویکرد ادعا دارد که از متون دینی استنباط شده است و بر مبنای یک انسان شناسی ویژه طراحی شده است. این انسان شناسی ویژه معتقد است که هویت انسان با عملش رقم می‌خورد، یعنی انسان در عملش به ظهور می‌رسد. داشته‌های درونی ناشی از ژنتیک، توانمندی‌ها، قابلیت‌ها و استعدادها، در کنار محیطی که در آن زیست می‌کند و کمک‌هایی که از بیرون می‌گیرد با موانعی که در برابر رشدش در بیرون ایجاد می‌شوند، شرایط یا حدود عمل را ایجاد می‌کنند.

در واقع هر چقدر هم که شرایط درونی یا شرایط بیرونی تنگ و خیلی محدود باشد باز هم درجه آزادی انسان به صفر نمی‌رسد. مثل یک زندانی که در یک سلولی اسیر است. او در همان سلول انتخاب‌های متعددی دارد، می‌تواند آن سلول را به معبری برای رشد خود

تبدیل کند یا در آن به افسردگی و افکاری معطوف به خودکشی برسد.

خداوند در قرآن می‌فرماید لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى، هیچ چیزی برای انسان باقی نمی‌ماند جز عملش. یعنی در روز قیامت که همه پرده‌ها کنار می‌رود، هویت انسان می‌تواند خودش را نشان دهد و آن هویت، تلاشی و اراده‌ای است که او داشته است. در واقع، نوع تبیین خداوند از تمام شرایط بیرونی و حدود بیرونی هم این را به ذهن متبادر می‌کند که انسان یک هسته درونی در وجود خود دارد که با وجود اینکه در «حدود» عمل می‌کند و متأثر از حدود است، ولی امتداد حدود نیست. یعنی انسان در امتداد شرایط نیست گرچه که تحت تأثیر شرایط است ولی ادامه شرایط و محیط نیست و این برخلاف آنچه است که

اینکه شما مثلاً ماهیچه چشمتان بزند و چشمتان بپرد این عمل نیست چون این یک فعل اجباری و بازتابی است. عمل چیزی است که در آن اراده و آگاهی وجود داشته باشد

برخی از روانشناسان مثل اسکینر می‌گویند که انسان در واقع محصول محیط است. این دیدگاه معتقد است که تعاملی بین انسان و محیط برقرار می‌شود و در نهایت انسان می‌تواند هویت خودش را از معبر این تعامل به ظهور برساند. بنابراین «عمل» در این دیدگاه خیلی اهمیت دارد.

در نگاه قرآنی گرچه که اعمال انسان پراکنده و متعدد و متنوعند ولی دو گونه عمل یا دو شاهراه موسع برای عمل در نظر گرفته شده است. در واقع وقتی خداوند اول می‌گوید که إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى، سعی‌های شما پراکنده است و متنوع است ولی در ادامه در آیات بعد می‌گوید فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى، یعنی کسی که بخشش داشته باشد و اعمالش بوی بخل ندهد، بخششی در نگاهش و در عملش وجود داشته باشد و تقوا بورزد، نوعی از خویشتن‌داری در اعمالش به چشم بخورد، در نوع صحبتش، عملکردش و رفتارش این خویشتن‌داری وجود داشته و مستتر باشد، امر مهمی است.

یعنی در اعمالش فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى و زیبایی و حسن و حقیقت را تصدیق بکند، یعنی حقیقت‌جو باشد یعنی سر عناد با حقیقت نداشته باشد، در این صورت، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى؛ ما او را به سمت گشایش سیر می‌دهیم. این مسیر ممکن است با فراز و نشیب‌ها و سختی‌ها و موانعی هم همراه باشد ولی سرانجام این مسیر گشایش، رستگاری، رهایی بخشی و رها شدن است.

در مقابل وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى، اما کسی که بخل بورزد حرکتش، کلامش، عملش، تعاملش، نحوه زیستنش، بخل آمیز باشد و احساس استغنا و استقلال از هستی و از پروردگار هستی کند، وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى، و بر اساس این احساس استغنا و خودمحوری و حس استقلالی که پیدا می‌کند، به خودش این اجازه را می‌دهد که حسن، زیبایی، درستی و حقیقت را تکذیب کند یعنی روی حقیقت را بپوشاند، در واقع معنای عمیق کفر که پوشاندن حقیقت است. این آدم فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى، به سمت گیر و گرفتاری حرکت می‌کند.

ممکن است الان یک تسهیل و حس خوبی از رها شدگی در مسیر زندگیش ایجاد شود، اما کلیت این مسیر به سمت گشایش نیست بلکه به سمت در هم پیچیده شدن و سختی و دشواری است. بر این اساس، یک سری شرایط بیرونی و درونی به عنوان مقتضیات داریم که علامه طباطبایی هم در المیزان هم روی آن تأکید می‌کند. بر اساس تفسیر او، باید شرایطی که فرد دارد چه درونی چه بیرونی را به نحو اقتضا تفسیر کنیم. او در تفسیری که از روایات السعيد سعيد فی بطن امه و الشقى شقى فی بطن امه، دارد، می‌گوید، چنین نیست که سعادت و شقاوت از همان بطن مادر و توسط پدر و مادر رقم بخورد. سرنوشت هر کسی را خودش در نهایت رقم می‌زند. حالا این عمل چگونه در درون انسان تکوین پیدا می‌کند را بر اساس رویکرد اسلامی عمل می‌توان توضیح داد.

مبادی وجودی انسان

دکتر سجادیه ادامه داد: این نظریه می‌گوید که ما از سه مبدأ در درون انسان می‌توانیم سخن بگوییم. البته من نمی‌توانم بگویم که این‌ها، مبادی وجودی هستند، اما ما برای فهم مکانیزم عمل نیازمند دسته‌بندی‌هایی هستیم.

یکی از این مبداها، مبدأ «شناختی» است یعنی انسان وقتی می‌خواهد عملی را انجام دهد، نسبت به آن شناختی دارد. منظور از عمل در رویکرد اسلامی عمل، اعمال «اختیاری» است. اینکه شما مثلاً ماهیچه چشم‌تان بزند و چشمتان ببرد این عمل نیست چون این یک فعل اجباری و بازتابی است. عمل چیزی است که در آن اراده و آگاهی وجود داشته باشد.

علامه طباطبایی در مورد شناخت‌های زیرساز عمل در میزان می‌گوید، هر کسی عملی انجام می‌دهد حداقل به دو چیز شناخت دارد، یکی به آن خواستی که می‌خواهد به آن برسد و یکی به نسبت این عمل با آن خواست.

بنابراین در تمام اعمال ارادی و اختیاری ما، یک مبدأ شناختی وجود دارد، این مبدأ شناختی می‌تواند شناخت‌های متعددی باشد. به طور مثال، وقتی که قند خونتان پایین است، شیرینی می‌خورید. چون به دلیل تجربیات پیشینیان و شناخت‌های حسی که دارید، وقتی مزه شیرینی را در دهانتان مزه مزه می‌کنید، احساس بهتری دارید.

البته شناخت‌های خیالی و شناخت‌های عقلی هم مطرح هستند. علامه طباطبایی در میزان این بحث را مطرح می‌کند و دکتر باقری هم در جلد اول نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، روی این موضوع تأکید دارد که ما در بعضی از امور هم با شناخت‌های ظنی و گمانی جلو می‌رویم. یعنی لزوماً انسان به همه چیز احاطه ندارد، نسبت به بعضی امور هم حالت حیرت دارد.

مبدأ دومی که در عمل مطرح می‌شود مبدأ «گرایشی» یا مبدأ «میلی» است که در عمل ایفای نقش می‌کند. مثلاً فرض کنید که وقتی قرآن می‌خواهد عمل زلیخا را تبیین بکند می‌گوید، قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا، یعنی انگار که قلب یا دل زلیخا را مثل یک هسته‌ای تصویر می‌کند که از حب یوسف داشت می‌شکافت. به همین دلیل آن اتفاق افتاد و آن تمهیدات را اندیشید.

انسان امیالش و خواست‌هایش در اعمالش نفوذ دارد و صرف شناخت نمی‌تواند چیزی را رقم بزند. البته شناخت‌ها، امیالی را در انسان برمی‌انگیزند یعنی تا شما مزه چای را نجشیده باشید، دریافتی از آن ندارید. یعنی اول یک شناختی دارید، اما آن شناخت کم‌کم میلی را در شما ایجاد می‌کند.

تا اینجا گویی انسان و حیوان با هم مشترک‌اند، چون حیوانات هم مثل انسان‌ها، شناخت‌هایی در سطح پایین‌تر و امیالی هم دارند، اما آن چیزی که انسان را از حیوان متمایز می‌کند و او را مسئول عملش می‌کند انتخاب و گزینش امیال خودش و داوری بین آنهاست. یعنی من به واسطه قدرت اراده‌ای که دارم می‌توانم بر امیال سوار باشم و گزینش یا طرد کنم.

سوم، «اراده‌ای» است که از مبدأ می‌آید. دکتر باقری بر اساس این تصویر از انسان و برای دستیابی به عمل‌رهایی‌بخش، هدفی را به نام «حیات طیبه» برای تربیت در نظر گرفته بود. حیات طیبه یا زندگی پاک را در قرآن تحلیل مفهومی کرده بودند یعنی ابعاد جسمی، اندیشه‌ای، میلی و گرایشی، ارادی و عملی و عمل اجتماعی را برایش برشمرده و در کتاب درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، تقریباً گزارش مفصل این تحلیل وجود دارد.

اهداف واسطی تربیت

وقتی قرار است «حیات طیبه» به عنوان هدف تربیتی در برنامه درسی وارد شود، نیازمند این است که تبدیل به اهداف قابل رؤیتی شود، زندگی پاک یا حیات طیبه معنی مشخصی برای ما ندارد، اما برای اینکه قابل دسترس شود به یک سری اهداف به نام «اهداف واسطی» تقسیم می‌شود.

اهداف واسطی تربیت در نسبت با حیات طیبه باید نگریسته بشوند و ابعاد مختلف حیات طیبه را به ما نشان می‌دهند. این ابعاد و اهداف شامل موارد زیر می‌باشد که ان‌شاءالله در شماره بعدی مجله به توضیح آن‌ها می‌پردازیم:

- هدف اول، «پاکی»
- هدف دوم، «اندیشه‌ورزی و کسب دانش و بینش نسبت به آموزه‌های دینی»
- هدف سوم، «تدبیر اخلاقی تمایلات درونی»
- هدف چهارم، «اندیشه‌ورزی و کسب دانش و بینش نسبت به پدیده‌های طبیعی»
- هدف پنجم، «مهارت تصرف مسئولانه در پدیده‌های طبیعی»
- هدف ششم، «اندیشه‌ورزی و کسب دانش و بینش نسبت به پدیده‌های انسانی»
- هدف هفتم، «افزایش قابلیت مشارکت و مداخله مؤثر اجتماعی»
- هدف هشتم، «قابلیت درک و تمیز میان زشت و زیبا و گرایش به امر زیبا»

وقتی قرار است «حیات طیبه» به عنوان هدف تربیتی در برنامه درسی وارد شود، نیازمند این است که تبدیل به اهداف قابل رؤیتی شود

چالش دروغ‌گویی کودکان

اشاره

تربیت آگاهانه کودک نیازمند توجه صحیح والدین و مربیان به عملکرد خود و کودک است. بر این اساس، آن‌ها برای درک چگونگی مواجهه با چالش‌ها و مسائل در فرایند تربیت کودک، باید فعالیت‌های پیشگیرانه‌ای داشته باشند؛ به نحوی که بتوانند واکنش‌هایی به‌هنگام و اثربخش از خود نشان دهند. از جمله چالش‌های پیش روی والدین و مربیان، چگونگی مواجهه با مسئله دروغ‌گویی کودکان است.

کلیدواژه‌ها: دروغ، دروغ‌گویی، تخیل، ترس، کودک پیش‌دبستانی

دروغ در لغت به معنای سخن نادرست و خلاف واقعیت، و از نظر روان‌شناسان، تغییر آگاهانه واقعیت است.

دروغ‌گو کسی است که به قصد گول زدن دیگران ادعای باطل را به عنوان حقیقت بیان می‌کند و امری را تأیید می‌کند که وجود خارجی ندارد.

دروغ‌گویی در کودکان خردسال (۳-۲ ساله) به علت ناتوانی کودک در تمایز قائل شدن بین تخیل و واقعیت است. در این شرایط، کودک حرفی می‌زند

که به نظر ما دروغ است اما باید بدانیم که این امر به سبب مهارت نداشتن کودک در تمیز خیال و واقعیت و مرز آن دو و فقدان درک صحیح مطالبی است که بیان می‌شود؛ زیرا کودک خزانه لغات محدودی دارد و به همین دلیل، نمی‌تواند آنچه را دیده یا شنیده است، به‌طور دقیق بیان کند. از طرفی، در ۴-۳ سالگی نیز دروغ‌گویی کودک اغلب به سبب تخیل اوست. بیان این تخیل دلیل بر دروغ گفتن کودک نیست، بلکه نشان می‌دهد که او تلاش می‌کند تخیلاتی را که به تصور او وجود دارند و از حضور آن‌ها لذت می‌برد، با دیگران به اشتراک بگذارد. هر چه سن کودک بالاتر می‌رود، توانایی او در تفاوت قائل شدن بین تخیل و واقعیت افزایش می‌یابد؛ بنابراین، دروغ‌گویی تخیلی در کودکان بزرگ‌تر کمتر

مشاهده می‌شود. از ۴ سالگی، به دلایلی چون عملکرد والدین و اطرافیان و تربیت نادرست، دروغ و دروغ‌گویی به تدریج در کودک شکل تثبیت شده به خود می‌گیرد. از این رو، کودک آرام‌آرام به دلیل رویارویی با مجازات‌های بیرونی (تنبيه) و مجازات‌های درونی (عذاب وجدان) احساس ترس و اضطراب و نگرانی را تجربه می‌کند و از این به بعد برای فرار از تنبيه به دروغ پناه می‌برد.

زمینه‌های دروغ‌گویی و برخی علائم

دروغ‌گویی زیاد کودک نشانه اتفاقات تلخی است که در زندگی او افتاده است؛ به‌طوری که احساس آرامش و امنیت درونی خود را از دست می‌دهد و تلاش می‌کند با دروغ‌های پیاپی، آرامش و امنیت از دست رفته را باز یابد و خود را پشت دروغی که می‌گوید، پنهان کند. او این راهکار را برای ایجاد آرامش در خود انتخاب می‌کند و اگر این راهکار باعث موفقیت وی شود، یاد می‌گیرد که در مواجهه با موقعیت‌های سخت اجتماعی از آن استفاده کند. انتخاب این روش در کودکان با بی‌قراری، عصبانیت، تپش قلب، رنگ‌پریدگی و گاهی لکنت زبان همراه است. آنچه باعث می‌شود کودک به دروغ گفتن مبادرت کند، یک عامل نیست بلکه مجموعه‌ای از عوامل محیطی و اکتسابی و تنبيه و تشویق‌های بیجا و بی‌موقعی است که کودک در مراحل رشد با آن‌ها روبه‌رو می‌شود و آموزش‌هایی که از طریق مشاهده عملکرد والدین و اطرافیان و فیلم‌ها و سریال‌ها و ... می‌بیند و دریافت می‌کند. او این رفتارها را نخست در قالب تقلید، تکرار می‌کند. به تدریج، این آموزش‌های نامحسوس در کودک نهادینه می‌شوند و در شخصیت وی ماندگاری می‌گردند.

فرار از مسئولیت

از سوی دیگر، در برخی خانواده‌ها وقتی کودک کار اشتباهی انجام می‌دهد، والدین تقصیر را به گردن دوست و همسایه و یا حتی دوست خیالی کودک می‌اندازند و به نظر خودشان به کودک کمک می‌کنند که ناکامی کمتری را حس کند اما به این موضوع توجه ندارند که در همین جا کودک آموزش می‌بیند

در برخی خانواده‌ها وقتی کودک کار اشتباهی انجام می‌دهد، والدین تقصیر را به گردن دوست و همسایه و یا حتی دوست خیالی کودک می‌اندازند و به نظر خودشان به کودک کمک می‌کنند که ناکامی کمتری را حس کند اما به این موضوع توجه ندارند که در همین جا کودک آموزش می‌بیند بلکه برای فرار از مسئولیت می‌تواند منکر خطای خود شود

که برای فرار از مسئولیت می‌تواند منکر خطای خود شود و غیرواقع صحبت کند، به این ترتیب، کودک هم دروغ‌گویی و هم فرار از مسئولیت را می‌آموزد.

جلب توجه

گاهی والدین به قدری درگیر مسائل خود هستند که کودک را فراموش می‌کنند و او برای جلب توجه آن‌ها و دیگر اطرافیان، موضوعات غیرواقعی را بیان می‌کند.

جلوگیری از تنبيه

یکی از علل مهم دروغ‌گویی کودکان، ترس از تنبيه است. به‌ویژه در کودکانی که شجاعت‌ورزی برای پذیرش مسئولیت به آن‌ها آموزش داده نشده است یا به دلیل انجام دادن کارهای خطا مورد تنبيه، تحقیر و سرزنش قرار گرفته‌اند، دروغ‌گویی بیشتر دیده می‌شود. از سوی دیگر، کودکانی که وظایفی سنگین‌تر از توانشان به دوش آن‌ها گذاشته شده است و قدرت و توانایی لازم برای انجام دادن تکالیف محوله را ندارند، به سمت دروغ‌گویی سوق پیدا می‌کنند.

الگوی خوب باشیم

اولین و سازنده‌ترین عامل مؤثر در شخصیت کودک، والدین هستند، پس قبل از هر تلاشی، والدین باید راست‌گویی را سرلوحه زندگی خود قرار دهند؛ زیرا همه ما خوب می‌دانیم که کودکانمان از رفتارهای ما یاد می‌گیرند نه از صحبت‌ها و نصیحت‌هایمان.

چند راهکار

- به یاد داشته‌باشیم که اگر به کودکمان قولی می‌دهیم، باید سر قولمان بمانیم؛ زیرا با تکرار بدقولی‌ها، در نظر او پدر و مادری دروغ‌گو خواهیم بود. از سوی دیگر، دروغ در نظر کودک ما به مسئله‌ای عادی و جزء لاینفک زندگی تبدیل می‌شود.
- برای فرزندمان شرایطی امن ایجاد کنیم.
- به کودکانمان توجه لازم و بجا داشته باشیم.
- در ارتباطمان با کودکان هرگز از توهین، تحقیر، تنبيه و سرزنش و مقایسه استفاده نکنیم.
- اگر از کودکمان دروغی شنیدیم، با عصبانیت و خشم با او برخورد نکنیم بلکه با آرامش به او بگوییم که از شنیدن واقعیت بیشتر خوشحال می‌شویم. همیشه و همه جا و در همه شرایط به کودک خود محبت کنیم تا مطمئن باشد که برای ما عزیز و دوست‌داشتنی است.

منابع

۱. قربانی، محدثه، دروغ‌گویی کودکان، نشر طراحان ایماژ.
۲. دبیری، عاطفه و کاکایی مرضیه، دروغ‌گویی کودکان و روش‌های اصلاح آن، نشر طراحان ایماژ.

آموزش پیش دبستانی

مروری بر نظام آموزشی پیش دبستانی
ایران، فرانسه، مالزی و کره جنوبی

چکیده

آموزش و پرورش یکی از نهادهای اصلی جامعه است و از دیرباز انتظار بوده است که انسان‌های فردا را تربیت کند و نسل امروز را برای زندگی در جامعه فردا آماده سازد. آموزش و پرورش به خصوص در دوره دبستان و پیش دبستان از مهم‌ترین مسائلی است که سطح علمی و پیشرفت کشورها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مقاله حاضر در صدد شناسایی ویژگی‌های آموزش و پرورش پیش دبستانی کارآمد در سطح جهانی (مالزی، کره جنوبی، فرانسه) و مقایسه آن‌ها با کشور ایران است. در این مقاله پس از طرح مقدمه، مطالبی درباره نظام آموزش پیش دبستانی کشورهای مذکور و اهداف آموزشی این دوره بیان شده است. پژوهش مورد نظر نشان می‌دهد که کشورهای مورد مطالعه در فعالیت‌های خود اهداف مشترک و متنوع عملیاتی را دنبال می‌کنند؛ در حالی که در ایران بر اهداف کلی و حیطه‌های نگرشی تأکید می‌شود.

کلیدواژه‌ها: پیش دبستانی، اهداف آموزش و پرورش، تربیت، یادگیری، توسعه

دارند و اگر راه حلی برای یکی از این مسائل در گوشه‌ای از جهان کشف شود، بدون شک اجرای آن در شرایط مساوی در جای دیگر، به همان نتیجه منتهی خواهد شد. بدین جهت، آگاهی از نحوه کارکرد نظام‌های آموزشی کشورهای مختلف و میزان کارایی آن‌ها برای مسئولان آموزشی هر کشور لازم است (فرجاد، ۱۳۹۰: ۷).

میهن ما در حال حاضر یکی از مراحل مهم و اساسی و در عین حال حساس و دقیق خود را در زمینه توسعه آموزش و پرورش می‌گذراند. بدیهی است به موازات بسط و توسعه نهاد آموزش و پرورش، باید مطالعات تطبیقی در حوزه آموزش و پرورش صورت گیرد؛ زیرا این گونه مطالعات زمینه را برای انتقاد و رفع مشکل‌های نظام آموزش و پرورش فراهم می‌کند و اداره‌کنندگان چنین دستگاهی را در کشف و تحلیل مسائل تربیتی یاری می‌دهد. به سخن دیگر، آگاهی از تغییرات و اصلاحاتی که در نظام‌های تربیتی کشورهای دیگر رخ داده است و مشکلاتی که آنان در اصلاح و توسعه آموزش و پرورش خویش داشته‌اند و آشنایی با روش‌ها و تدابیری که برای حل این مشکلات به

آگاهی از
نحوه کارکرد
نظام‌های
آموزشی
کشورهای
مختلف و
میزان کارایی
آن‌ها برای
مسئولان
آموزشی هر
کشور لازم
است

بررسی نظام‌های آموزشی کشورها و مقایسه آن‌ها با یکدیگر برای کلیه کسانی که به نحوی با آموزش و پرورش سروکار دارند، موضوعی جالب و آموزنده است. برای آن عده که عهده‌دار آموزش و پرورش فرزندان مردم‌اند، اعم از معلمان، مدیران، کارشناسان و برنامه‌ریزان آموزشی، آگاهی از وضع مدارس، دانشگاه‌ها، برنامه‌ها و هدف‌های آموزشی بین‌المللی، و نیز نوآوری‌هایی که پیوسته در نظام‌های آموزش و پرورش جهان صورت می‌گیرد و در دنیای امروز روندی فزاینده دارد، لازم و ضروری به نظر می‌رسد؛ زیرا این اطلاعات به وسعت دید و کارایی آن‌ها در فعالیت‌هایشان کمک می‌کند. باید اذعان داشت که بسیاری از مشکلات و گرفتاری‌های نظام‌های آموزشی، به‌ویژه در کشورهای جهان سوم، از نظر مبانی و اصول وجوهی مشابه

ساختار نظام آموزشی فرانسه

فرانسه کشوری است که براساس سنت‌های اجتماعی متمرکز و جمهوری‌خواه اداره می‌شود و از طریق تقویت ساختار نظام آموزشی هویت فرهنگی شهروندان خود را تقویت می‌کند. بنابراین، توجه به ساختار نظام آموزشی، مسئولیت خطیر دولت تلقی می‌شود و دولت مرکزی با اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی ملی، به تقویت پایه‌های قدرت ملی خود مبادرت می‌ورزد. نظام آموزشی فرانسه به‌صورت یکپارچه و متمرکز اداره می‌شود. مسئولیت تأمین حقوق معلمان، نظارت آموزشی و هزینه‌های آموزشی کشور به عهده دولت فرانسه است و اکثر دانش‌آموزان در مدارس دولتی تحصیل می‌کنند.

آموزش پیش‌دبستانی در فرانسه

حضور در دوره‌های پیش‌دبستانی در کشور فرانسه اختیاری و رایگان است و به منظور آموزش کودکان رده‌های سنی ۳-۶ سال در نظر گرفته شده است. گفتنی است که آن دسته از کودکانی که تا روز اول سال تحصیلی مدارس به ۲ سالگی رسیده باشند، در این دوره پذیرش می‌شوند. اقداماتی نیز در خصوص اولویت احداث مدارس مذکور در نواحی محروم کشور صورت گرفته است. هدف غائی وزارت آموزش و پرورش، پژوهش و فناوری فرانسه از ارائه دوره‌های آموزش پیش‌دبستانی، ارتقا و توانمندی‌های کودکان در جهت شکل‌دهی به شخصیت اجتماعی آنان می‌باشد. از سال ۱۹۹۵ میلادی، طرح آموزش واقعی پیش‌دبستانی با اهداف دقیق و کارآموزان متبحر به اجرا گذاشته شد. در تمام مدت ۲۶ ساعت آموزش در هفته، آموزش زبان امتیاز ویژه‌ای دارد و تسلط شفاهی و آشنایی با نوشتار، تقویت احساس، تخیل و خلاقیت دانش‌آموزان از طریق پرداختن به آموزش هنری توسعه می‌یابد (فرجاد، ۱۳۹۰: ۷۷). این دوره که اختیاری است و در کودکان ۲ تا ۴ ساله، بخش دوم، کودکان ۴ تا ۵ ساله، بخش سوم، کودکان ۵ تا ۶ ساله، (کریمی، ۱۳۵۶: ۳۷).

اهداف کلی آموزش و پرورش آموزش پیش‌دبستانی در فرانسه

از جمله مهم‌ترین اهداف آموزشی دوره پیش‌دبستانی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. بیداری حواس و رشد عاطفی کودکان، به‌ویژه کودکان متعلق به خانواده‌های کارگران و مهاجران؛
۲. پیشگیری از افت تحصیلی کودکان طی سنوات آموزش پایه؛
۳. توسعه کلیه استعدادهای بالقوه کودک در جهت جلب شکل‌پذیری شخصیت و فراهم‌سازی فرصت کسب موفقیت در تحصیل، اشتغال و زندگی وی؛
۴. رشد هوشی، حسی-حرکتی و ذهنی کودک؛

کار بسته‌اند، می‌تواند ما را در شناسایی مسائل آموزشی و اتخاذ تدابیر شایسته برای حل و فصل رضایت‌بخش آن‌ها، به‌ویژه در زمانی که در اندیشه بنیاد نهادن نظام آموزشی نوین هستیم، یاری دهد (آقازاده، ۱۳۹۲: ۲).

سال‌های اولیه زندگی کودک حساسیت و اهمیت خاصی دارد. حساسیت این دوره بدان جهت است که رشد و یادگیری با سرعت بیشتری انجام می‌شود و تجربه‌های یادگیری این دوره اساس یادگیری دوره‌های بعد، به‌ویژه دوره دبستان است. این ویژگی‌ها سبب شده است که روان‌شناسان و صاحب‌نظران علوم تربیتی به آموزش و پرورش در دوره پیش‌دبستانی توجه ویژه داشته باشند. دوره پیش‌دبستانی می‌تواند به عنوان مکمل خانواده عامل مؤثری در رشد کودکان باشد اما در بعضی موارد، مؤثر بودن آن‌ها به علت وجود برخی اشکالات در برنامه‌ها، مانند نامناسب بودن شرایط محیطی و کارآمد نبودن کادر آموزش و نبودن وسایل و تجهیزات اصولی، مورد تردید قرار گرفته است. امید است بتوان از طریق مقایسه تطبیقی نظام‌های آموزش و پرورش پیش‌دبستانی کشورهای گوناگون کارآمدی آن را در کشور خود افزایش دهیم.

مسئولیت
تأمین حقوق
معلمان،
نظارت
آموزشی و
هزینه‌های
آموزشی
کشور به
عهده دولت
فرانسه
است و اکثر
دانش‌آموزان
در مدارس
دولتی
تحصیل
می‌کنند

۵. رشد ارتباطات غیرکلامی (بیدارسازی حس زیبایی‌شناسی و درک هنری) و کلامی (کیفیت کلام و تمرین زبان)؛
۶. آگاهی به زمان و مکان؛
۷. مشارکت در تشخیص نارسایی‌های حسی- حرکتی و ذهنی و فراهم‌سازی امکان درمان به‌موقع این قبیل نارسایی‌ها؛
۸. آموزش مهارت‌ها و تمرین‌های لازم در جهت جلب مشارکت مثبت کودکان در زندگی اجتماعی (اداره کل اطلاع‌رسانی و سنجش افکار شورای عالی انقلاب فرهنگی).

آموزش پیش‌دبستانی در کره جنوبی

نخستین کودکستان عمومی کره در سال ۱۹۷۶ تأسیس شد. دوره پیش‌دبستانی در کره جنوبی آموزش کودکان ۳ تا ۵ سال را در برمی‌گیرد، برخی مراکز پیش‌دبستانی و نگهداری از کودکان، به خردسالان با نیازهای خاص خدمات‌رسانی می‌کنند؛ به مؤسسات آموزش خصوصی که این خدمات را عرضه می‌کنند، هاگون گفته می‌شود. مراکز نگهداری کودکان موقعیت و امکان نگهداری از کودکان زیر شش سال را فراهم می‌کنند. این مراکز را دولت، مقامات محلی (به‌صورت خصوصی) یا مؤسسات و شرکت‌هایی اداره می‌کنند که کودکان کارمندان خود را نگهداری می‌کنند و «وزارت بهداشت و رفاه» بر مدیریت و مسئولیت‌های آن‌ها نظارت دارد. این مراکز عموماً اتاق بازی دارند (آزمند، ۱۳۹۲: ۱۵).

اهداف کلی آموزش و پرورش آموزش پیش‌دبستانی در کره جنوبی

۱. ایجاد عادت‌هایی برای زندگی سالم؛
۲. کمک به رشد هماهنگ کودکان از جنبه جسمانی، مهارت‌های زبانی و خلاقیت کودکان از طریق موسیقی، نقاشی و ...؛
۳. کمک به بهبود روابط اجتماعی؛
۴. پرورش احساس عشق نسبت به خانواده، دوستان و اطرافیان (همان: همان).

برنامه‌های آموزشی در کره جنوبی

۱. برنامه آموزشی مراکز پیش‌دبستانی ملی بر آموزش‌هایی درباره سلامتی، جامعه، بیان، زبان و اکتشاف در زندگی روزمره با استفاده از مجموعه‌ای از فعالیت‌های متنوع و روش‌های تدریس تمرکز دارد. دولت برای مراکز پیش‌دبستانی تمام وقت و همه کودکان کره‌ای برنامه‌های رایگان فراهم می‌کند.
 ۲. برنامه مراکز پیش‌دبستانی یکسان نیست. در بیشتر مدارس خصوصی کره، درس‌ها به زبان کره‌ای تدریس می‌شود. ولی تعداد زیادی از آن‌ها کلاس زبان انگلیسی نیز دارند. در برخی از مراکز پیش‌دبستانی نیز دروس تقریباً به‌طور کامل به زبان انگلیسی تدریس می‌شوند. برنامه‌های درسی دیگر شامل هنر، موسیقی و مهارت‌های گوناگون و ساده است.
- برنامه آموزشی مراکز پیش‌دبستانی بر قوانین و فرهنگ‌های

وزارت آموزش مالزی نهادی دولتی است که دستورالعمل‌های لازم و برنامه‌های درسی مؤسسات آموزشی پیش‌دبستانی را تهیه و تدوین می‌کند

سنتی تأکید دارد؛ مثلاً به تعداد زیادی از مؤسسات کاراییی در کره جنوبی برای تهیه غذاهای سنتی، خوراک‌های مختصر و زمان فعالیت، پیشنهادهایی داده می‌شود.

در مراکز پیش‌دبستانی کره سه نوع برنامه آموزشی وجود دارد:

الف. برنامه آموزشی کودکان‌های ملی که معتبرترین و کاربردی‌ترین برنامه آموزشی است؛ این برنامه در سال ۱۹۹۶ شروع شده و دارای یک چرخه بازبینی پنج ساله است. ششمین اصلاح آن در اواخر سال ۲۰۰۰ صورت گرفته است و مفاد آن پنج حوزه یادگیری را تحت پوشش قرار می‌دهد (بهداشت جسمانی، تعادل اجتماعی، قدرت بیان، زبان، و تحقیق) و در دو سطح تنظیم شده است. معلمان از این برنامه آموزشی با مراجعه به دوازده راهنمای تدریس شامل یک بازنگری سالانه‌ها- یکی برای هر ده موضوع و ماده‌هایی برای برنامه‌های تمام‌وقت- تبعیت می‌کنند (همان: همان).

ب. مراکز پیش‌دبستانی نیمه‌وقت که برنامه‌هایی نیم‌روزه دارند (از ساعت ۹ تا ۱۴)؛

ج. مراکز پیش‌دبستانی با برنامه‌های گسترده (از ساعت ۷ تا ۱۸).

اغلب خانواده‌های شهری از مراکز با برنامه‌های تمام وقت استفاده می‌کنند؛ در صورتی که خانواده‌های روستایی برنامه‌های نیمه‌وقت را ترجیح می‌دهند (همان: همان).

مالزی

با وجود اجباری نبودن آموزش پیش‌دبستانی در مالزی، اکثر کودکان دوره آموزش پیش‌دبستانی را (۴ تا ۵ سالگی) در کودکستان‌های خصوصی و دولتی می‌گذرانند. آموزش پیش‌دبستانی را بنگاه‌های دولتی گوناگون (مانند وزارت آموزش، وزارت توسعه روستایی، وزارت اتحاد ملی یا هیئت‌های قانونی)، تشکلهای خصوصی و سازمان‌های داوطلب فراهم می‌کنند.

وزارت آموزش مالزی نهادی دولتی است که دستورالعمل‌های لازم و برنامه‌های درسی مؤسسات آموزشی پیش‌دبستانی را تهیه و تدوین می‌کند و تمام مهد کودک‌ها مجبور به دنبال کردن مجموعه راهنمای درسی‌ای هستند که وزارت آموزش فراهم آورده و ابلاغ

کرده است.

آموزگاران پیش دبستانی تحت نظارت سازمان‌ها و مؤسسات ویژه تعلیم می‌بینند و با روش‌ها و رویکردهای گوناگون به آموزش کودکان پیش دبستانی مبادرت می‌ورزند. دولت نیز به کمک سازمان‌های مربوطه، نیاز مراکز پیش دبستانی به آموزگاران تعلیم دیده، مطالب آموزشی و منابع مالی را برطرف می‌سازد (عصاره، ۱۳۸۹).

برنامه‌های آموزشی

برنامه‌های آموزشی دوره آموزش پیش دبستانی شامل فعالیت‌های کلاسی، فعالیت‌های گروهی و فعالیت‌های آزاد تفریحی است (سلیمی، ۱۳۹۶: ۵۳). در مراکز پیش دبستانی برنامه‌های معینی برای آموزش کودکان وجود ندارد و هر مرکز می‌تواند برنامه‌های خاص خود را داشته باشد. فقط مربیان مهدهای کودک هستند که آموزش و تحصیلات یکسانی دارند.

در مالزی دوره پیش دبستانی دو سال است و زیر نظر آموزش ملی کشور فعالیت می‌کند. برنامه پیش دبستانی مناسب کودکان چهار تا شش ساله تدوین شده و با رشد، علایق و

نیازهای آن‌ها سازگار است. این برنامه درسی پویا و کودک‌محور نیاز تمام افرادی را که در هر کلاس حضور دارند، برطرف می‌کند. ساعات آموزشی پیشنهاد شده سه ساعت و سی دقیقه در هر روز و پنج روز در هفته است. ارزشیابی از عملکرد کودکان قسمتی از برنامه پیش دبستانی است که همیشگی و غیررسمی است. ارزیابی عملکرد کودکان از طریق ابزارهای گوناگون شامل نظارت، برگه‌ها و پروژه‌های کاری کودکان انجام می‌گیرد که در سابقه شخصی شاگردان نگهداری می‌شود.

دستاوردهای آموزشی

روند رو به رشد مشارکت کودکان و شمار مراکز مراقبتی خردسالان بیانگر افزایش آگاهی والدین نسبت به اهمیت ترقی و تعالی کودکان خود در سنین خردسالی است. به همان نسبت که والدین از وضعیت رفاهی و مالی مطلوب‌تری برخوردار می‌شوند، نیاز آن‌ها به تجهیز کودکان به مهارت‌های مختلف برای مقابله با زندگی در آینده نیز افزایش می‌یابد.

درصد بالای ورودی‌های کلاس اول که به نوعی از فعالیت آموزشی پیش دبستانی برخوردار بوده‌اند، نشان‌دهنده این حقیقت است که اولیا به صورت فزاینده‌ای از اهمیت آموزش طی سال‌های آغازین شکل‌گیری کودکان آگاه شده‌اند. همچنین نتایج تحقیقات نشان داده است که عملکرد آن دسته از دانش‌آموزانی

دوره پیش دبستانی با مراقبت بهتر از کودکانی که والدین شاغل دارند به آنان بسیار کمک می‌کند

که تجربه آموزش پیش دبستان را داشته‌اند، از هم کلاسی‌های بی‌بهره از چنین آموزش‌هایی بهتر است.

اهداف آموزشی

هدف اصلی مراکز آموزش پیش دبستانی در مالزی فراهم‌سازی زمینه و پایه‌ای محکم برای آموزش رسمی است. اهداف عمومی آموزش پیش دبستانی توانا کردن کودکان در این موارد است:

- عشق به کشور خود؛
- عمل به ارزش‌های مقدس و آموختن علوم اخلاقی؛
- بهره‌گیری از زبان ملی؛
- پذیرفتن فعالیت‌های بدنی به منزله اساس سلامت؛
- رشد بدنی؛
- گسترش مهارت‌های تفکر انتقادی (از طریق پرسش) و استفاده از تمام حواس؛
- آموختن زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم آموزش؛
- رشد عاطفی-اجتماعی؛
- رشد شناختی شهروندان مالزیایی؛
- رشد اعتماد به نفس؛
- ترویج مطالعات اسلامی؛
- دوره پیش دبستانی با مراقبت بهتر از کودکان والدین شاغل، به آنان بسیار کمک می‌کند.

منظور
از پیش
دبستان، یک
دوره چند
ساله قبل
از دبستان
است که طی
آن نوآموزان
توانایی
یادگیری
همراه با
فعالیت‌های
بدنی و بازی
را پیدا
می‌کنند

به‌طور کلی می‌توان گفت که آموزش پیش دبستانی در کشور مالزی به منظور تقویت و توسعه مهارت‌های اجتماعی، عقلانی، فیزیکی، معنوی و مهارت‌ها و ارزش‌های زبان‌شناختی طراحی شده و برای هر یک از مهارت‌های یاد شده اهداف مشخصی مدنظر است. عناصر مهارت اجتماعی بر ارتباط متقابل کودکان با محیط اطراف و مردم، رشد خودآگاهی مثبت، انضباط، مسئولیت‌های اجتماعی و برخورداری از دید مثبت به آموزش تأکید دارند و عناصر مهارت‌های عقلانی درک محیط فیزیکی، مفاهیم، فضا، اعداد، الفبا، مقدمات نوشتن و خواندن و توانایی‌های زبانی را مورد تأکید قرار می‌دهند. عناصر مهارت‌های معنوی بر تلقین صفات نیک و اعتقاد به پروردگار و مهارت‌های زیبایی‌شناختی نیز بر تقویت حسی از طریق آموزش کاردستی، طراحی، موسیقی و حرکات موزون تأکید دارند (عصاره، ۱۳۸۹: ۲۳۹).

اصول آموزشی

- فهم شخصیت کودکان
- مواجه شدن کودکان با محیطی غنی و برانگیزاننده

- برنامه درسی طیفی از مواد حمایتی مانند مواد چاپی، چند حسگری، تعاملی و دوستانه را فراهم می‌آورد.

آموزش پیش‌دبستانی در ایران

تاریخچه آموزش پیش‌دبستانی در ایران که اصطلاحات مختلفی از جمله مهدکودک، آمادگی، کودکستان، آموزش قبل از دبستان و در نهایت پیش دبستان برای آن به کار رفته است، به ۸۰ سال پیش بر می‌گردد. منظور از پیش‌دبستان، یک دوره چند ساله قبل از دبستان است که طی آن نوآموزان توانایی یادگیری همراه با فعالیت‌های بدنی و بازی را پیدا می‌کنند. در برخی کشورها و در مقطعی از زمان، طبق قوانین این دوره از یک تا ۳ سال متغیر بوده است و هم‌اکنون در ایران کودکان ۴ تا ۶ ساله مشمول دوره پیش‌دبستانی هستند.

در گذشته امتیاز تأسیس مراکز پیش‌دبستانی با نام «مهدهای کودک» ویژه کودکان رده‌های سنی ۳ تا ۶ سال به وزارت آموزش و پرورش و مجوز تأسیس مراکز مراقبتی کودکان زیر رده سنی ۳ سال به اتاق اصناف واگذار شده بود (فرجاد، ۱۳۹۰: ۱۲۱ و ۱۲۲).

انواع مراکز پیش‌دبستانی طبق آخرین دستورالعمل به تاریخ ۹۱/۴/۱۰ (به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش) به شرح زیرند:

- مرکز پیش‌دبستانی مستقل در نوبت صبح در مکان‌های غیردولتی؛

- مرکز پیش‌دبستانی در فضای مازاد بر نیاز مدارس دولتی پس از عقد قرارداد اجاره؛

- مرکز پیش‌دبستانی در فضای اماکن دولتی، جوار کارخانه‌ها، مساجد و ...؛

- مرکز پیش‌دبستانی در فضای نوبت دوم مدارس غیردولتی و سایر اماکن.

گفتنی است که در روستاها مراکز پیش‌دبستانی به دو شکل فعالیت دارند:

- روستا مهد در روستاهای بزرگ با مجوز بهزیستی و دریافت کد و محتوا و ... از آموزش و پرورش؛

- مرکز پیش‌دبستانی غیردولتی در مدارس

روستایی دولتی در نوبت صبح یا بعدازظهر زیر نظر کامل آموزش و پرورش (همان).

اهداف کلی آموزش و پرورش پیش‌دبستانی در ایران

۱. پرورش قابلیت‌های جسمانی و ذهنی، هماهنگ‌سازی و رشد مهارت‌های حرکتی کودکان؛
۲. کمک به رشد عاطفی کودکان، افزایش حس اعتمادبه‌نفس، درک شرایط محیطی و تقویت درک زیبایی‌ها؛
۳. فراهم ساختن زمینه برای تقویت علاقه و احساس شادی ناشی از مشارکت در فعالیت‌های گروهی؛
۴. تقویت علاقه به ارزش‌های دینی، اخلاقی و هویت ملی؛
۵. ایجاد رفتارهای مطلوب فردی و اجتماعی در کودکان.

اهداف برنامه و فعالیت‌های دوره پیش‌دبستانی

۱. پرورش مهارت‌های جسمی و حرکتی؛
۲. پرورش روحیه و رفتار عاطفی؛
۳. پرورش مهارت‌های ذهنی؛
۴. پرورش صفات اخلاقی و رفتارهای اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی؛
۵. انس با قرآن و علاقه به یادگیری آن؛
۶. پرورش ذوق هنری و زیبایی‌شناسی؛
۷. پرورش مهارت‌های زبان فارسی؛
۸. پرورش هویت ملی؛
۹. تقویت حس دینی و علائق مذهبی؛
۱۰. ارتقاء سطح بهداشت و ایمنی؛
۱۱. آشنایی با محیط زیست و علاقه و انس با طبیعت و حفظ آن (راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره پیش‌دبستان مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۷).

سخن آخر اینکه بین توانمندی در عرصه مختلف هر کشور و توجه اساسی و بنیادی به تربیت و یادگیری کودکان آن کشور رابطه معناداری وجود دارد. امیدواریم برای پیشرفت و آبادانی ایران عزیز مسئولین با عنایت به این مطلب مهم بیش از گذشته به دوره سرنوشت‌ساز پیش‌دبستانی اهتمام ورزند.

منابع

۱. آقازاده، احمد. (۱۳۸۵). آموزش و پرورش تطبیقی. تهران: انتشارات سمت.
۲. آزمند، محمد؛ قاسمی‌راد، مرضیه. (۱۳۹۲). آموزش پیش‌دبستانی در کره جنوبی، شماره ۱۸.
۳. عصاره، علیرضا. (۱۳۸۹). مطالعات تطبیقی آموزش و پرورش دوره اول متوسطه در کشورهای منتخب. انتشارات یادواره کتاب.
۴. سلیمی، لادن؛ ولی‌الهی، حمید. (۱۳۹۶). مقایسه نظام آموزش پیش‌دبستانی و دبستانی ایران، فرانسه، کانادا و سوئیس. دوره سوم، شماره ۱/۳.
۵. کریمی، غلامحسین. (۱۳۶۵). آموزش پیش از دبستان در کشورهای مختلف. رشد معلم، شماره ۳۵.
۶. فرجاد، محمدعلی. (۱۳۹۰). آموزش و پرورش تطبیقی. چاپ ششم. انتشارات رشد.

7. <http://nabil86.blogfa.com>

نظر به مشکلات زبانی کودکان مناطق دو زبانه کشور هنگام ورود به دوره آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش برای فراهم آوردن زمینه آماده‌سازی کودکان ساکن مناطق مذکور برای ورود به دوره آموزش ابتدایی از طریق تعیین برنامه‌های مورد نیاز و صدور بخشنامه‌های مربوطه اقدام می‌نماید

بازی‌های بومی و محلی

فرصتی برای یادگیری و شاد بودن

بازی (دوز، تاپ)

اشاره

اصولاً کودکان و نوجوانان با بازی کردن، علاوه بر لذت بردن، مهارت‌های مختلف زندگی از جمله مهارت‌های تفکر، دست‌ورزی، تعادل اندام‌های بدن و تحمل را به بهترین شکل و در گروه‌های بازی تمرین می‌کنند و یاد می‌گیرند. از جمله بازی‌های متنوع که فرصت‌های چند بعدی و جذابی را در اختیار بچه‌ها قرار می‌دهد، بازی‌های بومی و محلی هستند.

در این مقاله، یکی از بازی‌های بومی و محلی رایج بین کودکان و نوجوانان معرفی می‌شود که اجرای آن در مدرسه نیز به آسانی و به اشکال مختلف و خلاقانه امکان‌پذیر است.

کلیدواژه‌ها: ورزش، بازی بومی و محلی، آموزش در بازی، یادگیری در بازی

بازی جذاب و خلاقانه

«سوروش، تاپ»:

این بازی جذاب که برای سنین مختلف به‌ویژه کودکان مناسب است، و به‌صورت گروهی (دو گروه) قابل اجراست. مراحل اجرا به‌صورت زیر است:

۱. گروه‌ها به نوبت کارشان را اجرا می‌کنند. گروه اجراکننده که یک نفر یا بیشتر است، در یک محیط مشخص شده مانند کلاس یا حیاط و در مدت زمان مشخص، یک شیء یا رنگ یا شکل را در محیط در نظر می‌گیرد. بعد از زمان تعیین شده، گروه مقابل باید آن چیز یا رنگ و ... را پیدا کند؛ به این ترتیب که فقط سه سؤال از گروه اجراکننده می‌پرسد و آن‌ها هم فقط با «بله» یا «خیر» جواب می‌دهند.

همچنین می‌توانند براساس سؤال‌هایشان، سه انتخاب داشته باشند و سه چیز را انتخاب کنند که ممکن است همان شیء موردنظر باشد. چگونگی طرح سؤال در یافتن سریع و دقیق شیء موردنظر بسیار مؤثر است و گروه‌ها طی بازی به اهمیت این امر پی خواهند برد.

نکته: ۱

ابتدا سه سؤال مطرح می‌شود و بعد، سه مورد انتخاب می‌گردد اما این امکان وجود دارد که کسی اول انتخاب کند ولی دیگر نمی‌تواند سؤال کند.

نکته: ۲

سؤال‌ها به ترتیب از اول، ۱، ۲، ۳ امتیاز دارند و انتخاب درست هم به ترتیب ۱، ۲، ۳ امتیاز دارد؛ به این صورت که اگر در اولین انتخاب شیء را پیدا کنند، سه امتیاز، اگر در دومین انتخاب پیدا کنند، دو امتیاز و اگر در سومین انتخاب پیدا کنند، یک امتیاز به دست می‌آورند و اگر اشتباه باشد، هیچ امتیازی کسب نمی‌شود.

مثال: اعضای گروه اول در داخل حیاط مدرسه می‌گردند و تانکر آب را که پلاستیکی است، انتخاب می‌کنند. البته این انتخاب در گروه به‌صورت مخفی است و گروه مقابل نباید از آن آگاه شوند. در این مدت گروه مقابل، گروه اول را زیر نظر می‌گیرند و سپس چند دقیقه بعد، ابتدا از آن‌ها می‌پرسند: ۱. آیا آن جسم فلزی است؟ و گروه اول پاسخ منفی می‌دهند. اعضای گروه مقابل باز هم با هم مشورت می‌کنند و دوباره اطرافشان را به دقت نگاه می‌کنند و می‌بینند که بیشتر کف و دیوار حیاط از سنگ است.

پس، سؤال بعدی را مطرح می‌کنند: ۲. شیء موردنظر از جنس سنگ است؟ ولی دوباره پاسخ گروه منفی است. بنابراین، اشیای سنگی و فلزی را کنار می‌گذارند و به موارد دیگر دقت بیشتری می‌کنند.

آن‌ها به کمک هم و با بررسی اشیای باقی‌مانده درون حیاط، آن‌ها را در دو گروه شیشه‌ای و پلاستیکی قرار می‌دهند و این بار باید سؤال‌شان را با دقت بیشتری بپرسند؛ زیرا فرصت سؤال کردن تمام می‌شود. بعد از مشورت و با توجه به زمان باقی‌مانده، سؤال بعدی مطرح می‌شود: ۳. آیا شیء موردنظر پلاستیکی است؟

پاسخ گروه اجراکننده مثبت است؛ بنابراین، اشیای پلاستیکی موجود در حیاط را مشخص و یادداشت می‌کنند. اکنون باید با سه انتخاب، شیء موردنظر را از بین لوله ناودان و تانکر آب و سطل آشغال و ... پیدا کنند.

این بازی جذاب به اعضای گروه‌ها کمک می‌کند که با توجه و دقت زیاد به محیط اطرافشان، اشیاء را به‌طور ذهنی و بعد، روی کاغذ، دسته‌بندی کنند. سپس با طرح سؤال‌های مناسب و دقیق و حذف موارد غیرضروری، به کشف و جست‌وجوی شیء پنهان بپردازند. این بازی در بهبود طرح پرسش‌های بچه‌ها و تقویت دقت و تحرک آن‌ها تأثیر زیادی دارد.

بازی جذاب
به اعضای
گروه‌ها کمک
می‌کند که با
توجه و دقت
زیاد به محیط
اطرافشان،
اشیاء را
به‌طور ذهنی
و بعد،
روی کاغذ،
دسته‌بندی
کنند

نگرشی بر تربیت اسلامی کودکان پیش دبستانی

تربیت به معنای پرورش دادن است و معانی دیگری مانند بالا رفتن، اوج گرفتن و رشد کردن نیز دارد. هدف از تربیت، تلاش برای ایجاد تغییر و تحول مطلوب در فرد است تا او را در همه زمینه های مادی و معنوی به تدریج به کمال برساند. علاوه بر این، تربیت به معنای از بین بردن صفات ناپسند اخلاقی نیز به کار رفته است. تربیت از نظر فلاسفه و علمای اخلاق عبارت است از «پروراندن قوای جسمی و روحی انسان برای رسیدن به کمال مطلوب». از نظر روان شناسان، «تربیت، عملی است عمدی و آگاهانه و دارای هدف از سوی فرد بالغ به منظور ساختن، پروراندن و دگرگون کردن فرد. تربیت از نظر اسلام عبارت است از احیای فطرت انسان و پرورش ابعاد وجودی او در جهت حرکت به سوی کمال بی نهایت». از منظر اسلام، قابلیت های انسان فراوانند و حد نهایی او نیز مزین شدن به صفات الهی است که مطلوب هر بشری است ولی به دلیل نگاه حداقلی به انسان در مکاتب غیر توحیدی، انسان تا حد یک حیوان پایین آمده است.

نقطه هدف در تربیت کودک چیست؟ یعنی فرزند ما باید چگونه باشد تا کار تربیت او درست انجام شده باشد؟ وقتی می گوییم می خواهیم به این درخت برسیم و آن را آبیاری کنیم تا گلایی دهد، در حقیقت نقطه هدف، رسیدن به گلایی های سالم و خوش رنگ و آبدار و شیرین است. نقطه هدف در کشاورزی معلوم است اما در تربیت فرزند چگونه؟ فرزند من چه ویژگی هایی باید داشته باشد تا من به اهداف تربیت رسیده باشم؟ چرا این قضیه مهم است؟ چون هر کاری زمانی مفید خواهد بود که انجام دهنده آن، نخست هدف ارزشمندی را در نظر بگیرد؛ سپس با توجه به امکانات و راه های رسیدن به آن برنامه ریزی کند. تربیت نیز که از اهداف بسیار مهم خلقت و ارسال پیامبران و نزول قرآن کریم از سوی خداوند متعال است، نمی تواند بدون هدف باشد. چنان که گفتیم،

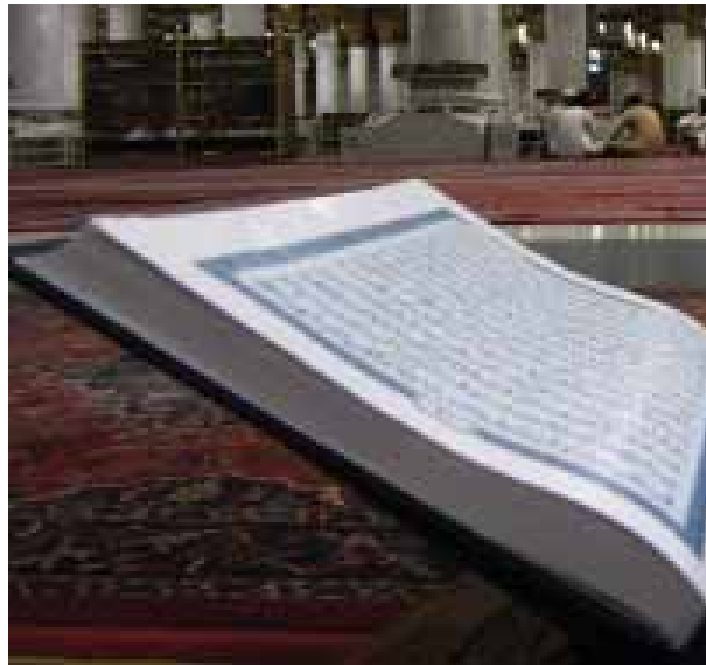
درباره اهمیت تربیت سخنان زیادی گفته شده است؛ به ویژه در آیات و روایات در این خصوص مطالب زیادی آمده است

یکی از استعدادهای بسیار مهم انسان گرایش او به کمال است. انسان موجودی کمال خواه و حقیقت طلب است و دوست دارد تمام کمالات را دارا باشد. از سوی دیگر، گرایش او به رسیدن به سرچشمه هستی و کمال مطلق می باشد؛ بنابراین، می توان گفت که هدف و مطلوب نهایی در رویکرد تربیتی اسلام، دستیابی به حیات طیبه در سایه تقویت بندگی و عبودیت الهی است. علاوه بر این، تربیت کودکان شاد، مسئولیت پذیر، امیدوار به آینده، و دارای اعتماد به نفس از جمله اهداف هر مربی فرض می شود که در ذیل حیات طیبه قرار دارند.

ضرورت تربیت کودک

کودک انسان همانند گل است. همان گونه که گل برای سالم و با نشاط بودن به مراقبت و رسیدگی نیاز دارد، کودک انسان نیز برای سالم و با نشاط بودن نیازمند محیط غنی و تقویت کننده است. با این تفاوت که برای گل، داشتن محیط سالم و رفع نیازهای زیستی مثل آب، غذا، نور و دمای مناسب به معنای رفع تمام نیازهاست اما برای انسان، علاوه بر رفع نیازهای فیزیولوژیک و زیستی، توجه به نیازهای روانی - اجتماعی و معنوی نیز شرط لازم برای رشد شناخته می شود و این والدین هستند که به فرزندشان عشق می ورزند، از او مراقبت و به وی توجه می کنند و در تربیت او نقش اساسی دارند. مسئولیت پذیری والدین و پاسخ دهی مناسب آنان به کودکان و توجه به آن ها جزء جدانشدنی تربیت است.

در باره اهمیت تربیت سخنان زیادی گفته شده است؛ به ویژه در آیات و روایات در این خصوص مطالب زیادی آمده است. خداوند متعال در سوره تحریم، آیه ۶ می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید، خود و خانواده خود را از آتش دور نگه دارید».

اهمیت تربیت کودک در سیره معصومین (ع)

○ حضرت علی - علیه السلام - در تفسیر آیه شریفه مزبور می فرمایند: «یعنی به خود و خانواده خود خوبی بیاموزید و آنان را تربیت کنید».

○ امام سجاد - علیه السلام - درباره اهمیت تربیت فرزند می فرماید: «یکی از حقوق کودک بر گردن والدین، برخورداری از تربیت نیکوست».

○ پیامبر اکرم - صلی الله علیه و آله - نیز می فرماید: «من از پدر و مادری که نسبت به تربیت اولادش بی تفاوت باشد، بیزارم» و در جایی دیگر می فرماید: «به کودکان خود احترام کنید و با آداب و روش پسندیده با آن‌ها رفتار کنید». بنابراین، نیاز به تربیت امری ضروری برای کودک است و اصولاً تربیت برای رشد سالم و تحول روانی کودک ضرورت دارد. آموزش قوانین، انضباط و انتظاراتی که از فرزند خود داریم، همه و همه در گرو تربیت اوست و چه کسی دلسوزتر از والدین و مربیان متعهد که می توانند این کار مهم را انجام دهند. کودک، اصولاً کسانی را الگوی خود قرار می دهد و از آن‌ها حرف شنوی دارد که برای او مظهر عشق و محبت باشند. والدین و مربیانی که تمام محبت خود را نثار کودک می کنند، می توانند با استفاده از این محبت او را تربیت کنند و آموزش دهند.

برخی معتقدند که فرایند تربیت و آماده سازی کودک برای ایفای نقش های اجتماعی و رسیدن به کمال و شکوفایی را باید قبل از تولد و حتی بسته شدن نطفه آغاز کرد. بعضی دیگر آن را به بعد از تولد مربوط دانسته اند و عقیده دارند که تربیت را باید بعد از به دنیا آمدن کودک آغاز کرد. بعضی معتقدند که سال های اول کودکی را باید به خود کودک

اختصاص داد و فرایند تربیت را پس از ۶ یا ۷ سال دنبال کرد اما واقعیت این است که تربیت، فرایندی پیوسته و مستمر است و به زمان یا مکان خاصی مربوط نمی شود. صحیح ترین عقیده این است که تربیت را باید قبل از تولد آغاز کرد و تا پایان عمر ادامه داد. امروزه اهمیت موضوع تربیت از آن رو بیشتر است که رسانه ها مهم ترین عامل تربیت شده اند. پویا نمایی ها، بازی های رایانه ای، فیلم ها و سریال ها ارزش هایی را ترویج می کنند که با ارزش های خانواده ها در تضادند و این تضاد در بلندمدت خودش را بیشتر نشان می دهد.

الگو باشیم

والدین و مربیان به عنوان الگوی کودکان خود باید از ویژگی هایی برخوردار باشند که در ادامه به آن‌ها اشاره می کنیم و به توضیح آن‌ها می پردازیم.

۱. باورداشتن

پدر و مادر و مربی باید به آنچه می گویند و انجام می دهند، باور قلبی داشته باشند؛ زیرا فعالیت های دروغ و غیر واقع، دیر یا زود، یا آشکار می شوند و یا تأثیر خود را از دست می دهند و تضادهای وحشتناکی را در ذهن کودک نهادینه می کنند.

۲. عمل گرایی

یکی از بهترین نشانه های باور داشتن هر فرد، عمل به باورها و اعتقادات است. در واقع، باورها ریشه و بنیان اعمال انسان هستند. اگر پدر و مادر و مربیان به آنچه می گویند عمل نکنند، قادر به تأثیر گذاری در کودکان نخواهند بود. کودکان باید صحت گفتار و صداقت والدینشان و مربیانشان را در عمل ببینند تا به آنان اعتقاد قلبی پیدا کنند.

۳. عشق و محبت

مقوله محبت و تأثیر گذاری آن، از عجیب ترین امور عالم است. محبت در هر سطحی بر آدمیان و حتی دیگر موجودات تأثیر می گذارد و ناخودآگاه آن‌ها را به خود جذب می کند. از این رو، خداوند متعال درباره پیامبر اکرم - صلی

تربیت را باید قبل از تولد آغاز کرد و تا پایان عمر ادامه داد.
امروزه اهمیت موضوع تربیت از آن رو بیشتر است که رسانه ها مهم ترین عامل تربیت شده اند

استفاده از کلمات بد چه در ارتباط با کودکان و چه در معرض مشاهده آنان، تأثیرات روانی و تربیتی بسیار بدی بر فرزندان خواهد داشت

می‌گذاریم و آنچه را می‌گوییم، عملی می‌کنیم». بچه‌ها این قاطعیت را می‌پذیرند اما نه از روی ترس، بلکه حس می‌کنند کار درست همین است.

شما به عنوان والدین و مربیان برای نشان دادن قاطعیت خود باید به تکنیک‌های زیرمسلط باشید:

– به کودکان بگویید که دقیقاً چه انتظار و خواسته‌ای از آن‌ها دارید و بدون عصبانیت آن را تکرار کنید؛

– قوانینی که مشخص می‌کنید، با سن و توانایی‌های کودک تناسب داشته باشند؛

– هنگام صحبت کردن با کودکان، لحن دوستانه داشته باشید؛

– با نگاه آرام و متین خود کودک را به همکاری تشویق کنید؛

– در ابراز محبت و عطف نسبت به کودکان هیچ‌گونه تبعیضی به کار نبرید؛

– با ارتباط کلامی مطلوب و استفاده از کلمات و جملات درست، رابطه خوبی با کودک برقرار کنید.

نگاهی به الگوهای تربیت فرزند از دیدگاه اسلام

پیشوایان دینی ما رفتاری مهربانانه و دلسوزانه با کودکان داشته‌اند و اعمال قدرت و فشار بر آنان را نادرست دانسته‌اند. از دیدگاه اسلام، انسان آزادی و اختیار دارد و اجبار و اکراه و تحمیل برخلاف آزادی اوست و باعث محرومیت فرد از این نعمت الهی می‌شود. بنابراین، استفاده از سبک تربیتی مستبدانه

الله علیه و آله - فرموده است: «وبما رحمة من الله لنت لهم و لو كنت فظاً غليظ القلب لانفضوا من حولك...»؛ به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان (مردم) نرم شدی و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو پراکنده می‌شدند. بنابراین، ابراز محبت به کودکان باعث سلامت و هدایت آن‌ها می‌شود که نتیجه آن عشق و محبت عمیق کودکان به والدین و مربیان است. هنگامی که این علاقه ایجاد می‌شود، می‌توان با ابراز محبت، فرزند را به انجام دادن کارهای نیکو تشویق کرد و از رفتارهای ناشایست پرهیز داد. شاید مهم‌ترین جزء آموزش‌های فرزندپروری و تربیت مربی باید عشق‌ورزی و مهرورزی به کودکان باشد که معمولاً به دلایل فردی و اجتماعی کم رنگ شده است.

۴. استفاده از کلام زیبا

انسان‌ها به صورت فطری دارای زبان مشترک‌اند و قرآن کریم نیز براساس همین زبان با آدمیان سخن گفته است. خداوند متعال در قرآن کریم از مثال‌های متنوع برای انتقال مفاهیم استفاده می‌کند؛ چرا که زبان مثال را همه انسان‌ها خوب می‌فهمند. والدین و مربیان نیز برای انتقال مفاهیم و باورهای دینی به کودکان می‌توانند از تمثیل و قصه استفاده کنند. والدین و مربیان با ارتباط کلامی مطلوب و استفاده از کلمات و جملات درست، رابطه خوبی با کودکان برقرار می‌کنند؛ چرا که موفقیت درسایه برقراری ارتباط کلامی مطلوب است. آن‌ها باید از کاربرد کلمات زشت و سبک پرهیز کنند، زیرا استفاده از کلمات بد چه در ارتباط با کودکان و چه در معرض مشاهده آنان، تأثیرات روانی و تربیتی بسیار بدی بر فرزندان خواهد داشت.

تربیت قاطع: نه خشن، نه نرم

بعضی از والدین و مربیان تصور می‌کنند که منظور از تربیت قاطع، برخورد خشن و بی‌رحمانه با کودک است اما حقیقت این است که قاطع بودن با مهربانی معنا می‌گیرد. روشی است که در آن مقررات و قوانین تربیتی وجود دارد و علاوه بر احترام به حقوق و توان کودک، از قاطعیت لازم برخوردار است. نیز این پیام را به کودک می‌دهد: «ما به مقررات احترام

حالات ظاهری و عملکرد کودک است. والدین و مربیان می‌توانند با رعایت نکات و مثال‌های زیر، زمینه‌ی راهنمایی و هدایت کودک به استفاده از کلام و گفتار نیکو و رفتارهای مطلوب و پسندیده را فراهم نمایند.

به کودک بیاموزیم چگونه سخنان و رفتار نیکو را به کار گیرد تا از این طریق حالات مطلوب روحی در او تقویت گردد. مثال: پدر درباره‌ی فرزند خود می‌گوید او خوراکی خود را با دوستانش تقسیم می‌کند یا اسباب بازی‌هایش را در اختیار آن‌ها می‌گذارد یا خواهر/برادرش را دوست دارد. کودک را در موقعیت‌های انجام دادن رفتار درست قرار دهیم تا از این طریق، حالات روحی مطلوبی در او به وجود آید. در اینجا مقصود این است که او را آماده‌ی عملی کنیم. برای مثال، اگر پولی به کودک بدهیم و بگوییم آن را به فقیر بدهد، با این عمل انگیزه و کشش کمک به دیگران را در او تقویت کرده‌ایم یا به جای اینکه خودمان به خرید نیازمندی‌های فرزندانشان اقدام کنیم، پول آن را در اختیار فرزند بزرگ‌تر قرار دهیم تا برای خواهر/برادرش خرید کند و به این ترتیب، زمینه‌ی رقابت و حسادت میان آن‌ها از بین برود. با انجام دادن این عمل بذرمحبت و همدلی را در دل فرزندان خود می‌کاریم. نکته‌ی مهم این است که اگر تلقین گفتاری و عملی همراه شوند، تأثیرگذاری آن‌ها چند برابر خواهد شد.

■ الگوسازی

مطابق با این اصل، در دوره‌ی کودکی باید به جای تمرکز بر خود کودک و رفتارهای او به محیط پیرامون وی و روابطش با محیط توجه شود.

- بدون جدا کردن کودک از محیط، شرایط مناسبی برای رشد و تربیت او فراهم کنید.
- به سلامت بدن کودک و مراقبت از او توجه شود؛ چرا که بیماری‌های مختلف در سال‌های اولیه‌ی کودکی ممکن است آسیب‌های جدی بدنی و روانی ایجاد کنند. بی‌توجهی به خواب، خوراک، و بهداشت کودک، می‌تواند به رشد و تربیت او خسارات جبران‌ناپذیری وارد کند.

مثال: با تغییر و تنظیم درست ساعات خواب، می‌توان کودک را سحرخیز بار آورد و آثار نامطلوب دیرخوابیدن و دیربیدار شدن را از بین برد.

قرار دادن کودک در محیط‌های طبیعی و روبه‌رو ساختن او با اشیا، گیاهان و حیوانات

از دیدگاه اسلام والدین و معلمان در مورد تعلیم و تربیت کودکان خود و رشد و کمال آن‌ها مسئول و مکلف‌اند

مخالف تعلیم اسلامی است. والدین و مربی مستبد با این روش تربیتی خود باعث کاهش کرامت و عزت نفس در کودکان می‌شوند که برخلاف روش تربیتی اسلام است. محور روش تربیتی اسلام، حفظ کرامت و عزت نفس کودکان است. از سوی دیگر، از دیدگاه اسلام والدین و معلمان در مورد تعلیم و تربیت کودکان خود و رشد و کمال آن‌ها مسئول و مکلف‌اند و به آن‌ها اجازه داده نمی‌شود که کودکان را در آزادی مطلق و بدون راهنمایی و نظارت رها کنند. والدین و مربیان نباید چنان آسان‌گیر و اهل تسامح باشند که کودکان بتوانند هر کاری را که می‌خواهند انجام دهند و بدون هرگونه مراقبت و نظارتی به هر جا که می‌خواهند سرکشی کنند و هر کاری را انجام دهند. والدین و مربیان باید کودکان را از سقوط و انحراف از خط مستقیم الهی حفظ کنند و موظف و مکلف به مراقبت از آن‌ها هستند. امام علی - علیه السلام - می‌فرماید: «کسی که در کودکی جرئت جسارت کردن به پدر را پیدا کند، در بزرگسالی به تدریج باعث عاق پدرش خواهد شد.»

والدین و مربیان عزیز، شما می‌توانید از اصول و روش‌های زیر در دوره‌ی پیش دبستانی برای تربیت کودکان استفاده کنید.

اصول و روش‌ها

■ تلقین مثبت

یکی از زمینه‌های مهم برای شکل‌گیری شخصیت، توجه به

مختلف، البته با رعایت نکات بهداشتی و روانی تأثیر خوبی بر عواطف و هیجانات کودک دارد.

■ از اصل مسئولیت و روش مواجهه با نتایج اعمال استفاده کنید

- روبه‌رو شدن با نتایج اعمال خود می‌تواند کودکان را برای پذیرش مسئولیت آماده کند.
- می‌توان کودک، را در شرایطی قرار داد که در برابر مشکلی که برایش پیش آمده‌است، به ارائه راه‌حل و پیشنهاد بپردازد.

■ آراستن ظاهر و تزئین کلام

آراستگی و پاکیزه و مرتب بودن در محیط خانواده و روابط میان والدین با کودک مورد توجه قرار گیرد

انسان زیبایی و آراسته بودن رادوست دارد. اگر توجه به آراستگی و پاکیزه و مرتب بودن در محیط خانواده و روابط میان والدین با کودک مورد توجه قرار گیرد، بدون گرایش به تجملات و مصرف گرایی، میل به آراسته بودن را در او شکل می‌دهد و هدایت می‌کند. کودک را هر چه بیشتر با طبیعت روبه‌رو کنید تا با زیبایی‌های آن آشنا شود و نسبت به زیبایی حساس تر گردد. خواندن شعر و سرود و قصه‌گویی برای کودکان توسط والدین، زمینه خوبی برای تقویت حس زیبایی‌شناسی است. قصه زندگی شهدا جذابیت‌های زیادی برای کودکان دارد.

■ حفظ احترام و عزت کودک

در این دوره باید به تقویت احساس عزت و بزرگی کودک، توجه کرد و از احساس حقارت، ضعف و سستی در او جلوگیری نمود. در روایات آمده است: کودک را به نامی نیکو نام گذاری کنید و هنگامی که به مجلس شما می‌آید، برای او جا باز کنید و به او روی ترش نکنید.

■ ابراز محبت فراوان

در هفت سال اول، دین مبین اسلام تأکید زیادی بر ابراز محبت نموده و قهر را به عنوان روش تنبیهی به جای استفاده از تنبیه‌بدنی در دوره کودکی پیشنهاد کرده است. چنان که امام علی - علیه السلام - به یکی از اصحاب خود فرمود که در مقام تنبیه فرزندش، با او قهر کند و زمان آن را نیز کوتاه در نظر بگیرد. هر کس فرزند خود را ببوسد، خداوند آن را به عنوان عملی نیک برای او خواهد نوشت و هر کس فرزند خود را شاد کند، خداوند او را در روز محاسبه و رستاخیز مسرور خواهد داشت. به امید اینکه با بهره‌گیری از تعلیم نورانی دین مبین اسلام، تربیت که مهم‌ترین رکن هر جامعه است، به مسیر اصلی خود برگردد.

منابع

۱. میزان الحکمه، محمد ری شهری. دار الحديث.
۲. نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی. هجرت.
۳. نهج الفصاحه، ترجمه ابوالقاسم پاینده. جاویدان.
۴. اصول و راهکارهای رشد و تربیت کودکان با تأکید بر تعلیم و تربیت اسلامی (راهنمای عملی مربیان و والدین). نویسنده: زهره موسی‌زاده (عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع))، ۱۳۹۷، تهران.

اهمیت پوشش گیاهی در محیط‌های آموزشی کودکان

اشاره

برای برقراری دوباره این ارتباط است. مطالعه تئوری‌های آموزشی نشان از توجه آموزش‌دهندگان کودک به آموزش‌های خارج از محیط کلاس در کنار آموزش‌های داخل کلاس دارد و استفاده از طبیعت به عنوان ابزار آموزشی امروزه بسیار مورد توجه قرار گرفته است. همچنین طبیعت قابلیت‌های زیادی برای پرورش مهارت‌های کودک در اختیار دارد و می‌تواند به جز ابزار آموزشی، بستر بسیار مناسبی نیز برای پرورش جنبه‌های مختلف رشد کودک باشد. همچنین وجود فضاهای طبیعی باعث ایجاد آرامش روحی، طراوت فضا و حس تعلق خاطر بیشتر کودکان نسبت به فضای مدرسه می‌شود [۲].

در مدارس ایران سرانه لازم برای فضای سبز محوطه در دوره‌های مختلف تحصیلی حداقل ۵/۰ متر مربع به ازای هر دانش‌آموز محاسبه گردیده است [۳]. با در نظر گرفتن این مقدار فضای سبز برای هر دانش‌آموز، با وجود اهمیت فضای سبز مدارس در این نوشتار به تأثیر طبیعت در محیط یادگیری کودکان پرداخته می‌شود و به سؤال زیر پاسخ داده می‌شود. ضرورت وجود فضاهای طبیعی در محیط‌های آموزشی و تأثیر آن بر یادگیری و روان کودکان چیست؟

طبیعت در بخش عمده‌ای از تاریخ تکامل انسان یکی از مهم‌ترین زمینه‌هایی بوده که انسان طی سال‌های حساس و تأثیرگذار بلوغ خود با آن سروکار داشته است. شاید گزافه نباشد اگر بگوییم که تجربه مستقیم و غیرمستقیم طبیعت یکی از تأثیرگذارترین عناصر رشد فیزیکی، عاطفی، ادراکی و حتی اخلاقی انسان بوده است و احتمالاً در آینده نیز چنین خواهد بود (۱). تغییر در نوع زندگی و پیشرفت فناوری در شهرها، به خصوص شهرهای بزرگ، زندگی کودکان را تغییر داده است. کودکان از تجربه‌های روزانه در دنیای طبیعی جدا شده‌اند. تغییر در خانه‌ها، بازارها، محله‌ها، خیابان‌ها، ورود تلویزیون، رایانه و فناوری که فرصت‌های خالی کودکان را به جای بیرون از خانه بودن می‌گیرند، اوقات فراغت بچه‌ها را به طور فزاینده‌ای پر از لحظات از پیش تعیین‌شده و نظارت‌شده کرده‌اند که این عوامل بیش از پیش زندگی آن‌ها را محدود می‌کنند. می‌توان گفت ارتباط کودکان و طبیعت در دنیای امروز قطع شده و لازم است این ارتباط دوباره برقرار شود. مدارس یکی از فضاهای مهمی هستند که کودکان ساعت‌های زیادی از طول روز خود را در مهم‌ترین سنن الگوپذیری و آموزش‌پذیری در آنجا سپری می‌کنند و یکی از مهم‌ترین فضاها

تأثیر فضای سبز در محیط‌های آموزشی

۱-۱. کاهش آلودگی هوا

فضای سبز در کاهش آلودگی شیمیایی هوا بسیار مؤثر است. ضمن استفاده از گونه‌های غیر حساس و مقاوم، در صورت صدمه دیدن ترمیم و احیاء آن‌ها همیشه مدنظر است.

درختان در کاهش میزان سرب به‌ویژه در حاشیه جاده‌ها و شاهراه‌ها نقش مؤثری دارند. درختان ۱۰ تا ۲۰ برابر گیاهان علفی و ۲ برابر گیاهان زراعی در جذب میزان سرب هوا که از آگروز ماشین‌ها پراکنده می‌شود مؤثر هستند (۳)(۴).

۲-۱. کاهش آلودگی صوتی

گرچه خود صدا ممکن است رشد گیاهان را به مخاطره اندازد ولی به هر حال درختان و درختچه‌های مختلف بر حسب برگ، تراکم شاخ و برگ و ارتفاعشان بر آلودگی صوتی مؤثرند. اصولاً ارتعاش امواج صوتی توسط برگ‌ها و شاخه‌های درختان جذب می‌گردد و عواملی مانند اندازه برگ (در پهن‌برگان) و تراکم شاخه‌ها، ارتفاع درختان، دیواره‌های متخلخل، انعطاف‌پذیری، انبوهی و تراکم، چرب بودن برگ‌ها و خمش‌پذیری شاخه‌ها، سن گیاهان، قطر تنه و میزان صمغ در میزان جذب صوت مؤثرند. در واقع نوع گونه تأثیر بیشتری در کاهش آلودگی صدا دارد. هر قدر ارتفاع درخت و تراکم توده‌ای بیشتر باشند، اثر کاهندگی گونه بیشتر است و در این میان درختان پهن‌برگ در مقایسه با سوزنی‌برگان به دلیل سطح وسیع شاخ و برگ تأثیرات بهتری دارند. البته به شرطی که پهن‌برگان خزان نکرده و دائمی باشند و هنگام خزان تأثیرات سوزنی‌برگان به مراتب بیشتر است. شاخ و برگ درختان به دلیل قابلیت انعطاف و نرمش و صاف بودن صدا را جذب می‌کنند و تنه درختان و شاخه‌های سنگین باعث انحراف صدا می‌شوند و اگر زمین پوشیده از چمن باشد امواج شکسته شده به سطح زمین برخورد کرده و مقدار قابل توجهی از اصوات شکسته شده جذب می‌گردند. در غیر این صورت مقداری از اصوات منعکس می‌شوند. مطالعات نشان می‌دهد درختکاری می‌تواند اصوات ناخوشایند را تا ۷ دسی بل کاهش دهد. یک پرچین درختی از سرو به عمق ۲ فوت به اندازه ۴ دسی بل صدا را کاهش می‌دهد. بهترین گونه‌ها افرا، افاقیا، چنار، سرو شیراز و کاج تهران هستند. بهترین ترکیب گونه‌ها افرا، افاقیا، چنار یا ترکیب بیشتری از گونه‌هایی با برگ پهن‌تر و یا با میزان صمغ بیشتر و تراکم بیشتر و تراکم سوزنی برگ‌هاست (۴)(۵).

صدای نامناسب؛ باعث خستگی بدن، کم شدن میدان دید، تشخیص رنگ و در نهایت کاهش ظرفیت و بازدهی کاری دانش‌آموز می‌شود. (۶) (۵) وجود درختان و گیاهان در فضای آموزشی به علت تأثیر در کاهش آلودگی صوتی، موجب افزایش ظرفیت حافظه و بازدهی یادگیرندگان می‌گردد.

۳-۱. تعدیل دمای محیط

تابش خورشید روشنایی و گرما تولید می‌کند و به وسیله کف‌پوش‌ها و ... منعکس می‌شود. جنس و نوع خاک و نوع پوشش گیاهی مقدار اشعه جذب‌شده و اشعه منعکس‌شده را مشخص کرده و به نوبه خود درجه حرارت سطح خاک و در نهایت درجه حرارت محیط اطراف را مشخص می‌کند. پوشش گیاهی، بازتاب مجدد اشعه خورشید را زیاد می‌کند؛ در صورتی که آسفالت و سطوح

تیره انعکاس را کم کرده و میزان جذب اشعه خورشید را زیاد می‌کند و نهایتاً درجه حرارت روی زمین زیاد می‌شود. تجربه نشان داده است که سه درخت سایبان در بخش شمالی، جنوبی، غربی خانه‌های مسکونی به خنکی هوا کمک می‌کند به نحوی که هزینه استفاده از وسایل خنک‌کننده را به نصف آن کاهش می‌دهند، اگر سایه و سایبان وسیعی مورد نظر باشد از درختانی که تاج بزرگ و انبوهی دارند و به صورت متراکم‌اند استفاده می‌شود (۷) (۶).

۴-۱. ذخیره انرژی

کاشت صحیح درختان می‌تواند بر روی مصرف در ساختمان‌ها تأثیر قابل ملاحظه داشته باشد. علاوه بر این اثر تعدیلی درختان و فضای سبز روی دمای اماکن عمومی و فضاهای آموزشی سبب می‌شود که مصرف انرژی لازم برای تبرید و انتشار گازهای گلخانه‌ای متعادل شده از واحدهای مواد انرژی کاهش یابد. کاهش دما در این اماکن در اثر تعویق و سایه نه تنها سبب صرفه‌جویی در انرژی بلکه سبب صرفه‌جویی در مصرف آب نیز می‌شود (۳)(۴). ذخیره انرژی در تابستان و زمستان توسط درختان و گیاهان باعث کاهش هزینه‌های جاری در مدارس و فضاهای آموزشی می‌شود. همین امر چگونگی برنامه‌ریزی در هزینه‌های موجود برای یادگیرندگان در مدارس و فضاهای آموزشی را تسهیل می‌کند و موجبات ارتقاء کیفیت آموزش می‌گردد.

۵-۱. کنترل باد

فضای سبز به‌ویژه درختان، در صورت کاشت مناسب و هدفمند می‌توانند در هدایت باد در بخش‌های مورد نظر و تغییر جهت آن در سمت دلخواه مؤثر باشند (۴)(۳).

همفریز (۱۹۷۴) بررسی اثر دمای کلاس و باد و بارانی بودن هوا بر رفتار دانش‌آموزان می‌پردازد و تأثیر این‌گونه عوامل فیزیکی محیط را بر رفتار نشان می‌دهد. در تحقیقات به عمل آمده و روش مشاهده میدانی، ۴۸ آموزگار، پرسشنامه‌هایی را تکمیل کردند. از پرسشنامه‌های فوق دو عامل به نام‌های (میزان کوشش و همکاری با معلم) و میزان

در طی زمان داشته باشند. در معرض فضای باز به خصوص فضای سبز بودن، در افزایش آرامش روانی مؤثر است. مطالعات بسیاری بر روی اثرات محیط اطراف بر سلامت روان انجام گرفته است. محیط زیست طبیعی که به راحتی در دسترس هستند، منبع مهمی برای تمدد اعصاب بعد از یک دوره استرس شدید هستند. درختان و جنگل‌ها، زمینه‌ای برای تجارب عاطفی و معنوی در استفاده‌کنندگان از باغ‌ها و پارک‌ها ایجاد می‌کنند. این تجارب در زندگی مردم بسیار مهم بوده و می‌تواند منجر به احساس دل‌بستگی به مکان‌های خاص و درختان شود. درک بهتر از معانی عاطفی و نمادین درختان، مدیران را قادر خواهد ساخت تا مکان‌هایی را ایجاد کنند که احساس رضایت‌مندی از یک مکان در محیط زیست شهری ایجاد کند (۸)(۹).

۲-۱. تأثیر بر کاهش استرس

استرس را می‌توان واکنش نامشخص بدن به هر نوع درخواست تحمیلی بر آن دانست که این تعریف توسط کروسوس و گولد (۱۹۹۲) به صورت شدت تحریک هر عامل تنش‌زا که منجر به ظهور علائم استرس می‌گردد، اصلاح شد. استرس به اشکال متفاوت فیزیکی، روانی، حاد یا مزمن اتفاق

فعالیت‌های کلاس و تحرک استخراج شد. سپس رابطه این دو جنبه رفتاری با دمای هوا و سایر ویژگی‌های هوا (رطوبت، باد و باران) در ساعات صبح و بعدازظهر مجدداً بررسی شد. این تحقیقات نشان می‌دهد که رفتار دانش‌آموزان به‌طور معناداری تحت تأثیر دما و کیفیت هوا قرار می‌گیرد. به‌عنوان مثال، حرارت بیش از ۲۱ درجه سانتیگراد موجب کاهش تحرک و بی‌حالی دانش‌آموزان می‌شود (معین‌پور، ۱۳۸۱) (۷)(۸).

۲. سلامت روان

افسردگی تا سال ۲۰۲۰، ۱۵ درصد اختلالات روانی را شامل می‌شود که خود به تنهایی یکی از بزرگ‌ترین مشکلات سلامتی محسوب می‌شود. از جمله مزایای روانی تماس با طبیعت می‌توان به تسکین استرس، تنش و کاهش اضطراب اشاره نمود. این منافع ممکن است نقش عمده‌ای از تغییر بار جهانی بیماری

تراکم شاخ و برگ و ارتفاعشان بر آلودگی صوتی مؤثرند. اصولاً ارتعاش امواج صوتی توسط برگ‌ها و شاخه‌های درختان جذب می‌گردد

می‌افتد. تحقیقات بسیاری نشان داده است که حضور مداوم در محیط‌های ساختگی و مصنوعی منجر به خستگی، کاهش نیروی حیاتی و سلامتی انسان می‌شود. در حالی که محیط‌های طبیعی، فضای سبز، حیوانات و جانوران به راحتی انسان را با تمامی حواس درگیر خود می‌نماید. بررسی‌ها نشان داده است که استفاده‌کنندگان از پارک، پس از بازدید از آنجا سطوح پایین‌تری از اضطراب، غم و استرس را نشان می‌دهند؛ زیرا قرار گرفتن در مکان‌هایی که درخت وجود دارد، طی پنج دقیقه به بهبود استرس کمک می‌کند. به‌طوری که سبب تغییر در فشار خون و تنش عضلانی می‌شود. در مدارس ابتدایی، طبیعت نه تنها باعث کاهش استرس کودکان می‌شود، بلکه هرچه بیشتر در معرض محیط‌های طبیعی قرار بگیرند، استرس کمتری از خود نشان می‌دهند. بنابراین، اماکن سبز حالات خشونت و آشوب را می‌کاهند و با گذراندن زمان بیشتر در طبیعت بسته به سن و جنسیت و موقعیت اجتماعی - اقتصادی استرس کمتری احساس می‌شود (۸)(۹).

۳. سلامت فیزیکی

یکی از راه‌های مبارزه با عدم تحرک و بیماری‌های مرتبط با آن، افزایش فعالیت فیزیکی است که در ارتباط نزدیک با فضای سبز قرار دارد. در واقع، فضای سبز با ایجاد مکانی قابل دسترسی، ارزان و لذت‌بخش، فرصت بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های فیزیکی (ورزش، پیاده‌روی، بازی و ...) در یک محیط مطبوع را فراهم می‌کند و به سلامت و تندرستی افراد منجر می‌شود. (ترکمان، جلالیان و دژدار، ۱۳۹۵).

۴. زیبایی بصری

فضای سبز می‌تواند یکنواختی خسته‌کننده برخی چشم‌اندازها را بهبود بخشد و با چشم‌اندازهای نامناسب را بپوشاند. در واقع، گیاهان بین عناصر معماری وحدت ایجاد می‌کنند و در آن بستر تمام عناصر زیبا را استادانه در خود جای می‌دهند و یگانگی را که نهایت و آرمان اصول هنر و زیبایی‌شناختی است، ایجاد می‌کنند (۶)(۷).

متأسفانه بسیاری از بناهای مدارس موجود شامل ساختمان‌های قدیمی با وضعیت نامناسب یا ساختمان‌های جدیدی است که طبق اصول صحیح معماری ساخته نشده‌اند. در این مدارس به دلیل عدم هماهنگی بنا با محیط اطراف، آسایش محیطی وجود ندارد (طاهرسیم، ایرانی بهبهانی و بذرافکن (۱۳۹۴)).

۵. آموزش و یادگیری

طبیعت برای کودکان احساس بی‌زمانی و بی‌مکانی به‌وجود می‌آورد. هیچ وسیله کمک‌آموزشی‌ای نمی‌تواند مانند مشاهده

تلاؤ خورشید میان درختان، جمع شدن مورچه‌ها در ورودی لانه یا دیدن زیبایی یک گل، چنین حسی را در کودک ایجاد کند. این مناظر به کودک امکان می‌دهند که محیط را کشف کند، تغییر دهد، و به احساس شگفتی دست یابد. این مناظر کودکان را به بازی غنی و پیچیده تشویق می‌کنند و گستره وسیعی از فرصت‌های یادگیری را به آن‌ها ارائه می‌دهند. احیای توانایی یادگیری در یک محیط طبیعی با استفاده از جست‌وجو، اکتشاف و قدرت تخیل حق طبیعی کودکان است.

با وجود اهمیت طبیعت در فضای آموزشی، الگوی غالب مدارس فعلی اغلب بدون توجه به قابلیت عملکردی آموزشی فضای باز، به صورت فضاهای کم و بیش کوچک مطابق الگوی محوطه‌سازی مسکونی و پوشیده شده با آسفالت به همراه برخی عناصر و تجهیزات محدود برای بازی و فعالیت‌های فیزیکی است (طاهر، طلوع دل و امینی (۱۳۹۵)).

۵-۱. وسایل و تجهیزات کمک آموزشی

در اکثر مدارس فعلی ایران، توجه به فضای بسته از جمله کلاس‌های درس، سالن اجتماعات و آزمایشگاه در اولویت قرار دارد و حیاط بدون هیچ‌گونه طراحی مناسبی، باقی‌مانده فضای بسته به حساب می‌آید (صمدپور شهرک و طاهباز، ۱۳۹۷).

یکی از راه‌های انعطاف‌پذیر نمودن یک مرکز یادگیری یکپارچه، امتداد دادن محدوده‌های یادگیری از فضاهای بسته به سمت فضاهای نیمه‌باز - مانند تراس‌ها - و کاملاً باز - مانند حیاط‌ها - و انتقال روح زنده طبیعت به فضاهای داخلی است. وجود گیاهان در محیط مدرسه باعث رشد خلاقیت می‌شود، فضای سبز امکان تأمین آسایش، آرامش، امنیت روحی و ایجاد انگیزه در استفاده‌کنندگان را افزایش می‌دهد. در محدوده فضای سبز، تراکم و عمق و ارتفاع گیاهان و درختان محیطی امن و آرامش‌بخش به‌وجود می‌آورد. این موضوع تأثیر فضای سبز در ایجاد انگیزه و الهامات فکری و هنری استفاده‌کنندگان را چندین برابر افزایش می‌دهد. در عین حال، از این امکانات سبز می‌توان به‌عنوان وسایل و تجهیزات کمک‌آموزشی نیز بهره گرفت

در اکثر مدارس فعلی ایران، توجه به فضای بسته از جمله کلاس‌های درس، سالن اجتماعات و آزمایشگاه در اولویت قرار دارد و حیاط بدون هیچ‌گونه طراحی مناسبی، باقی‌مانده فضای بسته به حساب می‌آید

(زرگین و رشید کلویز، ۱۳۹۵).

اهمیت وجود طبیعت در فضاهای آموزشی را می‌توان در چند دسته مهم بررسی کرد:

۱. قابلیت‌های طبیعت برای آموزش‌های رسمی؛

۲. قابلیت‌های طبیعت برای آموزش‌های غیررسمی در مدارس (رشد اجتماعی، رشد فیزیکی و ...)

۳. استفاده از طبیعت از جنبه زیبایی‌شناسانه و احساسی.

از میان انواع هوش، هوش طبیعت‌گرا به‌طور مستقیم در ارتباط با محیط‌های طبیعی رشد می‌کند و هوش‌های حرکتی، جسمانی و میان‌فردی (اجتماعی) نیز در بستر طبیعی تسهیل می‌شوند.

۵-۲. پیچیدگی یادگیری

ما جهان را از طریق دیدن، شنیدن، بوییدن و لمس کردن درک می‌کنیم. همچنین، به اتفاقات از راه‌های عقلانی، فیزیکی، احساسی، زیبایی‌شناسانه و معنوی وابسته می‌شویم. ضمن اینکه ممکن است اتفاقاتی را تنها از طریق یک حس تجربه کنیم و صرفاً از طریق یک روش بشناسیم، این قاعده‌ای کلی نیست. در مورد تجارب پیچیده، راه‌های پیچیده‌ای برای تجربه و شناخت وجود دارد.

به نظر می‌رسد که وجود راه‌های بیشتر برای شناختن یک رویداد، امکان بهتری برای فهم آن به‌وجود می‌آورد؛ بنابراین، در مورد وقایع پیچیده، عقلانی‌تر است که به دیگران در یادگیری کمک کنیم و زمینه‌ای را برایشان فراهم آوریم تا از همه حواسشان جهت درونی کردن این تجارب استفاده کنند. محیط‌های طبیعی بستر مناسبی برای ارائه راه‌های مختلف شناخت رویدادهای گوناگون است (پیر جلیلی، ۱۳۹۵).

۵-۳. رشد دانش، گرایش و مهارت

در آموزش بیرونی

دانش: افزایش دانش از طریق تجربه بیرونی مستقیم و منظم در مورد:

۱. منابع زمینی

۲. زندگی سالم و امن

۳. توانایی ارتباط داخلی بین بشر و زمین

۴. گیاهان و حیوانات در محیط طبیعی محلی

۵. عناصر (زمین، هوا، آتش، آب)

مهارت‌ها

۱. رشد مهارت‌های پرس‌وجو و تحقیق از اولین مشاهدات

۲. مهارت‌های ریاضیاتی، داده‌گردانی، تحلیل آمار

۳. مسئولیت شخصی و اجتماعی، خصوصی و گروهی برای فعالیت‌های بیرونی

۴. حل مسئله: تشخیص علت‌ها و نتایج مسائل محیطی، همچنین رشد داوری‌های متوازن

۵. مهارت‌های ایمنی و بقا

۶. فعالیت‌های تکنیکی نظیر استفاده از ابزارها (برای باغبانی، صنایع بیرونی، ...) و تجهیزات مختلف

۷. فناوری ارتباطات و اطلاعات شامل جمع‌آوری، ثبت، تحلیل، تفسیر کردن و ارتباط اطلاعات.

گرایش‌ها

۱. پذیرش یک شیوه زندگی پایدار

۲. زیبایی‌شناسی درک‌شده و ساخته‌شده از محیط طبیعی

۳. مواظبت از محیط و اهمیت دادن به آن و نیز به سایر چیزهای زنده

۴. افزایش احساس هوشیاری

۵. رشد معنوی و توانایی بیان احساسات

۶. آمادگی برای همکاری کردن با دیگران

۷. لذت بردن فیزیکی و روحی از بودن در محیط بیرون

۸. رشد علاقه به بازی‌های محیطی، تفریح و سرگرمی (همان).

جاهایی که محوطه سبز اطراف مدرسه بزرگ‌تر بود، دانش‌آموز در مهارت‌های شناختی عملکرد بهتری داشت

۵-۴. افزایش قدرت حافظه و رشد شناختی

شاید همه ما به تأثیر مثبت فضای سبز بر یادگیری فکر کرده باشیم اما باید بدانیم که امروزه این تأثیر از طریق پژوهش علمی ثابت شده است. درباره اینکه طراحی فضای مدرسه چگونه باید باشد تا کودکان بهتر یاد بگیرند، دکتر مارک نویونهنزن و همکارانش در مرکز تحقیقات اپیدمیولوژی محیط‌زیست در بارسلون براساس مطالعات خود، مقاله‌ای علمی منتشر کرده‌اند که نشان می‌دهد فضای سبز تا چه اندازه بر کارکردهای شناختی و عملکرد حافظه دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد. دکتر نویونهنزن درباره این تحقیق می‌گوید: «این تحقیق را در مورد ۲۵۰۰ دانش‌آموز در ۳۶ مدرسه مختلف بارسلون انجام دادیم. طی یک سال، میزان رشد شناختی آن‌ها را با استفاده از چهار آزمون کامپیوتری اندازه گرفتیم. بیشتر تمرکزمان روی کارکرد حافظه و اولویت‌مان این بود که حافظه به صورت فعال و آگاهانه در موقع آزمون به کار گرفته شود. هم‌زمان با استفاده

از تصاویر ماهواره‌ای، فضای سبز اطراف مدرسه و رشد شناختی دانش‌آموزان را تحلیل و بررسی می‌کردیم. نتیجه حاصل این بود که در جاهایی که محوطه سبز اطراف مدرسه بزرگ‌تر بود، دانش‌آموز در مهارت‌های شناختی عملکرد بهتری داشت (زرگین و رشید کلویز، ۱۳۹۵).

دکتر مارک نویونه‌نزن درباره دلایل تأثیر محیط سبز بر کارکرد حافظه و قوای شناختی انسان می‌گوید: «نظریه‌های مختلفی وجود دارد. یکی از این نظریه‌ها می‌گوید که ما حدود ۴۰ هزار سال در جنگل زندگی کرده‌ایم و فقط چند صد سال است که از جنگل بیرون آمده‌ایم. اکنون در شهرها در جنگلی بتنی با فضای سبز خیلی کم زندگی می‌کنیم؛ بنابراین، مغزمان هنوز خود را با این جنگل بتنی تطبیق نداده است. منظورم این است که مغز تحت تنش و فشار قرار دارد و درست کار نمی‌کند (دادوند، ۲۰۱۵).

۶. تأثیر طبیعت بر خلاقیت

در مورد تأثیر متقابل فرد با محیط و نقش عوامل محیطی در تحولات جسمی و روانی کودکان باید گفت که هسته اصلی تمام نظریه‌های رشد، تعامل یا تأثیر متقابل است. همه روان‌شناسان بر این عقیده صحت می‌گذارند که پدیده‌های روانی و تغییرات آن‌ها نتیجه تعامل بین ارگانیسم انسان و محیط است. تحقیقات ارتباطات چشمگیری بین تماس مستقیم با طبیعت در طول دوران کودکی و کلیه جوانب توسعه (روحی، جسمی، و احساسی) نشان می‌دهند. لوئیس چالوا، هماهنگ‌کننده بین‌المللی رشد در یونسکو، بیان می‌کند که سن ۱۲ - ۶ سال که عموماً از آن به عنوان میانه کودکی یاد می‌شود، دوره‌ای طبیعی است که در طول آن کودکان به‌طور ژنتیکی برای پیوند با طبیعت برنامه‌ریزی می‌شوند (طباطبائیان و دیگران، ۱۳۸۳). تحقیقات نشان می‌دهد که خیال‌پردازی، کنجکاوی و بازی از جمله ویژگی‌های مؤثر دوران کودکی هستند که بر خلاقیت اثر می‌گذارند. وجود اختلاف در شکل ظاهری عناصر طبیعی (آب، نور، گیاه و مانند آن) و امکان به‌کارگیری آن‌ها به شیوه‌های مختلف، که از آن به عنوان «تنوع‌پذیری عناصر طبیعی» یاد می‌شود، می‌تواند در ذهن جست‌وجوگر کودک سؤال ایجاد کند و زمینه کنجکاوی او را فراهم نماید (شفیعی و مدنی، ۱۳۸۹). انسان به‌طور فطری به عناصر طبیعی علاقه دارد و بسیاری از رویاهای او از تداعی تصاویر ذهنی در مورد طبیعت شکل گرفته‌اند و چون نیروی ثبت تصاویر ذهنی خیال است، بنابراین عناصر طبیعی می‌توانند در خیال‌پردازی مؤثر باشند (نقره‌کار و دیگران، ۱۳۸۸). همچنین، عناصر محرک طبیعی و انعطاف‌پذیری عملکردها، کنجکاوی و انگیزش کودک برای بازی و مشارکت در کارهای گروهی را افزایش می‌دهد و زمینه را برای خیال‌پردازی او فراهم می‌کند (شفیعی و مدنی، ۱۳۸۹). از طرفی تغییرپذیری عناصر طبیعی نیز موجب تعدد و تنوع تصاویر ذهنی می‌شود و خیال‌پردازی را تقویت می‌کند. مور، که

یک مرجع بین‌المللی در طراحی فضای بازی و محیط یادگیری کودکان است، می‌گوید: «فضاها و مصالح طبیعی تخیل بی‌حد و حصر کودکان را تحریک می‌کنند و واسطه نوآوری و خلاقیت‌اند (طباطبائیان و دیگران، ۱۳۹۳).

با وجود این، انحصار آموزش در فضای داخلی و بی‌توجهی به قابلیت‌های عملکردی فضای باز، که بر مدارس رایج ایران حاکم است، از یک سو باعث غفلت از ارزش‌های حیاط در الگوی مدارس قدیمی می‌شود و از سوی دیگر از دریافت‌های نوین در مورد ایجاد فضای باز خلاق و سازنده بی‌بهره است (طباطبائیان و دیگران، ۱۳۹۳؛ سمیع‌آذر، ۱۳۷۹).

تحقیقات نشان داده است که فضا عاملی روانی و راهبردی است و از بعد فیزیکی یا کالبدی می‌تواند احساس خوب یا بد را به انسان منتقل کند. نیز به عنوان یک عنصر، شامل فضای درونی بسته، فضای درونی باز و یا فضای بازی، عنصر مؤثر بر آموزش تأثیرگذار پیش از دبستان و دبستان است. متأسفانه فضاهای موجود اغلب مطلوب نیستند و به تحقق اهداف آموزشی کمک نمی‌کنند (احسانی‌فر، ۱۳۹۰).

فضاهای
موجود اغلب
مطلوب
نیستند و
به تحقق
اهداف
آموزشی
کمک
نمی‌کنند

نتیجه‌گیری

بسیاری از کودکان تجربه‌چندانی در ارتباط با طبیعت ندارند و وجود فضای طبیعی در مراکز آموزشی، به‌ویژه پیش‌دبستانی‌ها، فرصت ارتباط با طبیعت را فراهم می‌آورد. بررسی مطالعات صورت گرفته حاکی از آن است که وجود عناصر طبیعت در فضاهای آموزشی و یا آموزش در فضاهای باز نقش مهمی در ایجاد فرصت‌های یادگیری، اکتشاف، آزمایش، بازی و خلاقیت برای کودکان فراهم می‌کند. وجود درختان و گیاهان طبیعی در محیط‌های یادگیری کودکان یکی از مؤلفه‌های تأثیرگذار در کنجکاوی و انگیزش کودکان در جهت یادگیری بیشتر است. به‌طوری که می‌توان گفت برای یادگیری فعال کودکان وجود این فضای طبیعی ضروری است. این نکته را باید در نظر داشت که کودکان استفاده‌کنندگان اصلی از فضای آموزشی هستند و در نتیجه، لازم است طراحی محیط‌های طبیعی در پیش‌دبستانی‌ها با هدف رفع نیازهای مختلف کودکان در رشد، آموزش و پرورش مهارت‌ها صورت گیرد؛ چرا که

چگونگی حضور طبیعت و روش‌های صحیح طراحی برای این امر در فضاهای آموزشی می‌تواند بر کیفیت آموزش و پرورش کودکان تأثیر گذار باشد.

منابع

۱. کان پیتز؛ کلرت استفتن. کودک و طبیعت. (۱۳۹۲). مترجمان: عبدالحسین وهابزاده، آرش حسینیان. مشهد: جهاد دانشگاهی.
۲. فرهنگ، مظفر؛ مهدیزاده سراج، فاطمه؛ میرمرادی، سیده سمیه. (۱۳۸۸). بازشناسی نقش طبیعت در فضاهای آموزشی. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال چهارم، جلد ۴، شماره ۱.
۳. پیر جلیلی، ناصر. (۱۳۹۵). ضوابط طراحی ساختمان‌های آموزشی (برنامه‌ریزی معماری همسایان مدارس ابتدایی و متوسطه) ضابطه شماره ۶۹۷ معاونت فنی و توسعه امور زیربنایی. امور نظام فنی و اجرایی کشور، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور معاونت فنی و نظارت.
۴. احمدی مسعود، نسترن؛ صدقی خادم، شهرام؛ درگاهی، عبدالله. (۱۳۹۲). بررسی اهمیت فضای سبز در کنترل و کاهش آلودگی هوای شهری. سومین کنفرانس بین‌المللی برنامه‌ریزی و مدیریت محیط زیست دانشگاه تهران.
۵. صابر معاش، نسیم. (۱۳۹۶). نقش فضای سبز و کاهش آلودگی صوتی، ویژه‌نامه اولین کنگره صدا.
۶. صفرنواده، مریم و ناصحیان علی. (۱۳۹۵). استانداردهای طراحی فضای آموزشی در فرایند یاددهی، یادگیری. تهران: رشد فرهنگ.
۷. اکبری، الهام و شفیعی محمدرضا. (۹۴). تغییر میکرو اقلیم مناطق گرمسیری: nargil.org/plant/articleimages
۸. ترکمان، مژگان؛ جلالیان، سارا؛ دژدار، امید. (۱۳۹۵). نقش معماری و عوامل کالبدی محیط آموزشی بر تسهیل یادگیری کودکان. ماهنامه شبک (شبکه اطلاعات کنفرانس‌های کشور).
۹. مصلحی، مریم؛ رفعتی، مهسا و محمدی، اکرم. (۱۳۹۳). بررسی اثرات فضای سبز بر جوامع انسانی: فعالیت فیزیکی، سلامت جسمی و روانی و کاهش تصادفات. فصلنامه انسان و محیط زیست، شماره ۳۰.
۱۰. فرناز افضل‌نژاد، (۱۳۹۴). کد خبر ۲۵۹۰۰۴۰۶۱۲۹۰۴. ۲۰۱۰۲۵۹۰۰۴۰۶۱۲۹۰۴.
11. Impact of the Social and Natural Environment on Preschool- Age Children Weight. Inga Petravičienė - Regina Grazulevičienė - Sandra Andrusaitytė- Audrius Dedele - Mark J. Nieuwenhuijsen. (2018). International Journal of Environmental Research and Public Health.
۱۲. طلوع دل، طاهر؛ صادق، محمد و امینی‌فر، زینت. (۱۳۹۵). بررسی متغیرهای آسایش محیطی با تأکید بر ارتقای کیفیت یادگیری در فضای آموزشی، فناوری آموزش، جلد ۱۱، شماره ۱، ص ۹-۱۰.
۱۳. طاهر سیمیا، سارا؛ ایرانی، بهمنی؛ هما؛ بذرافکن، کاوه. (۱۳۹۴). تبیین نقش آموزشی فضای باز در مدارس ایران با مطالعه تطبیقی مدارس سنتی تا معاصر (نمونه موردی: مدرسه‌های چهارباغ، دارالفنون و البرز). فصلنامه پژوهش‌های معماری اسلامی، شماره ششم، سال سوم.
۱۴. صمدپور شهرک، مهسا و طاهباز، منصور. (۱۳۹۷). بررسی راهکارهای ارتقای فضای باز مدارس ابتدایی دخترانه از نگاه دانش‌آموزان (نمونه موردی شهر تبریز). نشریه فناوری آموزش، جلد ۱۲، شماره ۳، ص ۱۹۶ - ۱۸۳.
۱۵. زرگین، الناز و حجت‌الله رشید کلویز (۱۳۹۵). کنفرانس بین‌المللی محیط‌زیست International Conference on Architecture Urbanism Civil Engineering Art Engineeringt.
16. Green spaces linked to improved cognitive development in school children./ Dadvand P. Nieuw enhuijsen M. et al. (2015). science for environment policy.
۱۷. طباطبائی‌ان، مریم؛ عباسعلی‌زاده، رضا؛ کلائی، ساناز؛ فیاض، ریما. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر طبیعت بر خلاقیت کودک، معماری و شهرسازی، شماره ۱۷.
۱۸. سمیع آذر، علیرضا. (۱۳۷۹). مفهوم و کارکرد فضای باز در مدارس سنتی و جدید، نشریه صفه، دوره ۱۰، شماره ۳۱، ص ۱۱۱ - ۱۰۴.
۱۹. احسانی‌فر، محمدجواد. (۱۳۹۰). پرواز در فضای کودکان. مجله رشد پیش‌دبستانی. (۲)، ۵-۷.

سال رونق تولید

رشد برای رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد:

الف) مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
ب) واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهر اه آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت افسست، و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۱-۸۸۴۹۰۲۳۳-۳۹۶۶۲۰۰۰ شماره شبا: IR180180000000000039662000

♦ عنوان مجلات در خواستی:

- ♦ نام و نام خانوادگی:
- ♦ تاریخ تولد:
- ♦ میزان تحصیلات:
- ♦ تلفن:
- ♦ نشانی کامل پستی:
- ♦ استان:
- ♦ شهرستان:
- ♦ خیابان:
- ♦ پلاک:
- ♦ کد پستی:
- ♦ شماره فیش بانکی:
- ♦ مبلغ پرداختی:
- ♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۳۳۳۱-۱۵۸۷۵

♦ تلفن امور مشترکین: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

♦ Email: Eshterak@roshdmag.ir

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۵۵۰/۰۰۰ ریال
♦ هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۳۵۰/۰۰۰ ریال

دانشگاه فرهنگستان
ماده پژوهش و توسعه
پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی دبستانی

به صورت ماهنامه و ۹ شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد کودک برای دانش‌آموزان پیش دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوآموز برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی متوسطه

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد نوجوان برای دانش‌آموزان دوره اول آموزش متوسطه

رشد پرهان برای دانش‌آموزان دوره اول آموزش متوسطه

رشد جوان برای دانش‌آموزان دوره دوم آموزش متوسطه

مجله‌های عمومی بزرگسال

به صورت ماهنامه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

♦ رشد آموزش ابتدایی ♦ رشد فناوری آموزشی

♦ رشد مدرسه زندگی ♦ رشد معلم ♦ رشد آموزش خانواده

مجله‌های تخصصی بزرگسال

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

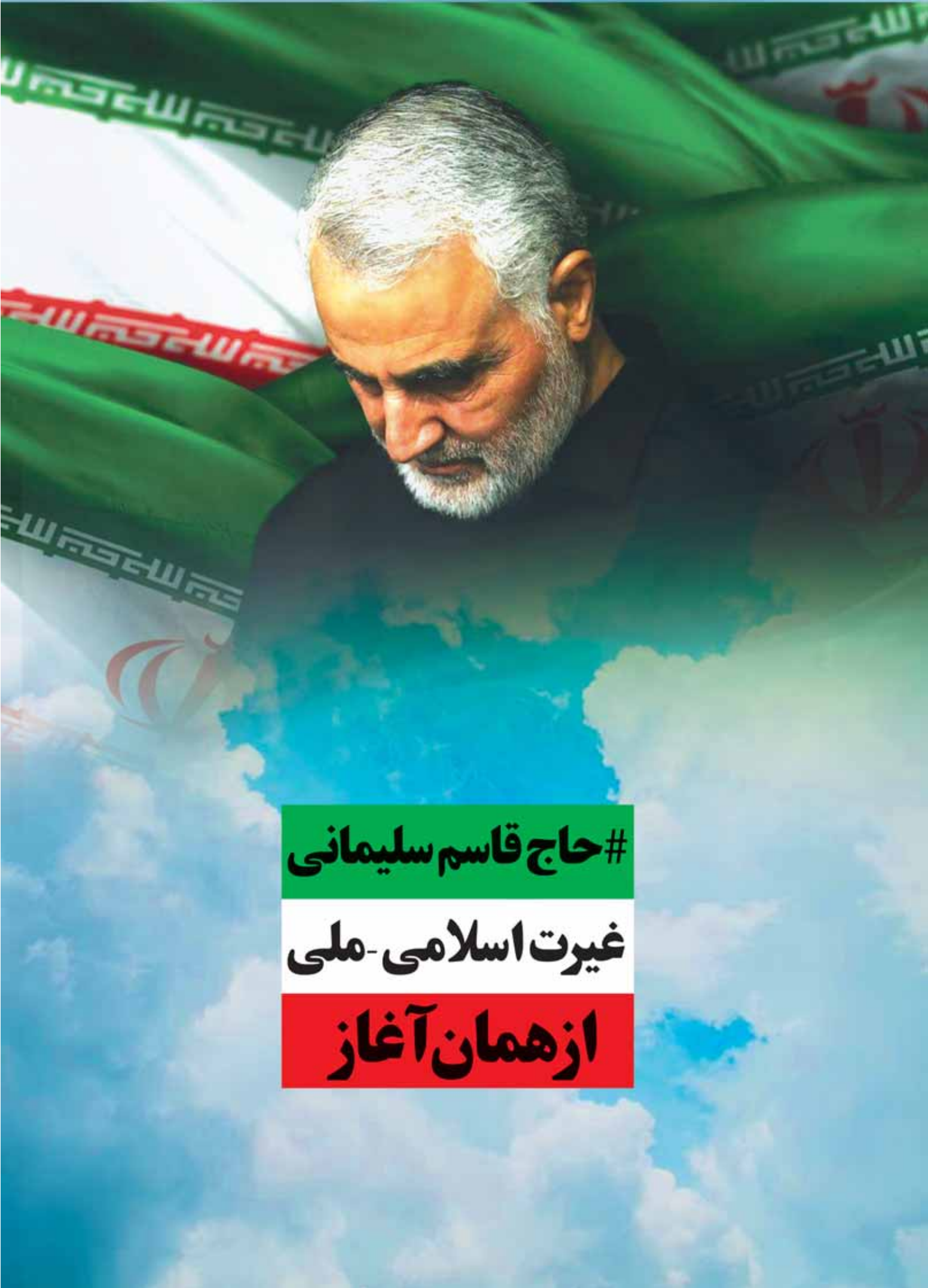
- ♦ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی ♦ رشد آموزش پیش دبستانی ♦ رشد آموزش تاریخ
- ♦ رشد آموزش تربیت بدنی ♦ رشد آموزش جغرافیا ♦ رشد آموزش ریاضی
- ♦ رشد آموزش زبان و ادب فارسی ♦ رشد آموزش زبان‌های خارجی
- ♦ رشد آموزش زیست‌شناسی ♦ رشد آموزش شیمی ♦ رشد آموزش علوم اجتماعی
- ♦ رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کاردانش ♦ رشد آموزش فیزیک
- ♦ رشد آموزش مشاور مدرسه ♦ رشد آموزش هنر ♦ رشد برهان متوسطه دوم
- ♦ رشد مدیریت مدرسه

مجله‌های عمومی و تخصصی رشد برای معلمان، دانشجویان معلمان، و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند.

♦ نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

♦ تلفن و نمابر: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۷۸

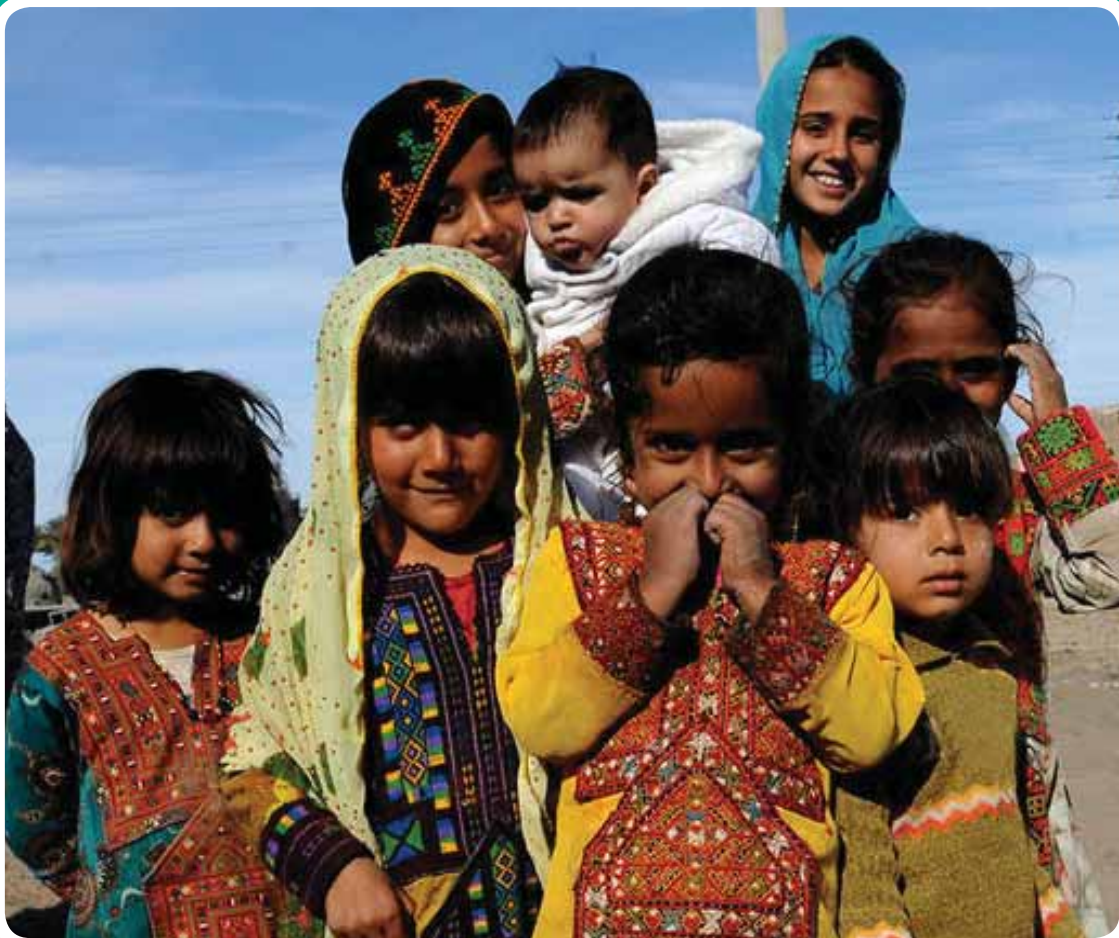
♦ وبگاه: www.roshdmag.ir

#حاج قاسم سلیمانی

غیرت اسلامی- ملی

از همان آغاز

کودکان پیش دبستانی
در سیستان و بلوچستان